

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1928.

Första kammaren.

Nr 23.

Torsdagen den 12 april.

Kammaren sammanträdde kl. 2 e. m.

Upplästes följande till kammaren ankomna utdrag av död- och begravningsbok:

Att hemmansägaren, ledamoten av riksdagens första kammare *Anders Peter Elisson* från Fagered i Tvååkers församling i Hallands län, född den 9 februari 1876, avled härstädes den 2 april 1928; dödsorsak: glomerulonefr. chron., enligt attest av läkare; e. m. f. 1872; betygas Sabbatsbergs sjukhus, Stockholm, Va., den 12 april 1928.

E. G. Wolfbrandt,
pastor.

Herr **talmannen** yttrade: Mina herrar! Endast några få dagar efter det att kammarens ledamöter åtskildes före påskhelgen drabbades sålunda denna kammare av ännu en förlust. Representanten för Kronobergs och Hallands län Anders Elisson avled den 2 april efter en tids sjuklighet vid den jämförelsevis låga åldern av något över 52 år.

Elisson var en försynt och godhjärtad man, som gärna ville verka till allmänt gagn. Ett av de vackraste bevisen härför finna vi däruti, att Elisson, som vid 19 års ålder övertog fädernegården, där skapade ett verkligt mönsterlantbruk, dit kunskapssökande lantmän från andra orter infunno sig och gärna bereddes tillfälle att inhämta nyttiga lärdomar. Elisson utsträckte denna sin gagnande upplysningsverksamhet därhän, att han även företog resor till andra orter i länet för att genom föreläsningar i lantbrukslära söka gagna dem som stodo honom som yrkesmän närmast. Det är också förklarligt, att under sådana förhållanden man i Elissons hembygd livligt beklagar hans, mänskligt att döma, för tidiga bortgång. Säkerligen delas där inom vida kretsar den sorg, som närmast drabbar Elissons efterlämnade stora familj.

Frid över den bortgångne redlige mannens minne!

På framställning av herr talmannen beslöt kammaren att till Konungen avlåta en skrivelse med anmälan om herr Elissons fränfalle och den därigenom inom kammaren uppkomna ledigheten, varefter ett i sådant avseende uppsatt förslag upplästes och godkändes.

Företogs jämlikt § 65 riksdagsordningen omröstning över följande av bevillningsutskottet i dess memorial nr 11 föreslagna samt av båda kamrarna godkända voteringsproposition:

Den, som i likhet med första kammaren vill, att motionen I: 199 av herr Asplund angående upptagande av pimstenstegel i tulltaxans rubrik 649, icke skall föranleda någon riksdagens åtgärd, röstar

Ja;

Första kammarens protokoll 1928. Nr 23.

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har riksdagen i likhet med andra kammaren beslutat, att rubriken 649 i gällande tulltaxa skall hava följande ändrade lydelse:

Tegel:

649. mur-, vanligt, oglaserat (även poröst), kalksand- och pimstenstegel härunder inbegripet 100 kg. —:10.

Sedan efter given varsel kammarens ledamöter intagit sina platser och voteringspropositionen upplästs, verkställdes omröstningen medelst namnupprop; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 95;

Nej — 44.

Efter det protokoll över omröstningen blivit uppsatt, justerat och avsänt till andra kammaren, ankom därifrån ett protokollsutdrag, nr 374, som upplästes och varav inhämtades, att omröstningen därstädes utfallit med 111 ja och 112 nej samt att båda kamrarnas sammanräknade röster befunnits utgöra 206 ja och 156 nej, vadan beslut i frågan blivit av riksdagen fattat i överensstämmelse med ja-propositionen.

Anställdes jämlikt § 65 riksdagsordningen omröstning över följande av statsutskottet i dess memorial nr 35 föreslagna samt av båda kamrarna godkända voteringsproposition:

Den, som i likhet med första kammaren vill, att riksdagen må till det frivilliga skytteväsendets främjande för budgetåret 1928—1929 anvisa ett extra reservationsanslag av 440,000 kronor, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har riksdagen i likhet med andra kammaren avslagit Kungl. Maj:ts förslag om anvisande av anslag för det frivilliga skytteväsendets befrämjande för budgetåret 1928—1929.

Sedan efter given varsel kammarens ledamöter intagit sina platser och voteringspropositionen upplästs, verkställdes omröstningen medelst namnupprop; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 88;

Nej — 54.

Efter det protokoll över omröstningen blivit uppsatt, justerat och avsänt till andra kammaren, ankom därifrån ett protokollsutdrag, nr 375, som upplästes och varav inhämtades, att omröstningen därstädes utfallit med 103 ja och 118 nej samt att båda kamrarnas sammanräknade röster befunnits utgöra 191 ja och 172 nej, vadan beslut i frågan blivit av riksdagen fattat i överensstämmelse med ja-propositionen.

Sedan kamrarna stannat i olika beslut angående statsutskottets i utlåtande nr 7 punkten 14 gjorda hemställan beträffande Kungl. Maj:ts i punkten 16 under sjunde huvudtiteln av innevarande års statsverksproposition framlagda förslag samt motionerna i andra kammaren nr 162 av herr E. Röing och nr

164 av herr C. Lovén m. fl., företogs nu jämlikt § 65 riksdagsordningen omröstning över följande av nämnda utskott i dess memorial nr 42 föreslagna samt av båda kamrarna godkända voteringsproposition:

Den, som i likhet med första kammaren vill, att riksdagen må med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å herrar Röings och Lovéns m. fl. ovanberörda motioner, II: 162 och 164,

a) besluta, att antalet ordinarie befattningar vid tullverket jämte de för vederbörande befattningshavare avsedda lönegrader skall bestämmas i enlighet med vad av departementschefen föreslagits,

b) för budgetåret 1928—1929 för tullverket godkänna följande

Ordinarie stat.

A. Avlöningsstat.

Generaltullstyrelsen.

Tullstaten.

Avlöningar till ordinarie tjänstemän, förslagsanslag	kr. 10,262,700
Vikariatsersättningar, förslagsanslag	» 120,000
Arvoden till två laboratorieföreståndare å högst 1,000, respektive 500 kronor för år räknat	» 1,500
Avlöningar till icke-ordinarie befattningshavare m. m., förslagsanslag	» 2,082,000
	kr. 12,466,200

B. Övergångsstat.

C. Indragningsstat.

D. Pensionsstater.

E. Omkostnadsstat.

Summa förslagsanslag kr. 15,877,300,

c) i riksstaten uppföra ordinarie förslagsanslaget för tullverket till ett mot statens slutsumma svarande belopp av 15,877,300 kronor, att direkt utgå av tullmedel, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har riksdagen i likhet med andra kammaren i anledning av Kungl. Maj:ts förevarande förslag och herrar Röings och Lovéns m. fl. motioner, II: 162 och 164,

dels beslutat, att antalet ordinarie befattningar vid tullverket jämte de för vederbörande befattningshavare avsedda lönegrader skall bestämmas i enlighet med vad av utskottet föreslagits,

dels för budgetåret 1928—1929 för tullverket godkänt följande

Ordinarie stat.

A. Avlöningsstat.

Generaltullstyrelsen.

Tullstaten.

Avlöningar till ordinarie tjänstemän, förslagsanslag	kr. 10,352,900
Vikariatsersättningar, förslagsanslag	» 120,000
Arvoden till två laboratorieföreståndare å högst 1,000, respektive 500 kronor för år räknat	» 1,500
Avlöningar till icke-ordinarie befattningshavare m. m., förslagsanslag	» 1,992,000
	kr. 12,466,400

B. Övergångsstat.

C. Indragningsstat.

D. Pensionsstater.

E. Omkostnadsstat.

Summa förslagsanslag kr. 15,877,500,

dels ock i riksstaten uppfört ordinarie förslagsanslaget för tullverket till ett mot statens slutsumma svarande belopp av 15,877,500 kronor att direkt utgå av tullmedel.

Sedan efter given varsel kammarens ledamöter intagit sina platser och voteringspropositionen upplästs, verkställdes omröstningen medelst namnupprop; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 108;

Nej — 31.

Efter det protokoll över omröstningen blivit uppsatt, justerat och avsänt till andra kammaren, ankom därifrån ett protokollsutdrag, nr 376, som upplästes och varav inhämtades, att omröstningen därstädes utfallit med 102 ja och 120 nej samt att båda kamrarnas sammanräknade röster befunnits utgöra 210 ja och 151 nej, vadan beslut i frågan blivit av riksdagen fattat i överensstämmelse med ja-propositionen.

Anställdes jämlikt § 65 riksdagsordningen omröstning över följande av statsutskottet i dess memorial nr 43 föreslagna samt av båda kamrarna godkända voteringsproposition:

Den, som i likhet med första kammaren vill, att riksdagen må

dels med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å den av herr Nylander väckta motionen (II: 431) till arvoden och ortstillägg åt viss extra

personal i utrikesrepresentationen för budgetåret 1928—1929 anvisa ett extra förslagsanslag av 211,500 kronor,

dels och sänka ordinarie anslaget skrivbiträden vid beskickningar och konsulat, nu 390,000 kronor, med 10,000 kronor till 380,000 kronor, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har riksdagen i likhet med andra kammaren beslutat att dels i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och med bifall till den av herr Nylander väckta motionen (II: 431) till arvoden och ortstillägg åt viss extra personal i utrikesrepresentationen för budgetåret 1928—1929 anvisa ett extra förslagsanslag av 239,700 kronor;

dels och sänka ordinarie anslaget skrivbiträden vid beskickningar och konsulat, nu 390,000 kronor, med 5,000 kronor till 385,000 kronor.

Sedan efter given varsel kammarens ledamöter intagit sina platser och vote-ringspropositionen upplästs, verkställdes omröstningen medelst namnupprop; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 80;

Nej — 63.

Efter det protokoll över omröstningen blivit uppsatt, justerat och avsänt till andra kammaren, ankom därifrån ett protokollsutdrag, nr 377, som upplästes och varav inhämtades, att omröstningen därstädes utfallit med 80 ja och 142 nej samt att båda kamrarnas sammanräknade röster befunnits utgöra 160 ja och 205 nej, vadan beslut i frågan blivit av riksdagen fattat i överensstämmelse med nej-propositionen.

Företogs jämlikt § 65 riksdagsordningen omröstning över följande av bevillningsutskottet i dess memorial nr 28 föreslagna samt av båda kamrarna godkända voteringsproposition:

Den, som i likhet med första kammaren vill, att rubriken 1228 i gällande tulltaxa skall erhålla följande ändrade lydelse:

1228. Karbidkväve (kalkkväve) fritt.
röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har riksdagen i likhet med andra kammaren beslutat, att de likalydande motionerna I: 154 av herr Sederholm m. fl. och II: 261 av herr Weibull m. fl., om upphävande av tullen å karbidkväve, icke skola föranleda någon riksdagens åtgärd, samt att nämnda rubrik följaktligen skall, med bibehållande av sin nuvarande avfattning, lyda sålunda:

1228. Karbidkväve (kalkkväve) 100 kg. 2 kr. 50 öre.

Sedan efter given varsel kammarens ledamöter intagit sina platser och vote-ringspropositionen upplästs, verkställdes omröstningen medelst namnupprop; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 96;

Nej — 42.

Efter det protokoll över omröstningen blivit uppsatt, justerat och avsänt till andra kammaren, ankom därifrån ett protokollsutdrag, nr 378, som upplästes och varav inhämtades, att omröstningen därstädes utfallit med 143 ja och 76 nej samt att båda kamrarnas sammanräknade röster befunnits utgöra 239 ja och 118 nej, vadan beslut i frågan blivit av riksdagen fattat i överensstämmelse med ja-propositionen.

Anställdes jämlikt § 65 riksdagsordningen omröstning över följande av jordbruksutskottet i dess memorial nr 32 föreslagna samt av båda kamrarna godkända voteringsproposition:

Den som i likhet med första kammaren vill, att riksdagen må i riksstaten för budgetåret 1928—1929 uppföra ordinarie förslagsanslaget till belöningar för rovdjurs dödande med oförändrat belopp 30,000 kronor, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har riksdagen i likhet med andra kammaren dels höjt premierna för dödande av säl från nuvarande sex kronor till tio kronor dels ock höjt ordinarie förslagsanslaget till belöningar för rovdjurs dödande från nuvarande 30,000 kronor till 40,000 kronor.

Sedan efter given varsel kammarens ledamöter intagit sina platser och voteringspropositionen upplästes, verkställdes omröstningen medelst namnupprop; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 79;

Nej — 58.

Efter det protokoll över omröstningen blivit uppsatt, justerat och avsänt till andra kammaren, ankom därifrån ett protokollsutdrag, nr 379, som upplästes och varav inhämtades, att omröstningen därstädes utfallit med 54 ja och 166 nej samt att båda kamrarnas sammanräknade röster befunnits utgöra 133 ja och 224 nej, vadan beslut i frågan blivit av riksdagen fattat i överensstämmelse med nej-propositionen.

Avgåvos och hänvisades till statsutskottet nedannämnda motioner:

nr 304, av herr *Björck* m. fl., angående rätt för adjunktskompetent lärare vid kommunal mellanskola att vid övergång i statstjänst tillgodoräkna sig viss tjänstgöring;

nr 305, av herr *Bergman*, i anledning av Kungl. Maj:ts i proposition nr 231 gjorda framställning angående antalet manliga och kvinnliga lärarbefattningar vid samläroverk; samt

nr 306, av herr *Hammar skjöld*, *Carl Gustaf*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa avlöningsanslag under riksstatsens fjärde huvudtitel m. m.

Avgåvos och bordlades nedannämnda motioner:

nr 307, av herr *Boman*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till regeringsrätten;

nr 308, av herr *Lindgren* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående åtgärd för främjande av sparsamhet bland skolungdomen; samt

nr 309, av herr *Nilsson*, *Alexander*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till hospitalsbyggnader m. m.

Avgåvos och hänvisades till behandling av lagutskott nedannämnda motioner:

nr 310, av herr *Sandén*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om trafikförsäkring å motorfordon m. m.; samt

nr 311, av herr *Schlyter*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 1, 2 och 3 §§ i lagen den 26 maj 1909 om Kungl. Maj:ts regeringsrätt.

Herr *Schlyter* väckte en motion, nr 312, angående anslaget till regeringsrätten m. m.

Denna motion hänvisades, i vad den kunde avse jämkning i anslaget till jordbruksdepartementets avdelning av Kungl. Maj:ts kansli, till jordbruksutskottet och i övrigt till statsutskottet.

Herr *Lindhagen* väckte en motion, nr 313, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtelse av mark för bosättning åt lappar m. m.

Denna motion hänvisades till jordbruksutskottet.

Avgåvos och hänvisades till särskilda utskottet nedannämnda motioner:

nr 314, av herr *Möller* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till kommunalskattelag m. m.;

nr 315, av herr *Boman*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till kommunalskattelag m. m.;

nr 316, av herr *Boman*, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag till kommunalskattelag;

nr 317, av herr *Boman*, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag till kommunalskattelag;

nr 318, av herr *Gustafsson, Karl*, m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till kommunalskattelag m. m.;

nr 319, av herr *Gustafsson, Karl*, m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om statlig inkomst- och förmögenhets-skatt;

nr 320, av herr *Gustafson, Fritiof*, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag till kommunalskattelag;

nr 321, av herrar *Wahlmark* och *Sandén*, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag till kommunalskattelag;

nr 322, av herr *Sandegård* m. fl., angående beskattning av inkomst från statens kraftverk;

nr 323, av herr *Lithander*, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag till kommunalskattelag och till förordning om kommunal progressivskatt m. m.;

nr 324, av herr *Pålsson*, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag till kommunalskattelag;

nr 325, av herr *Svensson, Martin*, m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till kommunalskattelag m. m.;

nr 326, av herr *Asplund*, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag till kommunalskattelag;

nr 327, av herr *Andersson, Henrik*, m. fl., angående rätt till avdrag för ränta å upplånat kapital vid beräkning av beskattningsbar inkomst från olika förvärvskällor; samt

nr 328, av herr *Frändén* m. fl., angående beskattning av inkomst av jordbruksfastighet.

Herr *Bissmark* väckte en motion, nr 329, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändring i vissa delar av förordningen den 19 november 1914 (nr 383) angående stämpelavgiften m. m.

Denna motion hänvisades till bevillningsutskottet.

Herr *Bergman* avlämnade en av honom m. fl. undertecknad motion, nr 330, i anledning av Kungl. Maj:ts i proposition nr 182 gjorda framställning angående pension åt vaktmästaren Anna Lovisa Strömghren.

Denna motion hänvisades till bankoutskottet.

Herr *Schlyter* avlämnade en skrivelse, däri han — med förmälan att han i sin denna dag väckta motion nr 311 utförligt behandlat frågan om regeringsrättens befriande från deltagande i laggranskningen samt att den sålunda förebragta utredningen tillika utgjorde en närmare motivering till hans i en den 18 sislidne februari avgiven motion nr 246, om ändrade bestämmelser rörande lagrådets organisation m. m., framställda yrkande om ändrad lydelse av § 21 regeringsformen — hemställde, att vad han i förstnämnda motion anført måtte beaktas vid behandlingen av motionen nr 246.

På gjord proposition beslöts att nämnda skrivelse skulle överlämnas till konstitutionsutskottet.

Anmälades och bordlades bevillningsutskottets betänkanden:

nr 32, i anledning av väckta motioner om arvskattens utbyggande och omformande för åvägabringande av en begränsning av de stora förmögenheterna m. m.; samt

nr 33, i anledning av väckta motioner angående omläggning av inkomst- och förmögenhetsskatten.

Upplästes en till kammaren inkommen ansökning, som jämte därvid fogat läkarintyg var så lydande:

Till riksdagens första kammare.

Under återopande av bifogade läkarbetyg får jag anhålla om ledighet från riksdagsgöromålen från och med den 17 innevarande april till den 15 instundande maj.

Stockholm den 9 april 1928.

Carl Hederstierna.

Att överståthållaren *Carl Hederstierna* på grund av sjukdom är hindrad att delta i riksdagens arbete till den 15 maj intygar.

Stockholm den 7 april 1928.

John Sjöquist,
med. dr, professor.

Den begärda ledigheten beviljades.

Justerades protokollsutdrag för denna dag samt protokollen för den 28 och den 31 nästlidne mars.

Kammarens sammanträde avslutades kl. 3.48 e. m.

In fidem
G. H. Berggren.

Lördagen den 14 april.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Upplästes och lades till handlingarna följande från justitiedepartementet ankomna

Protokoll, hållet inför statsrådet och chefen för justitiedepartementet den 13 april 1928.

Till justitiedepartementet hade från länsstyrelsen i Kronobergs län insänts en den 10 april 1928 dagtecknad riksdagsmannafullmakt av innehåll, att sedan f. d. häradskrivaren Axel Rudolf Rooth blivit för Kronobergs läns och Hallands läns valkrets utsedd till ledamot av riksdagens första kammare för en tid av åtta år, räknade från och med den 1 januari 1927, men denna plats blivit ledig, vid förrättning enligt 26 § av lagen om val till riksdagen läroverksadjunkten A. Thelin blivit utsedd att inträda såsom ledamot av nämnda kammare för tiden till den 1 januari 1935.

Vid granskning av fullmakten, som företogs inför statsrådet och chefen för justitiedepartementet samt vidare av vederbörande fullmäktige i riksbanken och riksgäldskontoret, framställdes mot fullmakten icke någon anmärkning.

Protokoll över vad sålunda förekommit skulle jämte den granskade fullmakten överlämnas till kammaren.

I ämbetet:

Erik M. Kellberg.

Anmäldes och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 96, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till underhåll av vetenskapsakademiens, av makarna Mittag-Leffler donerade matematiska bibliotek;

nr 97, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående inredande av en hiss i Lunds universitets historiska museum;

nr 98, i anledning av Kungl. Maj:ts under punkt 126 av statsverkspropositionens åttonde huvudtitel framlagda förslag angående uppförande av biblioteksbyggnad för tekniska högskolan;

nr 99, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bidrag till vissa kostnader för skolundervisning åt barn till befattningshavare vid telegrafverkets radiopejlstationer m. m.;

nr 100, i anledning av vissa av Kungl. Maj:t under fjärde huvudtiteln gjorda framställningar;

nr 101, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående avskrivning av ett till föreningen Faktoribostäder u. p. a. utlämnat lån;

nr 102, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förflyttning av sjöinstrument- och sjökarteförrådet å flottans varv i Stockholm m. m.;

nr 103, i anledning av väckt motion om viss ersättning till kaptenen vid flygvapnet P. R. af Uhr;

nr 104, i anledning av väckta motioner om efterskänkande av återbetalnings-skyldigheten beträffande till vikarierande undervisningsråd felaktigt utbetalda dyrtidstillägg;

nr 105, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående lönereglering för befattningshavarna vid domkapitlens expeditioner m. m. jämte en i ämnet väckt motion;

nr 106, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen framställda förslag angående anvisande av anslag till befrämjande av lufttrafik m. m. jämte i ämnet väckta motioner;

nr 107, i anledning av väckt motion om ersättning till änkan Anna Forsman för kreatur, överkörda av ett statens järnvägars tåg;

nr 108, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av gamla centralposthuset i Göteborg;

nr 109, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående klassificering av bangårdspostkontoret i Stockholm; samt

nr 110, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om anslag till förbättring och underhåll av för automobiltrafiken viktiga vägar å landsbygden jämte i ämnet väckta motioner.

Anmälades och godkändes bevillningsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 120, i anledning av dels väckt motion om visst tillägg till tulltaxans rubriker 693—695 dels ock väckta motioner om höjning av tullen å vissa slag av skodon;

nr 121, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändring i vissa delar av förordningen den 11 juli 1919 (nr 406) angående försäljning av pilsnerdricka; samt

nr 122, i anledning av väckta motioner om upphävande av tullen å karbidkväve.

Föredrogos och hänvisades till statsutskottet nedannämnda motioner:

nr 307, av herr *Boman*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till regeringsrätten; och

nr 308, av herr *Lindgren* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående åtgärd för främjande av sparsamhet bland skolungdomen.

Föredrogos och hänvisades till behandling av lagutskott den av herr *Nils-son, Alexander*, väckta motionen, nr 309, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till hospitalsbyggnader m. m.

Föredrogos, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran bevillningsutskottets betänkanden nr 32 och 33.

Förslag till lag om arv m. m. Föredrogos ånyo första lagutskottets utlåtande nr 21, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om arv, dels ock i ämnet väckta motioner.

Genom en den 11 januari 1928 dagtecknad, till lagutskott hänvisad proposition, nr 17, vilken behandlats av första lagutskottet, hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogade förslag till

- 1) lag om arv;
- 2) lag angående införande av lagen om arv;
- 3) lag om allmänna arvsfonden;
- 4) lag om ändring i 13 kap. giftermålsbalken;
- 5) lag om ändring i vissa delar av ärvdabalken;
- 6) lag angående ändring i förordningen den 18 september 1862, huru gäld vid dödsfall betalas skall och om urarvagörelse;
- 7) lag angående ändrad lydelse av 18 § i lagen den 14 juni 1917 om adoption;
- 8) lag angående ändrad lydelse av 1 § i lagen den 14 juni 1917 om barn utom äktenskap;
- 9) lag angående ändring i 11 och 12 kap. av lagen den 27 juni 1924 om förmynderskap;
- 10) lag om tillägg till 33 § konkurslagen; samt
- 11) lag om ändrad lydelse av 1 § i förordningen den 16 juni 1875 angående särskilda protokoll över lagfarter, inteckningar och andra ärenden.

I samband med denna proposition hade utskottet till behandling förehaft följande i anledning av propositionen väckta motioner, nämligen

inom första kammaren

- nr 220, av herr *Bissmark*,
- nr 221, av herr *Johan Bernhard Johansson* och herr *Rooth*,
- nr 222, av herr *Petrus Nilsson* m. fl.,
- nr 223, av herr *Möller* m. fl. och
- nr 224, av greve *Spens*; samt

inom andra kammaren

- nr 379, av herr *Bodén*,
- nr 380, av herr *Olsson* i Ramsta,
- nr 391, av herr *Björkman* m. fl.,
- nr 392, av herr *Christenson* i Södertälje m. fl.,
- nr 393, av herr *Hansson* i Stockholm m. fl.,
- nr 394, av herr *Olsson* i Kullenbergstorp m. fl. och
- nr 395, av fru *Nordgren* m. fl.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet på åberopade grunder hemställt,

A) att riksdagen, med förklarande att Kungl. Maj:ts förslag ej kunnat av riksdagen i oförändrat skick antagas, måtte för sin del antaga 10 under punkten införda lagförslag;

B) att de i anledning av förevarande proposition väckta motionerna, i den mån de ej kunde anses besvarade genom utskottets hemställan under A), icke måtte föranleda till någon riksdagens åtgärd.

Vidkommande utskottets hemställan i dess helhet hade reservationer avgivits av, utom annan,

1) herr *Georg Dahl*, som yrkat, att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts ifrågavarande proposition med förslag till lag om arv m. m.;

2) herrar *Borell*, *Anderson* i Hägelåkra, *Svenson* i Eskhult, *af Ekenstam* och *Johansson* i Brånalt, vilka på anförda skäl hemställt,

A) att riksdagen, med förklarande att Kungl. Maj:ts förslag ej kunnat av riksdagen i oförändrat skick bifallas, måtte för sin del antaga 9 under punkten införda lagförslag;

Förslag till lag om arv m. m. B) att de i anledning av förevarande proposition väckta motionerna, i den mån de ej kunde anses besvarade genom reservanternas hemställan under A), icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.
(Forts.)

Därjämte hade ett flertal reservationer avgivits beträffande de särskilda av utskottet framställda lagförslagen.

I fråga om sättet för utlåtandets föredragning yttrade

Herr Åkerman: Herr talman! I avseende å föredragningssättet tillåter jag mig hemställa,

att lagförslagen föredragas vart för sig, där så erfordras paragrafvis, med ingresser, promulgationsstadganden, där sådana förekomma, och rubriker sist;

att, sedan alla lagförslagen blivit genomgångna, utskottets hemställanden i punkterna A och B föredragas;

att vid behandlingen av den paragraf, varom först uppstår överläggning, denna må omfatta utlåtandet i dess helhet;

att lagtext ej må behöva uppläsas i vidare mån än sådant av någon kammarrens ledamot begäres;

att, för den händelse något av lagförslagen skulle komma att helt eller i någon del till utskottet återremitteras, utskottet lämnas öppen rätt att vid ärendets förnyade behandling i avseende å de delar, som blivit med eller utan ändring godkända, föreslå sådana jämkningar, som av ifrågasatta ändringar i återförvisade delar kunna föranledas; samt

att i avseende å nummerbeteckning av paragrafer utskottet må äga vidtaga sådana ändringar, som påkallas av kamrarnas beslut.

Härtill lämnade kammaren sitt bifall.

Nu företogs till behandling

Utskottets förslag till lag om arv.

1 kap.

1 §.

Denna paragraf lydde:

Närmaste arvingar på grund av skyldskap äro arvlåtarens avkomlingar (*bröstarvingar*).

Arvlåtarens barn tage lika lott. Är barn dött, skola dess avkomlingar träda i dess ställe och tage var gren lika lott.

Herr statsrådet **Thyrén:** Herr talman! Jag ber först att få uttala min stora tillfredsställelse med att utskottets majoritet har i det väsentliga bifallit propositionen, men jag skall dessutom be att få yttra mig något över en del punkter, som enligt vad som framgår av utskottets utlåtande torde här bli föremål för debatt och meningsskiljaktigheter.

Till att börja med får jag bekänna, att den ståndpunkt, som lagberedningen intog och som sedan propositionen följt, att nämligen utesluta kusinerna ifrån arvsrätt, rätt mycket chockerade mig, därför att jag kan ju inte annat än vitsorda, att, såsom framhållits i motioner och reservationer, bland lantbefolkningen, i varje fall en viss klass av lantbefolkningen, kusiner utan tvivel stå i många fall arvlåtarens hjärta ganska nära — många kusiner t. ex., som leva tillsammans, kanske till och med bruka fastigheter gemensamt med honom — och det är därför att förutse, att den ifrågavarande bestämmelsen i lagen icke kommer att vinna något så alldeles allmänt gillande inom dessa

kretsar. Detta sade jag mig också, och jag kände mig kanske till och med till en början en smula kritisk mot denna punkt, men efter närmare övervägande kom jag till den uppfattningen, att en ändring av lagberedningens förslag kanske ändå inte vore klokt att göra utan att det riktigare torde vara att behålla dess ståndpunkt.

Om man tänker sig närmare in i dessa fall, där det inom byalagen, som det heter hos oss i Skåne, finns gott om kusiner, som alla stå i nära rapport med varandra, torde det, åtminstone så långt min erfarenhet räcker, i de allra flesta fall ligga till på det sättet, att när arvlåtaren dör, har han — förutsatt att det icke finns barn eller syskon — flera eller färre kusiner på platsen, som stå honom nära. Men jag skulle nästan våga påstå, att det är ett rent undantag, om han icke dessutom har också andra kusiner, som icke stå hans hjärta så nära utan som ha flyttat bort åt olika håll. Jag menar därför, att man i de allra flesta fall torde få anledning skilja mellan, om jag så får säga, önskvärda kusiner och icke önskvärda kusiner, och det är ju alldeles givet, att så länge man blott etablerar en legal arvsrätt sådan som den nuvarande, kan ingen hänsyn tagas ex lege till denna skillnad, utan kusinerna komma alla att rycka in och ärva. Ibland komma de att vara rätt många, och jag tror inte, att det skulle vara svårt att söka upp sådana fall ur erfarenheten, där denna mångfald av kusiner lett till en splittring av kvarlåtenskapen, som icke på något sätt, vare sig ur den enskilde arvlåtarens synpunkt eller, ännu mindre, ur statens, kan anses önskvärd.

Jag kunde som sagt icke underlåta att säga mig detta efter några närmare reflexioner, och fortsätter man tankegången, så måste man ju, som det redan sagts i propositionen och för resten från alla håll, där denna inskränkning i arvsrätten försvaras, ovillkorligen komma till den repliken, att låt vara att vi nu taga bort kusinernas arvsrätt, så ha vi ju i alla fall lämnat och komma med all säkerhet att för framtiden lämna testamentsfrihet åt arvlåtaren. Vill han i vissa fall sörja för att kusinerna få hans förmögenhet, kommer det ju an på honom själv, och han kan då, för att använda den terminologi jag nyss berörde, inskränka sig just till de önskvärda kusinerna, till dem som vistas hos honom eller som han eljest känner och vill gynna.

Härpå svarar man naturligtvis, och det har man redan gjort, att det bland de klasser det gäller icke precis är kutym att skriva testamente. Men vi få för det första komma ihåg, att detta ligger inte till på samma sätt som när det gäller till exempel syskon, ty där hade det utan tvivel i otaliga fall vållat arvlåtaren mer eller mindre möda att skriva testamente till förmån för syskon. De fall, som vi nu tala om, gälla ju besuttna bönder, som tillhöra den ekonomiska överklassen på landet, ty inom de breda lagren på landet tror jag i regel inte man har att räkna med en sådan där särskild känsla för kusiner, vilka i allmänhet bruka vara spridda åt olika håll. Det gäller som sagt den ekonomiska överklassen, och inom denna tror jag inte, även om man kanske i allmänhet där icke brukar skriva testamente, att det skulle vara så särdeles påkostande att förvärva sig denna skicklighet. Det är ju just inte så mycket som behövs. Så snart det till exempel är fråga om köp av fastighet, vilket i dessa kretsar icke är sällsynt, måste de ju upprätta en skriftlig handling: s. k. inbördes testamenten äro heller ingen ovanlighet och jag undrar om inte andra skriftliga handlingar, till exempel växlar, äro i de lagren kanske till och med mera kända än man skulle anse vara direkt nödvändigt.

Jag kan inte finna, att denna invändning är så särdeles bärande. Finns det verkligen ett bestämt intresse att på de eller de kusinerna överlåta kvarlåtenskapen, kommer det nog att utan vidare besvär klara sig på det sättet, att arvlåtarna lära sig att upprätta testamente.

Jag skulle vidare gärna från min synpunkt vilja framhålla ett argument.

*Förslag till lag
om arv m. m.
(Forts.)*

Förslag till lag
om arv m. m.

(Forts.)

som visserligen inte mycket torde inverka på reservanterna, nämligen att när man nu inrättar en sådan allmän arvsfond, som det ju är tal om, så bör man väl, för att det skall bli någon mening med detta, från början ställa det så, att fonden, med den uppgift den skulle ha enligt propositionen, icke blir alltför liten, alltså att tillflödena till den icke bli alltför obetydliga. Men om vi taga bort kusinarven, bli tillflödena tämligen obetydliga, mänskligt att döma. Har man någon mening med den där arvsfonden, vill man, att den verkligen skall utträtta någonting — det är en fråga, som jag sedan skall komma tillbaka till — torde detta alltså vara ett ytterligare skäl för att avskära kusinerna från legal arvsrätt.

Nu vilja ju reservanterna, mestadels åtminstone, inte ha någon sådan arvsfond, så att jag kan ju inte begära, att det argumentet skall bita på dem, men för alla dem som vilja ha den, torde detta väga en del i vågskålen.

Ytterligare vill jag påpeka gentemot reservanterna, att jag icke tror att de gjort fullt klart för sig den gällande rättens ståndpunkt, när det gäller kusinerna. Jag har uppfattat deras reservation såsom till rätt god del bestämd av konservativa synpunkter, det vill säga reservanterna anse, att detta är en ändring i det bestående, för vilken det icke finns tillräckliga skäl. Men om vi skola anlägga den synen på saken och således se efter, hur den gällande rätten förhåller sig på denna punkt, när man ser den noga i sömmarna, är det ingalunda så, att den gällande rätten omhuldar kusiner på samma sätt som till exempel syskon. Vi kunna ta ett konkret fall; det förstår man i allmänhet enklast och fortast: Arvlåtaren dör och efterlämnar en hel del kusiner på fädernet och modernet och dessutom en moster. Det kan vara en halvsysster till hans mor, om vi vilja sätta saken på sin kant. Vad sker då efter gällande lag? Jo, att kusinerna få icke ett öre, utan mostern får alltsammans, och om sedan hon har barn o. s. v., går arvet till hennes avkomlingar, och de andra kusinerna, som äro utanför den linjen, få ingenting — allt enligt nu gällande lag. Vad bevisar detta? Jo, om vi jämföra det med bestämmelserna för syskon och ta ett motsvarande exempel, om sålunda arvlåtaren dör och efterlämnar sin mor och dessutom några halvsyskon på fädernet, så skulle, om detsamma hade gällt för syskon, som gäller om kusiner, det ha gått så, att allt gått till modern och hennes barn, under det halvsyskonen på fädernet inte fått någonting. Var och en känner, hur barockt det skulle anses efter den rättsåskådning vi äro invanda vid, om dessa halvsyskon skulle uteslängas, därför att de inte ha med modern att skaffa. Den skillnaden gör emellertid nu gällande lag mellan syskon och kusiner, och det har man uttryckt så, att lagen tillämpar parentelprincipen, då det är fråga om syskon, men gradualprincipen, då det är fråga om kusiner. Vad följer av detta? Jo, som jag fattar och alltid fattat saken, skulle jag vilja uttrycka lagstiftarens mening så, att i fråga om syskon ser han på *samhörigheten* och sörjer för att syskon kunna icke bli arvlösa, men när det är fråga om kusiner, har han släppt tanken på samhörigheten och går bara efter led. Då tar han utan att tveka risken att låta den där mostern och hennes avkomlingar taga alltsammans från kusinerna. Detta är ju inte något avgörande skäl mot reservanternas ståndpunkt att bibehålla kusinernas arvsrätt, men det bevisar, att våra lagstiftare från första stund inte sett på kusiner med samma ögon som på de i de två första parentelen befintliga arvtagarna.

Jag skulle kanske också vilja lägga till ytterligare en anmärkning i detta sammanhang. Man hör så ofta, då det är fråga om förändringar i det bestående, det argumentet, att vad vi nu vilja göra är bara en inledning till vad som komma skall. Det ligger nu mycket nära till hands i detta fall att säga, att detta förslag är bara en attack på arvsrätten, genom arvsrätten en attack på familjen och genom familjen på samhället och det hela sålunda ett led i

underminerandet av samhället. Jag tror, att detta argument, som jag hört otaliga gånger i mina dagar, inte minst här i denna kammare, i många andra frågor, kan ju ofta vara sant, men oftare tror jag det beror på missuppfattning. Jag tror för min del, att vill man garantera arvsrätten mot sådana attacker, som det är tal om, skall man akta sig för att behålla sådana områden, som inte för rättsmedvetandet framstå som fullt självklara, sådana, där det kan finnas dubier, om det är riktigt eller inte. Det är bättre att ha dessa fall borta, om det icke finns andra skäl att behålla dem.

Om vi göra det tankeexperimentet, att vårt lands arvsrätt vore inskränkt endast till bröstarvingar, tror någon människa, att det då för något som helst parti i detta land eller för någon kombination, hur den än månede vara, skulle vara tänkbart att utrota denna arvsrätt? Absolut omöjligt. Endast genom en revolution kunde det lyckas, och detta endast för en kort tid. Jag tror, att detta är ett uttryck för den tanken, att ju mera man håller sig till ett litet, starkt befäst område, desto säkrare är man att kunna försvara det för framtiden, men ju mera man utsträcker det till andra områden, desto svårare är det att försvara. Enligt mitt sätt att se saken är detta förslag därför snarast en konserverande metod, om man vill vara säker på att bibehålla arvsrätten.

Jag vill gärna lägga till en annan anmärkning. Den hör visserligen egentligen inte hit, men jag nämner den i alla fall med kammarens tillstånd. Om jag nämligen anser det otänkbart, att man skulle kunna attackera familjen genom att inskränka arvsrätten, anser jag däremot, att det finns desto större fara, att man via familjen skulle kunna komma åt arvsrätten, det vill säga att utvecklingen skulle komma att gå så, att de fasta könsförbindelserna, äktenskapen, bli alltmera sällsynta och alltmera tråda i bakgrunden och att de lösa förbindelserna tråda mera i förgrunden. Detta är någonting som man nu för tiden har all möjlig grund att befara. Blir det någon attack på samhället, så blir det snarare på den vägen. Att man inskränker arvsrätten en smula, är enligt mitt förmenande snarast en fortifierande åtgärd.

Jag tillåter mig därefter övergå till den andra reservationen i detta sammanhang, den som står så att säga till vänster om propositionen och sålunda vill taga bort arvsrätten även från farbröder och deras vederlikar. Ja, det kan naturligtvis sägas åtskilligt för det, och speciellt skulle man kunna säga det som jag nu sist sade, att om vi inskränka arvsrätten till de två parentelen, varken mer eller mindre, då kunna vi, mänskligt att döma, vara absolut säkra på att den icke kan attackeras, ty vad som gäller om barn gäller med all säkerhet också om syskon. Å andra sidan äro nog utskottsmajoritetens reflexioner ganska sanna, då den påpekar, att i de fall, då en farbror o. s. v. är närmaste arvinge, torde det mycket ofta, kanske till och med i de flesta fall, vara så, att han varit mer eller mindre i faders ställe för arvlåtaren, och jag tror, att i många sådana konkreta fall skulle det rätt mycket stöta rättsmedvetandet, om han enligt lagen avskures från arvsrätt. Redan detta tror jag är ett starkt skäl.

Jag skulle vilja ur egen fatatur tillägga ett annat skäl, som jag föreställer mig, att reservanterna här icke tagit i betraktande, och det är, att om vi ginge på deras linje och klippte bort farbröderna och fastrarna och så vidare från arvsrätt, skulle vi därigenom komma till en påfallande brist på reciprocitet i arvsförhållandena. Detta skulle nämligen betyda, att visserligen jag ärver min farbror men att farbrodern i motsvarande fall inte ärver mig. Är det han, som är rik, och jag överlever honom, ärver jag hans rikedom, men är det jag, som är rik, och han överlever mig, får han ingenting. Själva detta förhållande, att man begränsar arvsrätten så, att den verkar ojämnt och ensidigt, är efter min uppfattning ett bestämt fel, som efter mitt omdöme ensamt för sig skulle tala emot, till och med vara avgörande mot reservanternas ståndpunkt.

*Förslag till lag
om arv m. m.
(Forts.)*

Förslag till lag
om arv m. m.

(Forts.)

Nu är det visserligen sant, att reservanterna kunna här försvara sig genom att komma med den repliken, att detta, att reciprociteten fattas, är icke något specifikt fel i deras reservation, utan det gäller även om propositionen. Ja, detta är fullkomligt sant som teoretisk replik men knappast som praktisk. Vi skola ta ett exempel, om jag får lov, för att se, hur det verkar inom propositionens område. Jag efterlämnar ett barnbarnsbarn, detta barnbarnsbarn får naturligtvis ärva mig. Men om barnbarnsbarnet dör och efterlämnar mig, ärver jag icke barnbarnsbarnet. Så är det nu enligt propositionen, och detta är en bristande reciprocitet, som följer av själva parentelprincipen, när denna användes som begränsning. Barnbarnsbarnet står nämligen i min första parentel, och jag står i barnbarnsbarnets fjärde parentel. Följaktligen ärver han mig, men jag ärver icke honom. Ja, detta är fullkomligt sant teoretiskt, men jag säger ännu en gång, att som praktisk replik kan jag icke sätta den synnerligen högt, ty det inträffar så sorgligt sällan, att jag har ett barnbarnsbarn, som jag överlever och som redan hunnit samla sig en förmögenhet och till vilken dessutom jag är den enda arvingen. Det inträffar väl inte en gång i ett årtusende, och sålunda tror jag, att den repliken inte väger synnerligen mycket.

Jag återkommer sålunda till vad jag sade, att under sådana förhållanden anser jag det vara en brist, att man gör arvsrätten ensidig, bortsett från dessa andra skäl.

Jag tillåter mig nu övergå till en annan fråga, om vilken det torde bli någon diskussion, nämligen om makes arvsrätt. Vi veta ju allesammans, att någon egentlig arvsrätt för makar inbördes har vår lag inte känt till förrän på de sista tiderna, därför att lagen har ansett, att den gjorde nog genom att ge makarna giftorätt, vilken, i allmänhet talat, har det företrädet framför arvsrätten, att giftorätten inträder, så snart äktenskapet ingåtts, under det att arvsrätten inträder först vid dödsfall. Så har lagstiftaren naturligtvis resonerat, och han har tyckt, att han gjort nog och mer än nog genom giftorätten. Han har icke tänkt på de mångahanda invändningar, som kunna riktas mot detta resonemang. Nå, alltnog, numera ha vi ju fått arvsrätt för make. Denna arvsrätt torde emellertid, sådan den är bestämd enligt 1920 års lag, kunna betecknas som snarast för långt gående. Man har för litet tagit hänsyn till andra parentelen, det vill säga syskonen och deras avkomlingar; man har för mycket beskurit deras rätt, och ändå har man icke, som man bort försöka, garderat den efterlevande makens rätt att få sitta i orubbat bo enligt lagens bestämmelser. I båda dessa avseenden synes mig den föreliggande propositionen utgöra en förbättring. Andra parentelen får mera än enligt nu gällande lag, hälften av kvarlåtenskapen, och likväl låter man andra maken sitta kvar i orubbat bo. Så till vida kan man ju knappast neka till att det teoretiskt sett är en ganska tillfredsställande lösning, som går ungefärligen åt det håll, till vilket det praktiska rättslivet har i stort sett utvecklats sig självt under de senare årtiondena.

Nu uppstår en svårighet, som visserligen inte propositionen har löst och som inte heller någon annan lag har löst och med all sannolikhet inte heller någon lag kommer att lösa intill världens ände, ty det är ett av de irreducibla problemen — ett problem, som aldrig något mänskligt skarpsinne kan praktiskt skaffa ur världen. Man kommer aldrig längre än till en nödhjälpslösning, som man i stället får operera med. Det är ungefär som det bekanta fallet, där det synes ännu tydligare: ägaren till en häst har blivit frånstulen hästen, och godtrosbesittaren har i god tro betalt fulla värdet för hästen. Hur skall man bära sig åt i ett sådant fall? Skall ägaren bli av med hästen, eller skall köparen bli av med köpesumman? Alla lagar ha försökt lösa den frågan, men ingen har lyckats och ingen kommer väl någonsin att lyckas. Det är något liknande här. Vi vilja å ena sidan, att den efterlevande maken skall få

sitta kvar, och vi vilja å andra sidan icke beröva syskonen — vi kunna väl för korthetens skull tala endast om dem — till den först avlidne maken deras rätt. Men då komma vi ut i det dilemma, att den efterlevande maken, som sitter i boet, kan ju vara en slösaktig person, som slarvar bort förmögenheten, och å andra sidan kunna syskonen vara trätlystna människor, vilka krängla med den efterlevande maken och processa för att han inte skall förstöra deras pengar. Att komma ifrån detta dilemma är icke möjligt, utan lagstiftaren är i sista hand hänvisad till att gissa sig till, huruvida man bör mera frukta slösaktigheten hos den efterlevande maken eller trätlystnaden hos arvingarna. Utskottets majoritet har mera fruktat trätgirigheten hos syskonen och propositionen mera slösaktigheten hos maken — därav denna olikhet i fråga om det institut, som kallas för avskiljande. Jag får här bekänna, att genast då jag såg lagberedningens förslag, kände jag mig, precis som utskottets majoritet, mycket litet tilltalad av avskiljandeinstitutet, och i motsats mot vad jag sade i fråga om kusinerna, tvekar jag inte att säga rent ut, att denna min uppfattning är densamma nu som då, ehuru jag icke ansåg mig böra göra en så pass stor skåra i ett förslag, som hade en så stark auktoritet som lagberedningen bakom sig, utan hellre ville vänta och se vad riksdagen tog för ställning. Jag fruktar verkligen mera trätgirigheten. Jag fruktar, att det skulle bli rätt många processer. Å andra sidan är jag inte blind för att det kan finnas mycket goda skäl för lagberedningens ståndpunkt. Lagberedningen vill såvitt möjligt skydda de arvsberättigade, andra parentelen, och då har man kommit till detta avskiljande. Så mycket vill jag emellertid för min del säga, att om riksdagen nu följer utskotts majoriteten och tar lagen utan avskiljandeinstitutet, skall jag för min personliga del inte sörja över det.

En helt annan fråga är, om man i likhet med vissa reservanter skall anse det i detta svåra läge vara riktigt att icke besluta någonting utan låta den nu gällande lagen av 1920 om makes arvsrätt bestå, till dess frågan om testamentsrätten m. m. kommer på riksdagens bord, och då taga allt i ett sammanhang. Till dessa ärade reservanter vill jag för min del säga, att om jag hade haft den allra minsta förhoppning om att detta svåra eller rättare sagt olösliga problem skulle på något vis bli mera lösligt vid den senare tidpunkt, till vilken de vilja uppskjuta det, skulle jag varit den förste att anamma deras åsikt, ty detta att bara för den formella fullständighetens skull lösa en sak, som skulle vinna på att ligga till sig, har jag aldrig kunnat gilla. Men jag är för min del bergfast övertygad om att, såsom jag redan sagt, svagheterna på denna punkt äro av det slag, att de icke kunna i nämnvärd eller ens i ringaste mån övervinnas genom att bara vänta och sitta och grubbla, till dess man lägger fram frågan om testamentsrätten. Det kommer att bli precis samma situation då som nu, och frågan om den dubbla hänsynen, å ena sidan till syskonen, å andra sidan till efterlevande maken, kommer att stå lika oförmedlad. I stället för att vänta och grubbla på saken är det avgjort bättre att taga den ståndpunkt, till vilken majoriteten kommit, och prova den i praktiken. Skulle det då visa sig, att utskottet har övervärderat moralen hos syskonen och gjort motsatsen i fråga om maken, blir det inte värre än att man då får försöka att på dessa praktiska grunder göra en lagändring åt andra hållet.

Det återstår ännu en punkt, som jag skall be att få säga något om, nämligen frågan om arvsfonden. Jag ber då först att få ännu en gång göra en bekännelse, nämligen att när jag först såg detta förslag om arvsfonden, hade jag det intrycket, som ju ligger nära till hands, att själva denna metod påminde om gamla, länge sedan försvunna tider. Att för en viss bestämd typ av statsgifter använda en viss bestämd inkomst är ju någonting ganska antediluvianskt. Det är någonting, som man ur statsfinansiell synpunkt naturligtvis måste betrakta såsom för länge sedan övervunnet. Men här gick det liksom med frågan om

Förslag till lag
om arv m. m.
(Forts.)

kusinerna, att när jag närmare tänkt på saken, blev jag mera sinnad att acceptera lagberedningens resonemang. Ty denna fråga ligger verkligen på ett helt annat sätt än den allmänna frågan om hur man skall ställa till en korrespondens eller relation mellan statens inkomster och utgifter. Den är till sin natur en psykologisk långt mera än en statsfinansiell fråga. Vi klippa av en hel mängd för närvarande arvsberättigade, och då är vår mening och önskan, att deras kvarlåtenskap skulle gå till det allmänna i stället för att såsom nu splittras på avlägsna arvingar. Men samtidigt lämna vi arvlåtarna en fullständig testamentsfrihet, och det är ju meningen, att så skulle det bli för framtiden. Om vi icke vilja handla med den vänstra handen rakt emot vad vi göra med den högra, måste vi naturligtvis handla så, att inte alla arvlåtare sammansvärja sig emot oss och testamentera bort allting och sålunda eludera vad vi velat. Det skulle betyda, att vi toge bort arvsrätten men att arvlåtaren införde den igen nästan i samma utsträckning som enligt gällande lag. Om den vänstra handen skall veta vad den högra gör, måste man försöka locka dem att godvilligt gå med på den åskådning, som nu framkommer i lagförslaget. Såvitt jag känner människorna, komma de då utan tvivel att känna sig mera tilltalade, om de pengar, som de lämna efter sig, skola gå till fonden än om de i stället flyta in i statens stora kassa. I senare fallet säger den ene: »Skola mina surt förvärvade slantar användas till att höja ämbetsmännens löner!» Och så skriver han i samma stund sitt testamente. Den andre säger: »Skall mitt kapital, som jag genom så mycket arbete sparat ihop, användas till underhåll av arbetslösa!» Och så sätter han sig genast ned och skriver sitt testamente. Och så blir det hela vägen. Därför tror jag, att om man överhuvud taget vill göra allvar av denna begränsning av arvsrätten — här är det icke blott fråga om kusiner utan alla sådana begränsningar — får man som sagt locka arvlåtarna och söka finna någonting, som verkligen kan vinna deras av hjärtat gående bifall. Utan tvivel är då den allmänna arvsfonden, sådan som den här är bestämd, ett av de bästa medel, som man skall kunna hitta på. Det är möjligt, att man kunde finna något annat, som kanske skulle vinna ännu en del, men som det nu är tror jag, att denna fond kommer att hava en ganska stor verkan.

Sedan är det en annan fråga, vad man skall säga om den utvidgning, som lagutskottet i detalj gjort rörande ändamålet; om man anser det för en förbättring att vid sidan av omvårdnaden om barn och ungdom också uppställa omvårdnaden om behövande kroniskt sjuka och ålderstigna. Det är ju mycket bittert att behöva på något som helst sätt tala emot understöd åt och omsorg om behövande och sjuka människor, men jag skulle i alla fall icke vara uppriktig, om jag undertryckte alla betänkligheter i denna punkt. Jag kan sålunda icke göra annat än säga rent ut, hur jag ser denna sak. Nu vill jag först och främst ge utskottet rätt i att det ur nyssnämnda psykologiska synpunkt nog kan hända, att det föreslagna tillägget verkar till och med ännu starkare än det andra ändamålet och att sålunda hjälpen åt gamla och ålderstigna verkar mera än hjälpen åt barn och ungdom. Ty sådana äro människorna. Den gamle, brutne mannen, ja, kanske döende, som skriver sitt testamente, tänker liksom alla andra först på sig själv och därefter på dem, som stå honom närmast. Sålunda ömmar han utan tvivel för dem, som äro i samma fördömselse som han, för brutna, sjuka och ålderstigna. Det kan nog hända, att utskottet har rätt i detta. Men ser man det ur statens och det allmännas synpunkt, kan man omöjligen säga annat, än att det i hela vår tid och icke minst i testatorernas sinnelag uppenbarar sig en mycket stark tendens — mänsklig och berömvärd — att taga vård om allt, som är sjukt, gammalt och svagt, under det att det tyvärr, vare sig man ser på lagstiftningen eller de enskilda, som testamentera, långt mindre uppenbarar sig någon känsla för det stora samhällsintresset

att till högsta potens utveckla sådant som är starkt, livskraftigt och utvecklingsdugligt. Ty människorna hava — tyvärr, måste jag säga — av naturen den läggningen, att de anse, att detta går av sig självt, att de starka människorna och de starka anlagen taga sig fram ändå, under det att i fråga om de sjuka medlidandet kommer med i spelet. Men det är ju dock icke så i det moderna samhället, att alla starka och livsdugliga anlag skulle ha något slags naturlig garanti för att utveckla sig. Tvärtom fattas det häruti enligt min uppfattning oerhört mycket i vårt samhälle. Det kan göras mycket t. ex. för att hålla barnen i storstäderna ute i friska luften i barnträdgårdar och dylikt. för att överhuvud taget utbilda det kroppsliga hos alla de samhällsklasser. där detta försummas, och vidare icke minst för att taga vård om de praktiska anlag i riktning mot yrkesskicklighet, som på många håll kunna förefinnas men som det aldrig blir någonting av, därför att det icke finnes någon möjlighet för dem att utbilda sig. Allt detta sammanlagt spelar i mina ögon en utomordentligt stor roll, och jag kan icke underlåta att säga, att ehuru jag icke alltför starkt skall motsätta mig utskottets ståndpunkt — ty den har alltid de psykologiska skälen för sig — kan jag dock icke annat än beklaga, om man icke skulle få använda denna fond uteslutande för det positiva ändamål, för vilket den enligt propositionen är avsedd.

Till slut kanske jag får lov att i detta sammanhang göra den lilla anmärkningen mot en och annan motionär — och kanske även en och annan reservant — att, om jag icke missminner mig, man ställer emot varandra produktion och konsumtion och säger, att vad som skulle nedläggas på barnens utbildning o. s. v. skulle innebära en konsumtion av kapital. Det är väl ändå inte, nationalekonomiskt sett, det rätta sättet att se saken. Om det finns någon produktionsfaktor, som är obestridlig och absolut, måtte det väl framför allt vara människan. Om jag kan förvandla ett barn från att vara en genomsnittlig och liknöjd arbetare på en plats, där hans anlag icke passa, till att på en annan plats, där arbetet intresserar honom, göra honom till en särskilt samhällsduglig och skicklig arbetare, måtte väl detta enligt allt sunt förnuft vara produktion och icke konsumtion.

Jag tror därför, att det hade varit riktigtast och önskvärdast att bibehålla regeringens förslag. Men med utskottets ståndpunkt är det väl icke mycket hopp att bibehålla nämnda förslag, som för det allmänna skulle vara mest välsignelsebringande. Hädanefter såsom hittills skulle nog omsorgen om behövande sjuka och ålderstigna i alla fall vinna så mycket understöd och intresse både från det allmännas sida och i synnerhet från enskilda, att man inte behöfde riskera någon alltför stor brist på det hållet.

Herr Hammarskjöld, Hjalmar: Herr talman, mina herrar! När lagberedningen — i förbigående sagt på mitt initiativ — för 26 år sedan inrättades för att verkställa en revision i större sammanhang av vår rätt, var det nog meningen, att denna revision skulle vara synnerligen varsam och i huvudsak inskränka sig till att utmönstra föråldrade bestämmelser och införa sådana nya, som av nya förhållanden och uppfattningar med nödvändighet påkallades, samt att bringa reda i den mången gång nästan förvirrande mångfalden av äldre stadganden, som vid olika tider voro tillkomna. Hade man tänkt sig, att det skulle hava varit fråga om en radikal omvandling av de mest grundläggande delarna av vår rätt, undrar jag, om riksdagen skulle hava känt sig tillfreds med en sådan kommission som lagberedningen, en beredning, sammansatt av tre eller fyra yrkesjurister. Jag undrar, om man då icke skulle hava befarat, att i en dylik lagstiftningsberedning teoretiska synpunkter skulle komma att göra sig alltför mycket gällande.

Om sådana farhågor hade hysts, kan man nog icke neka till, att de blivit

Förslag till lag
om arv m. m.
(Forts.)

i hög grad bekräftade genom det lagberedningsförslag, som ligger till grund för den nu behandlade propositionen. I själva verket finner man ju ideligen återopad en rent teoretisk grund för den föreslagna inskränkningen av skyldemans arvsrätt — det enda parti av lagförslaget, som jag i detta anförande egentligen tänker behandla — en teoretisk grund, medan man fullständigt erkänner, att den praktiska betydelsen, räknad i antalet av arv och av kronor i arvsmassorna, icke är synnerligen stor. Eftersom förslaget icke har någon så stor praktisk betydelse, kan man ju säga, att det icke heller är så farligt. Men därpå svarar jag, att om det också icke har en så stor omedelbar praktisk betydelse, åstadkomma dock de föreslagna bestämmelserna om skyldemans arvsrätt en uppluckring av det allmänna rättsmedvetandet. Men icke nog med detta. De komma också att förbereda ideligen ökade anspråk. Erfarenheten har givit vid handen, att gentemot rätt talrika kategorier av reformivrare kan man sällan hoppas på en varaktig fred utan endast på kortvariga vapenstillstånd, som på den sidan efterföljas av ideligen nya och stegrade anspråk och på den egna sidan av en alltmer försvagad strategisk ställning.

De farhågor, som i allmänhet kunna i detta hänseende hysas, komma här bland annat — icke uteslutande men *bland annat* — att få styrka därigenom, att man kommer att säga sig, att arvsfonden, som skulle utträtta så stora ting, enligt nuvarande bestämmelser blir så liten, att den utträttar alltför litet. Då är det nödvändigt att genom ytterligare inskränkningar i arvsrätten åstadkomma ökade tillflöden till denna fond. Det var icke utan överraskning — och jag tillstår, att det från min synpunkt sett var en glad överraskning — som jag hörde herr justitieministern tala om, hur nödvändigt det var, att denna fond icke skulle vara alltför liten. Han motiverade med detta, att kusiner blivit uteslutna, men om fonden icke räcker, kan ju denna motivering användas för att komma vida längre.

Går jag tillbaka till den teoretiska grunden, så är den en blandad och från självmötsägelse icke alldeles fri grund. Man återopar dels skyldskap, dels också livssamhörighet, men man kan icke utföra det på annat sätt, än att man vid vissa mycket nära skyldskapsgrunder presumerar en dylik livssamhörighet och låter vederbörande bliva arvingar antingen livssamhörigheten förefinnes eller ej, under det att man i andra fall utesluter skyldemän från arv, oberoende av om livssamhörighet finns eller ej. Det är sant, såsom justitieministern sade, att det råder en rätt stor okunnighet om arvsreglerna på många håll bland allmänheten, men denna okunnighet går nog icke i den riktningen, att man är okunnig om att avlägsna släktingar få arva, utan okunnigheten beror snarare på en föreställning därom, att representationsrätten, istadarätten, parentelprincipen, vad man så vill kalla den, äger vidsträcktare tillämpning än den nu har. Ur denna synpunkt är det att hälsa med tillfredsställelse, att representationsrätten har i någon mån fått ökad tillämpning genom detta förslag. Det är nämligen enligt mitt förmenande icke blott en allmän utan även en naturlig uppfattning. Såsom i förarbetena på mer än ett ställe framhålles, är det stötande, när den tillfälliga tidsföljden mellan två dödsfall kommer att inverka avgörande på vart en arvs massa kommer att gå.

Nu går emellertid den använda principen med därav föranledda inskränkningar enligt mitt förmenande alldeles avgjort det allmänna rättsmedvetandet lindrigt sagt i förväg. Jag kan lika gärna säga, att den strider mot det allmänna rättsmedvetandet i vida kretsar. Justitieministern har redan erkänt, att det i detta avseende är annorlunda på landet än i stad, och landet är dock ännu så länge en ganska betydande del av Sveriges rike. Dessutom får man inte låta sig förledas till en synvilla, som nog ofta förekommer. När man frågar sig: är förhållandet till kusiner så pass nära, skall man naturligtvis icke tänka på de fall, då mellan kusinerna stå ett stort antal barn, syskon m. fl. Därom är

ju icke fråga, utan vad det här är fråga om är, om det finns samhörighet mellan kusiner, när närmare släktingar saknas, och detta är nog i mycket stor utsträckning förhållandet.

Från min synpunkt var det fortfarande glädjande att höra justitieministerns tveksamhet i denna punkt, en tveksamhet, som numera visserligen upphört men som i alla fall under någon tid har rått. Jag måste säga något om de av honom åberopade bestämmelserna om arvsfonden och om de av honom, såvitt jag minns, icke nämnda bestämmelserna om dispensrätten eller rätten för statsmyndighet att låta udda vara jämnt och låta släktingar få arva, även om arvet lagligen skulle ha tillfallit arvsfonden. De båda serierna av bestämmelser vittna just icke om någon tilltro hos författaren till hans egen principens riktighet. När man anser sig nödsakad att införa dylika säkerhetsventiler, har detta karaktären av en ursäkt, ett avvärjande av möjligen grundade invändningar eller rättare sagt, ett försök att avvärja sådana. På sätt förut framhållits och ytterligare betonats av justitieministern, har arvsfonden skjutits in för att göra det smakligare för vederbörande, så att man inte skulle anse, att staten konfiskerade arven, men att de ginge till något visst ändamål. Men är icke detta ett bedrägligt sken? Med den utsträckt sociala verksamhet, som numera utövas av staten och kommunerna, är det väl tämligen givet eller, mera än så, absolut säkert, att arvsfondens tillvaro kommer att inverka på statens utgifter, så att det blir pengar över, enligt justitieministerns exempel, för att höja ämbetsmännens löner och för att lämna arbetslöshetsbidrag. Är det någon kusin, som låter avhålla sig från upprättande av testamente genom arvsfondens tillvaro och genom det betraktelsesättet, att pengarna ju i alla fall icke gå till staten, fruktar jag, att han bedrager sig, ty de gå nog i själva verket till staten. Vi hava ju sett färskt exempel på huru det går med dylika specialfonder. Vi hava sett, hur automobilskattemedlen gå in i budgeten, och huru det anvisas på dessa medel sådana utgifter, som förut bestritts på annat sätt. Vi veta, vilka tvister som uppkommit om användningen av rusedrycksmedelsfonden. Och, för att taga ett något mera ömtåligt exempel, vi veta, att värnskatten infördes och bars i tanke på att den skulle tjäna till stärkande av försvaret, men vad som finnes kvar av fonden, användes ju numera gladeligen till andra ändamål, som inte precis alltid, i större sammanhang sett åtminstone, äro försvarsstärkande. Även dispensrätten är ett dylikt svaghetstecken. Man säger, att det är icke så farligt, ty om det är någon kusin, som varit mycket god vän med den döde, får han taga arvet även utan testamente. Dessutom skulle jag vilja säga, att dispensrättens tillvaro är ett alltför patriarkaliskt eller, om man så vill, ett kommunistiskt drag, som icke tilltalar mig.

Nu har hänvisats till möjligheten att testamentera. I förbigående sagt undrar jag, om det icke är fullkomligt lika lätt att gynna de s. k. »önskvärda» kusinerna genom testamente på de »icke önskvärda» kusinernas bekostnad, som det överhuvud taget är att upprätta ett testamente till förmån för en person i st. f. till en stiftelse eller vad det nu må vara. När jag först hörde talas om dessa inskränkningar i arvsrätten, tänkte jag verkligen — jag får erkänna min blindhet och okunnighet därvidlag — att dessa inskränkningar skulle motsvaras av vissa *lättnader* i fråga om testamente, när det är fråga om släktingar, som blivit på mer eller mindre goda skäl uteslutna av lagen. Under sådana förhållanden verkar det på mig icke lugnande utan snarast skrämmande, att man finner anledning att ideligen förklara, att det icke är meningen att inskränka testamentsfriheten. Det är icke meningen, att dessa kusiner och andra släktingar skola bliva förbjudna att figurera såsom testamentstagare. Nej, för all del, det är icke meningen. Men försäkringen av detta är närmast oroande, när man snarast skulle tänkt sig åtgärder i motsatt riktning för att genom tillvaron av en utsträckt testamentsmöjlighet avvärja invändningar mot de före-

Förslag till lag
om arv m. m.
(Forts.)

slagna inskränkningarna. Detta är ju enligt mitt förmenande ett starkt skäl för att icke i detta sammanhang behandla dessa inskränkningar utan först se, huru testamentsrätten kommer att gestalta sig. Testamentsrätten hjälper ju för övrigt icke, när det är fråga om en arvlätare, som icke kan efter lag upp-
rätta testamente. Jag får säga, att i analogi med andra bestämmelser i lagen är en konfiskation från barn och avita alldeles särskilt stötande. Nu säger man, att det icke är någon konfiskation från sådana personer — de få ju behålla sitt så länge de leva — utan det är en konfiskation från arvingarna. Men är det icke så, att dylika personer kunna alltför väl utan att vara testamentsdugliga hava så pass mycket förstånd, att de kunna hava en säker övertygelse och en varm önskan, att deras kvarlåtenskap skall tillfalla den eller dem av deras anhöriga, som varit snälla emot dem.

Så har man åberopat en s. k. nationalekonomisk grund, att det skulle vara nationalekonomiskt skadligt med splittring av arven på många kusiner. Jag är nu icke så förfärligt säker på, att kusinerna alltid äro såsom havets sand. Då det icke finns närmare släktingar än kusiner, tyckes det ju icke vara fråga om en så synnerligen fruktsam familj. Men det må så vara. Hyllar man en dylik nationalekonomisk grund, bör man ju konsekvent förorda inskränkningar i testamentsrätten, för att icke en pulverisering av kvarlåtenskapen skall inträda. Emellertid är ju arvsfonden, då den åtminstone delvis skall användas till understöd, ett ganska gott och verksamt pulveriseringsmedel. Så vill jag säga, att vid små arv och det är dock det stora flertalet — är pulveriseringen i och för sig nationalekonomiskt sett av mycket liten betydelse. När det vidare säges, att de små arven bliva så illa använda, tror jag icke, att man har tillräcklig anledning att förakta sådana små arv eller antaga, att en arvinge, som får en liten summa, i regel använder arvet illa — till att dricka klass II eller andra syndiga nöjen. Det är fullkomligt möjligt och till och med sannolikt, att ett litet arv i många fall kommer synnerligen väl till pass för att hjälpa en man på fötter, hjälpa honom att betala en tryckande skuld, hjälpa honom att anskaffa ett nödigt och efterlängtat arbetsredskap eller hjälpa honom med att skaffa sina barn utbildning. Nu vill jag emellertid icke förneka, att jag tror, att de ärvande kusinerna m. fl. i en del fall skulle komma att använda kvarlåtenskapen till vad man på landet kallar »en hederlig begravning». Det är ett tillvägagångssätt, som givetvis är för en mera modern och upplyst uppfattning och ur arvsfondens synpunkt fullkomligt otillåtligt såsom innebärande ett skadligt slöseri. Om släktingarnas arvsrätt bibehålles, förekomma åtskilliga fall, då en liten affär eller annan rörelse kan bibehållas. Äro arvingarna många, kunna de komma överens om disponerandet av arvet. När det skall tillfalla arvsfonden, måste det i stället säljas och sålunda spolieras. Så får man icke heller glömma, att arvsdelningen i många fall kan ske in natura genom fördelning av bruksföremål, som kunna komma väl till pass för släktingarna, men som ha fasligt litet värde, när man skall sälja dem på auktion. Där kan ju också förekomma särskilda släktföremål, vilka ha ett affektionsvärde för arvtagarna, som är vida högre än det som kan uppnås vid en dylik försäljning.

Redan av vad jag nu sagt skulle jag kunna draga den slutsatsen, att en inskränkning i arvsrätten i alla händelser bör gå betydligt mindre långt än den föreslagna, så att åtminstone ascendenter och kusiner och deras avkomlingar måtte ha arvsrätt; sålunda, såvitt jag vet, i ungefärlig överensstämmelse med de nya lagarna i Österrike och England.

Vidare har man åberopat en juridisk-teknisk grund, om man så vill, då man nämligen ansett, att en mycket utsträckt arvsrätt skulle föranleda en mängd tvister och därmed också föranleda ett gynnande av så kallade släktforskare, som för egen vinning ställa till med arvsprocesser och taga en god del av ar-

vet för besväret. Denna invändning måtte emellertid ha bra liten betydelse just i Sverige, som är det land, vilket har den både äldsta och kanske bäst ordnade personbokföringen av alla länder, och där spelrummet för dylika historier följaktligen är jämförelsevis ringa. I alla händelser skulle en dylik släktforskarverksamhet kunna förekomma precis lika bra med avseende på avkomlingar till arvlåtaren eller avkomlingar av arvlåtarens syskon, vilka enligt förslaget skulle vara berättigade att ärra.

Nu skall jag slutligen komma till en mer internationell synpunkt. Det har uttalats en farhåga för att följden av en dylik inskränkning i arvsrätten skulle bli, icke att arvsfonden får pengarna, utan att i en del fall, där det är fråga om i utlandet bosatta, en utländsk stat toge hela arvet i stället för att de fruktade kusinerna o. s. v. skulle få det. Och i det avseendet vill jag meddela, att för några månader sedan ett förslag till konvention underskrevs i Haag av delegerade för 20 europeiska makter samt dessutom för Japan, och bland de europeiska makterna återfunnos även England, Danmark och Norge. Däri är stadgat i första artikeln, under det man i övrigt uppställde nationalitetsprincipen, att konventionen endast hänför sig till *fysiska* personers arvsrättigheter. Och i artikeln fyra heter det, att arvsrätt för den stat, å vars område arvsegendomen finnes, eller för juridiska personer i dess ställe, förekommer icke, när det finns testamentstagare eller annan intestatarvinge än den stat, vars lag är tillämplig. Om sålunda nationalitetsstaten genom arvsfonden är arvtagare, finns det intet hinder i den tilltänkta konventionen — den är ju endast ett förslag, men uttrycker i alla händelser en mycket allmän rättsuppfattning — för den främmande staten att lägga sig till med det i utlandet befintliga arvet efter en svensk man. Denna stat kan förklara: Om det funnits någon testamentstagare eller släkting, t. ex. en syssling, så hade vi rysligt gärna avstått; men gäller det arv för staten, så kan den ena staten vara så god som den andra, och då behålla vi arvsmassan själva.

Det är märkligt, att under det att man eljest på vissa håll och med rätta — i överensstämmelse med min egen uppfattning — är mycket angelägen om en utsträckning av det skandinaviska samarbetet, så ger man, när man väl har fått uppkonstruerad den teoretiska grund för arvsrätten, som anses leda till en inskränkning i denna rätt, sammanhanget med våra skandinaviska grannar på båten. Här är relaterat, hurusom i Danmark och Norge — i det ena landet gäller en färsk lag, icke mer än tio år gammal — arvsrätten går högst betydligt längre, men då är det icke så nödvändigt längre med den skandinaviska likheten, som man annars är så angelägen om.

Av handlingarna synes det också, att i utlandet knappast finnes något exempel på så vittgående inskränkningar i arvsrätten som de här föreslagna. Det står på ett ställe i lagberedningens betänkande: »Väsentligt avvikande från den västeuropeiska rätten är Sovjetrysslands civillag. Om detta förslag går igenom, kommer det i framtida framställningar att kunna stå: »Väsentligt avvikande från den västerländska rätten äro lagarna i Sovjetryssland och i Sverige.»

Jag skulle även här kunna framställa en del redaktionella anmärkningar. Det har antytts av en ledamot av lagrådet, att förslaget delvis är ytterligt knapp och ålderdomligt avfattat, delvis återigen tilltrasslat — det säger inte han, men det säger jag — tilltrasslat ända till obegriplighet. Det är åtskilligt som man i dess korthuggenhet kan smälta mycket bra, om det nämligen är konsekvent genomfört. Men då man ena gången skriver systematiskt med förbehåll till höger och vänster, blir det lätt vilseledande, när man en annan gång skriver korta, oförmedlade satser. En lag om arvsrätten bör dock om någon vara begriplig för menige man. Jag undrar, för att taga ett drastiskt exempel, om det kan sägas vara lättbegripligt för menige man, då man på

Förslag till lag
om arv m. m.
(Forts.)

Förslag till lag
om arv m. m.
(Forts.)

ena sidan kan läsa följande: »Finnas ej bröstarvingar, tage arvlåtarens fader och moder var hälften av arvet», vilken bestämmelse ju tycks vara klar, men så på nästa sida finner följande: »Var arvlåtaren gift och lämnar ej efter sig bröstarvinge, tillfalle kvarlåtenskapen maken.» Det är två regler, naturligtvis avseende olika fall, men där finns icke en antydning om sammanhanget och icke en hänvisning för att göra detta klart. Jag tror icke, att ett sådant sätt att skriva lagar är lämpligt annat än möjligen under den förutsättningen, att man genomför det fullt konsekvent, såsom i 1734 års lag. Det är förvillande, när man sedan kommer till långa paragrafer, som ge en föreställning om en mer systematisk utarbetning av lagen.

Man skulle även, ehuru det därvidlag icke gäller den föreliggande lagtexten, kunna peka på, att det i lagberedningens motiv till första kapitlet på sidan 124 står, att där, liksom eljest i lagen, där ej annat utsäges, »förstås med uttrycken barn och avkomlingar blott sådana, som hava äktenskaplig börd», d. v. s. med andra ord, att oäkta barn icke äro barn eller avkomlingar. Går man till nästa sida finner man följande: »I den mån däremot arvsrätt efter arvlåtaren enligt 3 kap. tillkommer barn utom äktenskap och dess avkomlingar, äro jämväl sådana avkomlingar till arvlåtaren att hänföra till hans bröstarvingar.» Där bli de avkomlingar.

Emellertid fäster jag, som sagt, mindre vikt vid dylika redaktionella saker. De äro i varje fall icke avgörande. Men när jag tänker å ena sidan därpå, att förslaget med avseende på skyldemans arvsrätt gör vida större inskränkningar än som äro överensstämmande med den allmänna rättsuppfattningen, särskilt på landsbygden, och icke heller eljest äro motiverade, och när jag tillika tänker på, att man för ett verkligt sakligt bedömande av frågan måste ha frågan om testamentsrätten klar för sig på samma gång, föranledes jag, herr talman, i sakens nuvarande läge och i följd av föredragningsordningen, att yrka avslag på den föredragna paragrafen, hur litet det än är att anmärka mot densamma i sig själv.

I detta anförande instämde herr *Reuterskiöld*, greve *Lagerbjelke*, herr *Karl Johan Ekman*, greve *Spens* samt herrar *Martin Svensson*, *Mellén*, *Per Adolf Larsson*, *Lundell*, *Boman*, *Jonas Andersson*, *Ernfors*, *Frändén* och *Sundberg*.

Herr Borell: Herr talman, mina herrar! Det är självfallet, att i det föreliggande ärendet frågan om begränsningen av arvsrätten och i sammanhang därmed frågan om statens rätt att såsom arvinge träda in i de uteslutna skyldemännens ställe träda i förgrunden. När det gäller att bedöma frågan, huruvida en begränsning bör ske, och frågan, var i så fall gränsen bör dragas, så hänga såvitt jag kan förstå, dessa frågor så nära samman med varandra, att man icke kan bilda sig ett grundat omdöme om den ena utan att undersöka även den andra.

Jag har sålunda att först gå in på frågan om begränsning av arvsrätten såsom sådan.

I den kungl. propositionen framhålles till stöd för en sådan begränsning dels en grund av mera principiell natur, dels två av mera praktisk beskaffenhet. Den principiella grunden hänför sig till frågan om grunden för arvsrätten. Man säger, att grunden för arvsrätt icke är blodsbandet allenast, utan det fordras någonting därutöver: det fordras ett på blodsbandet grundat samband i ekonomiskt och socialt hänseende mellan arvlåtaren och arvtagaren. Förefinnes icke ett sådant samband, utgör blodsbandet i och för sig ingen tillräcklig grund för arvsrätten. När ett sådant samband icke finns, skall sålunda, även om blodsband förefinnes, arvsrätten vara avskuren. Till stöd för en sådan uppfattning åberopar man bl. a., att det redan i den urgermanska lagstiftningen fun-

nits en begränsning av arvsrätten; man pekar på att i vissa sydgermanska lagar gjorts en sådan begränsning av arvsrätten, att arvingar, som voro så avlägsna som i femte, sjätte och sjunde led, ickeingo ärra.

Det är då av intresse att se till, vad som var grunden för denna begränsning av arvsrätten. Så länge staten ännu icke var färdigbildad och övertagit de offentligrättsliga uppgifterna, måste dessa uppgifter jämte de privaträttsliga fyllas av ätten. Det är klart, att fullgörandet av dessa uppgifter blevo svårare, alltefter som ätten blev vidsträcktare, och detta nödvändiggjorde en begränsning av densamma. Det torde vara detta, som också ytterst var grunden till begränsningen av arvsrätten, då arvsrätten sammanföll med ätten. I den mån som statsbildningen utvecklades och staten övertog de offentligrättsliga uppgifterna, erfordrades icke ur denna synpunkt någon begränsning av ätten, och man iakttar, att i samma mån som denna tvungna begränsning av ätten bortföll, bortföll också så småningom ur lagstiftningen begränsningen av arvsrätten. Denna begränsning av arvsrätten har sålunda icke tillkommit av någon arvsrättslig grund, utan den har tillkommit av fiskaliska orsaker, på grund av tvånget för ätten att fylla vissa allmänna uppgifter.

För oss är emellertid av det största intresset att undersöka, hur arvsrätten gestaltats i vår äldre och nuvarande lagstiftning. I våra landskapslagar finnes icke annat spår av begränsning av arvsrätten än det, åt vilket givits uttryck i Upplandslagen, att femte man ej får ärra. Men, såsom lagberedningen påvisat, har därmed icke varit avsikten att åstadkomma någon allmän begränsning av arvsrätten, utan avsikten var att begränsa den då i rättsystemet nya istada- eller representationsrätten. Någon allmän begränsning av arvsrätten har, såvitt jag vet, aldrig funnits i svensk lagstiftning.

Det är ju så, att enligt vår lag sedan gammalt och allt fortfarande får den, som är närmaste skyldeman med den avlidne, ärra. Någon annan förutsättning finnes icke. Han får ärra, hur ringa sambandet än varit mellan honom och arvlätaren, han får ärra, även om det alldeles uppenbarligen icke funnits något samband alls, såsom då t. ex. arvlätare och arvtagare icke ens känt varandras existens. Vål ligger ytterst såsom grund för arvsrätten, att man på grund av blodsbandet presumerar ett mer eller mindre starkt samband mellan arvlätaren och arvtagaren, men om det finnes någon verklighet bortom denna presumtion, spelar ingen roll för arvsrättens existens. Arvsrätten måste sålunda, enligt vår nu gällande rätt, direkt vila på blodsbandet, det på familjen grundade blodsbandet, mellan arvlätaren och arvtagaren. Det är ett tillräckligt rättsfaktum för att giva rätt till arv.

Det synes mig icke utan vikt att konstatera detta, innan man går in på frågan, huruvida en ändring härutinnan är påkallad. Och detta är, menar jag, så mycket viktigare, som man kan spåra tendenser till en viss lust att sudda ut gränserna mellan vad som i detta avseende har varit och det nya, som man nu vill plantera in i vår rättsordning.

Efter detta skall jag övergå till frågan, huruvida det är nödigt och lämpligt att nu göra en ändring i grunderna för arvsrätten, att bryta med det gamla och fordra mera för rätt att taga arv än man förut har fordrat: att sålunda fordra, att det utöver blodsbandet skall finnas ytterligare ett plus i kvalifikation för rätten att få arv.

När man skall bedöma denna fråga, torde det vara nödvändigt att fasthålla, att såväl lagberedningen som Kungl. Maj:t kraftigt göra gällande, att när det gäller att bedöma arvsrätten, få endast successionsrättsliga grunder gälla. Anser man, säger Kungl. Maj:t, att staten av fiskaliska skäl behöver anlita kvarlätenskap efter avliden, får man som hittills gå arvsskattevägen. När i den kungl. propositionen föreslås, att staten skall träda in som arvtagare i stället för uteslutna skyldemän, vilar detta alltså enligt förenämnda

Förslag till lag utgångspunkt på successionsrättsliga grunder. Det är med andra ord enligt denna uppfattning så, att staten rent successionsrättsligt står närmare en av-

(Forts.)

liden än den avlidnes släktingar i avlägsnare led. Detta är en uppfattning, som säkerligen icke överensstämmer med den hos oss hävdvunna. Jag tror för min del icke, att det kan lyckas att på successionsrättsliga grunder förklara övergången av arvsrätten från skyldemän till staten. Ser man denna sak ärligt i ögonen, måste man erkänna, att det icke finns någon annan verklig grund än den fiskaliska, och jag är övertygad om, att det också är denna grund, som är den avgörande åtminstone för många, som vilja de av utskottet föreslagna och i vissa fall ännu längre gående inskränkningar i arvsrätten. Jag vågar påstå, att även herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet var snubblande nära denna grund, när han förde sitt resonemang om arvsfondens berättigande.

Är det så, är det ju också klart, att ställningstagandet i denna fråga helt enkelt beror på vilken uppfattning man har om förhållandet mellan de enskilda och staten, vilken uppfattning man har om nyttan av att staten griper in, utöver de egentliga statsändamålen, på det enskilda området. Det blir helt enkelt en fråga om äganderätten. Med den uppfattning, som jag för min del har, att staten bör inskränka sin verksamhet till de egentliga statsändamålen och uttaga de därför nödiga medlen genom skatter och att egendomen blir produktivare, om den blir kvar i den enskildes hand än om den övergår till det allmänna, har jag givetvis den principiella uppfattningen, att någon inskränkning i arvsrätten icke är befogad eller lämplig. Beträffande de skäl av praktisk art, som åberopats för begränsning av arvsrätten, tillåter jag mig dels hänvisa till vad därom anförts i den av mig undertecknade reservationen i ärendet och dels instämma i vad den föregående ärade talaren härom anför.

Skulle det emellertid nu bli så, att en inskränkning i arvsrätten kommer att beslutas, tvingas man ju in på frågan, var gränsen för arvsrätten lämpligen bör dragas. Kungl. Maj:t har dragit den så, att kusiner och de som äro avlägsnare skyldemän än kusiner icke skola få ärra. Det kan ju i mångt och mycket vara föremål för olika bedömande, men man kan dock icke underlåta att i detta fall fästa ganska mycket avseende vid vad som skett i andra länder, särskilt i våra skandinaviska grannländer, där befolkningsförhållandena och de ekonomiska förhållandena äro något så när likartade med förhållandena hos oss. I intet av dessa länder, både i Danmark och Norge äro förändringarna i arvsrätten icke gamla, har man vid dessa förändringar vågat eller velat gå på långt när så långt som nu föreslås i Sverige. Man har nog även i dessa länder lagt grunden för arvsrätten åtminstone delvis på sambandet mellan arvlåtaren och arvingen, men man har tydligen ansett, att det finns en större sammanhållning inom släkten, än man i propositionen antagit, att det skulle finnas i vårt land.

Det är dock givetvis så, att i vårt land särskilt på landsbygden, mellan kusiner och kanske även avlägsnare anförvanter finns en ganska stor sammanhållning och känsla av samhörighet. Jag tror, att det kommer att bäras många vittnesbörd därom i dag, särskilt i andra kammaren. Skall man sålunda draga en gräns, bör den icke, enligt min mening, dragas så snävt som Kungl. Maj:t har gjort. Den borde icke ens dragas så snävt som till och med kusiner. Skall man draga en gräns, vore det nog det lämpligaste, som den föregående ärade talaren anförde, att man följde det engelska systemet och tillerkände obegränsad arvsrätt inom hela tredje parentelen, med full istadarätt inom denna parentel.

När jag nu omnämnt istadarätten skall jag tillåta mig säga ett par ord med anledning av att herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet påpekade, att lagstiftaren i tredje parentelen icke genomfört istadarätten, utau att det

kan hända, att t. ex. en kvarlevande faster tar hela arvet med uteslutande av alla, som stå under henne i släkten. Det är sant, att så är det, men detta bör givetvis rättas, och det ha vi också föreslagit i vår reservation. Men då herr statsrådet anförde detta som ett exempel på, att arvsrättens principer icke i allo äro sådana, som reservanterna ha tänkt sig, skall jag be att däremot få iuvända, att just detta exempel, att istadarätten icke genomförts utanför andra parentelen utan att man låter en arvinge längre upp i stammen ensam taga arv med uteslutande av alla under honom eller henne stående, som med avseende på ålder och dylikt äro mera likställda med arvlåtaren och sålunda kunna tänkas stå i ett närmare samband med denne, så utgör detta ett bevis för mitt påstående, att det enligt vår rätt är blodsbandet, som hittills ansetts vara den verkliga grunden för arvsrätten.

Jag skall nu övergå till frågan om makes arvsrätt. Det har redan påpekats, att någon arvsrätt för make icke fanns enligt 1734 års lag. Den tillkom först genom 1920 års lag om arvsrätt för make. Enligt denna lag inträder ju arvsrätt för make endast i det fall, då den först avlidne maken icke har några bröstarringar eller adoptivbarn eller deras avkomlingar. Föreligger det fallet, får den efterlevande maken hela kvarlåtenskapen, om den först avlidne maken icke har avkomlingar inom andra parentelen till och med syskons barn, i annat fall får den efterlevande maken hälften av arvet efter den först avlidne maken, och den andra hälften tillfaller de av nyss nämnda släktingar bakåt eller på sidan, vilka i det särskilda fallet äro närmaste arvingar. Det nu föreliggande förslaget vill härutinnan genomföra en ny princip. Man har särskilt fäst sig vid, att med 1920 års lag följer den olägenheten, att det arv, som efterlevande make har fått efter den avlidne maken, genom honom ledes över till den efterlevande makens släkt, vilket ju är mindre sympatiskt, särskilt då egendomen har utgjort släktgods i den först avlidne makens släkt. Härigenom uppkommer ju också den följden, att det beror på en slump, huruvida den efter den först avlidne maken ärvda delen föres över till mannens släkt eller till hustruns släkt; det beror ju på den tillfälliga omständigheten, om mannen eller hustrun avlider först. Detta är naturligtvis en anmärkning, som med fullt fog kan riktas mot 1920 års lag. Beträffande efterlevande makes ställning åter har 1920 års lag gjort denna så till vida bättre, som efterlevande make får behålla hälften av den först avlidne makens egendom, och sålunda icke såsom tidigare vid bodelningen efter dödsfallet behöver lämna hela den avlidnes kvarlåtenskap och helt bryta grunden för sin ekonomiska ställning. Detta innebär sålunda en förbättring för den avlidnes make.

Det föreliggande förslaget går i detta hänseende längre. Under förutsättning att det icke finns barn eller adoptivbarn eller deras avkomlingar, får efterlevande make hela kvarlåtenskapen efter den avlidne. Det blir ingen bodelning, när av två barnlösa makar den ena dör, utan den efterlevande maken får sitta i orubbat bo. Men har den först avlidne maken släktingar i av mig nyss nämnda led bakåt eller åt sidan, få dessa en subsidiär eller sekundär rätt till arv, som förverkligas, när den efterlevande av de båda makarna dör. Då få de träda in och taga arv i boet efter den sist levande maken, och de få taga precis den del, som denne fått ära efter den först avlidne maken. Det är vanligtvis hälften, det kan naturligtvis också bli en fördelning i annan proportion beroende på om det funnits enskild egendom. Denna rätt till arv är, så länge den efterlevande maken lever och har rätt att med full äganderätt förfoga över denna egendom, i viss mån problematisk. Allt beror på om det finns något kvar av egendomen, när den efterlevande maken dör. Därför har Kungl. Maj:t för de sekundära arvingarna infört en rätt till vederlag och en rätt till avskiljande, d. v. s. en rätt att under vissa förhållanden så att säga realisera vederlagsrätten redan under den efterlevande makens livstid genom

Förslag till lag
om arv m. m.
(Forts.)

att, om det är fara för att densamma icke skulle kunna utkrävas efter dödsfallet, redan under efterlevande makens livstid få arvslotten avskild ur boet — således få boskillnad under den efterlevande makens livstid. Som förut framhållits, har man inom utskottet varit rädd för att dessa regler, såsom de utformats i den kungl. propositionen, skulle lända till ett obehörigt övervakande från den avlidne makens släktingars sida över den efterlevande makens liv. Man skulle kunna komma in på sådana delikata spörsmål, som om den efterlevande maken, sedan han fått arvet, överskrider den levnadsstandard, som kan anses lämplig och behörig eller icke, och dylika rent personliga förhållanden. De farhågor, som ha uttalats för att ett sådant system skulle kunna lända till stora tvister, långa rättegångar och för övrigt till olidliga förhållanden inom familjerna, ha stått ganska klara för utskottet, och säkerligen skulle dessa lagbestämmelser, liksom för övrigt många andra bestämmelser i nu ifrågakvarande lag, bli utmärkt instrumenta i handen på kverulanter och bråkmakare. I känslan härav har utskottet inskränkt vederlagsrätten, och i det avseendet har jag intet att invända emot utskottets förslag. Man har emellertid därjämte alldeles tagit bort rätten till avskiljande. Detta kan jag för min del inte anse vara lämpligt, ty är det så, att det finns en viss rätt till vederlag, och denna rätt på ett dolöst sätt kränkes av den efterlevande maken, är det, menar jag, oundvikligt förenligt med en rationell lagstiftning, att man ger de sekundära arvingarna något remedium för att värja sin rätt i detta avseende.

Nu ha vi reservanter stannat vid att föreslå, att den slutliga regleringen av makars arvsförhållanden uppskjutes och tages upp till förnyad utredning i sammanhang med testamentsrätten samt att till dess fortfarande 1920 års lag bibehålles och således i stället för 2 kap. i propositionen införas två paragrafer, som återge innehållet i 1920 års lag. Skälen härtill äro huvudsakligen två. Vi ha för vår del intet att invända emot efterlevande makes uteslutande arvsrätt i sådana fall, då den först avlidne maken ingenting har infört i boet och ej har någon enskild egendom. Ha makarna förvärvat egendomen genom eget arbete, kan man väl säga, att den avlidne makens släktingar ha bra litet med saken att skaffa, ha bra litet verkliga anspråk på att få någon del av egendomen. Den efterlevande maken har väl vida större anspråk på att få behålla orubbad den egendom, som han har varit med om att skapa. Är det emellertid så, att den först avlidne maken fört in ärvd egendom i boet eller har enskild egendom, kan det sättas i fråga, huruvida inte en uteslutande arvsrätt för maken går för långt, alltför starkt bryter mot vår hävdvunna uppfattning. Det må kunna sägas, att det är ett rätt så rimligt anspråk t. ex. i fråga om ärvd jord, att den först avlidne makens släkt skall ha rätt att vid dödsfallet få åter åtminstone hälften av egendomen och ej få nöja sig med allenast den möjlighet till arv som förefinnes, när den efterlevande maken dör. För övrigt har 1920 års lag ännu endast helt kort tid varit i tillämpning och någon större erfarenhet om dess verkningar har således ännu ej vunnits. Det kan därför vara skäl att låta den tillsvidare gälla. Vad angår den viktiga och befogade anmärkning mot 1920 års lag, som jag nyss omnämnt, nämligen att genom tillämpning av denna lag egendom ledes över från den ena släkten till den andra torde väl detta problem, ehuru jag medger, att det är svårt att lösa, dock inte vara alldeles olösligt. Det torde inte vara omöjligt att genom ett tillägg till 1920 års lag ordnas så, att övergång från den ena släkten till den andra av den först avlidne makens ärvda egendom och giftorätt förhindras. Kunde man göra det, tror jag, att 1920 års lag i själva verket bättre skulle motsvara den allmänna rättsuppfattningen än den nya lagstiftningen. Ty även om man kan invända, att enligt denna hälften av den ärvda egendomen går över från den ena släkten till den andra, och har den uppfattningen, att detta principiellt

är mindre tilltalande, så finnes det å andra sidan så mycket brister i den nu föreslagna lagen och med densammans tillämpning äro förknippade så pass stora vådor i åtskilliga hänseenden, att man väl kan ifrågasätta huruvida icke 1920 års lag dock är att föredraga. Det föreligger alltså, såvitt jag förstår, starka skäl för att uppskjuta lösningen av denna fråga, alldeles särskilt som den ju mycket intimt, i ännu högre grad än de andra delarna av den ifrågavarande lagstiftningen, hänger tillsammans med testamentsrätten.

Vad lagtexten beträffar, vågar jag i anslutning till den föregående ärade talaren — detta är ingen anmärkning, ty jag erkänner villigt allt det skarp-sinne och all den möda, som har nedlagts på lagförslaget — framhålla, att när det gäller en lagstiftning sådan som denna, är det alldeles särskilt önskvärt, att den kan läsas och förstås av menige man. Men jag måste då med beklagande konstatera, att detta torde vara utslutet i fråga om nu ifrågavarande lagförslag. Jag vågar påstå, att detsamma är överhuvud taget obegripligt för den olärde. Man bjuder stenar i stället för bröd i detta avseende. Jag upprepar, att detta är sagt utan någon anmärkning mot dem, som författat lagen. Felet ligger nog mer i systemet.

Det är klart, att jag med min principiella uppfattning måste ställa mig avvisande mot arvsfonden, och kan jag för närvarande inskränka mig till att åberopa vad den föregående ärade talaren i detta hänseende har sagt. Jag kan ju dock i detta sammanhang beträffande den av utskottet föreslagna utvidgningen av arvsfondens ändamål få säga att om den ändring, som av herr Johanson i Huskvarna har påyrkats i 2 § i lagen om allmänna arvsfonden, och som går ut på att arvsfondsmedlen skola kunna användas även för sådana ändamål, som det åligger stat och kommun att bekosta, bifölles, då skulle jag inte vara så rädd för att låta arvsfondens ändamål vara det, som i den kungl. propositionen föreslås. Men blir det ej så, utan arvsfondens medel endast få användas för sådana ändamål, som det inte åligger stat och kommun att bekosta, då tror jag, att man ej skall ge arvsfonden ett alltför begränsat verksamhetsområde. En gång kommer väl arvsfonden att bli stor. Herr justitieministern har uttryckt denna förhoppning och därmed, om jag förstod honom rätt, en förhoppning, att kärleken till testamentena ej skulle bli så stor, att genom testamenten en sådan utveckling skulle förhindras. Är ändamålet allt för begränsat, ligger den farhågan nära till hands, att man får skapa behov, vilkas fyllande ej ligga åtminstone inom statens egentliga verksamhetsområde, för att få användning för dessa medel. Det vore i så fall inte obefogat, om en möjlighet öppnades för att använda en del av dessa medel i skatteutjämnande syften.

Jag skall sluta med att säga endast ett par ord om 3 kap. 3 §. Där är det fråga om de utomäktenskapliga barnens arvsrätt. Enligt förslaget skola de få arvsrätt efter fadern, bl. a. om fadern avger förklaring, att barnet skall ha samma rätt till arv efter honom som barn av äktenskaplig börd. Det föreskrives i 3 §, hur sådan förklaring skall avges, för att den skall bli bindande. Den skall avgivas antingen inför den präst, som för kyrkoböckerna i den församling, där barnet är kyrkobokfört, eller i tillkallat vittnes närvaro inför landsfiskal eller notarius publicus eller ock i skriftlig, av två personer bevittnad handling, som företetts inför barnavårdsmannen eller barnavårdsnämnden. Det är den sista bestämmelsen, som vi velat ha bort och i stället få in en bestämmelse om att en sådan förklaring skall kunna avges jämväl inför barnavårdsnämndens ordförande. Vi ha nämligen ansett, att det, när det gäller en förklaring, som medför så viktiga rättsliga verkningar, är av stor vikt, att man skapar garantier för, att den förklarande vet, vad han gör upp. För en sådan förklaring avgivas privat, har man ingen säkerhet för, att förklaranden verkligen får reda på rättsverkningarna därav. Enligt nuvarande lag medför

*Förslag till lag
om arv m. m.
(Forts.)*

*Förslag till lag
om arv m. m.*

(Forts.)

ett medgivande av faderskap allenast, att fadern får betala underhållsbidrag med visst belopp. Ätminstone första tiden efter den nya lagens tillkomst, är det att befara, att förklaranden i många fall ej förstår, att förklaringen innebär något vida mer, nämligen arvsrätt. Det är således av vikt, att dylika förklaringar avges under sådana former, att man har någorlunda garanti för att vederbörande får veta, om han inte vet det förut, vikten av vad han skriver under och de rättsverkningar, som följa därutav.

För närvarande och då vid den nu föredragna paragrafen redan ett avslagsyrkande blivit framställt, har jag inte något särskilt yrkande att göra, men jag skall tillåta mig, om omständigheterna därtill föranleda, att vid senare paragrafer framställa vissa yrkanden.

Herr talmannen tillkännagav, att anslag utfärdats till sammanträdets fortsättande kl. 8 e. m.

Herr Åkerman: Herr talman! Jag har anledning att vara herr justitieministern mycket tacksam för att han i det anförande, med vilket han öppnade denna debatt, så utförligt och klart lade upp de olika spörsmål, som här möta. Det spar ju oss andra ofantligt mycket besvär, och jag tror, att vi alla äro honom tacksamma och alltså inte säga som den mannen, som klagade över sin fader, att han utträttade så många storverk, att han lämnade intet över till honom.

Beträffande den stora frågan om begränsning av arvsrätten har man — det vågar jag ändå säga — gjort sig skyldig till rätt många överdrifter från den sida, där man klagar över den beskärning, som föreslås i arvsrätten. Jag läste i går i en ledande stockholmstidning en artikel, där lagberedningens ifrågavarande betänkande omtalades under rubriken »produkt av socialistiskt tänkande». Jag antar väl, att det knappast kan ha varit meningen hos den ärade författaren att vilja göra gällande, att de kronjurister, som skrivit denna lag, skulle vara bekajade av något socialistiskt tänkande. Det tror jag väl ändå inte. För min del tycker jag, att det skulle vara mycket angenämt, om de hade denna egenskap, men jag vågar inte hoppas därpå. Nu var det även i denna artikel en lång utläggning av de filosofiska system, med vilka man har velat förklara arvsrätten, o. s. v. Jag är nog hädisk att sätta mycket litet värde på filosofien i allmänhet — jag tror, att det är ungefär som att sitta på ena sidan om en vägg och undra, vad där är på den andra sidan. Det tjänar inte mycket till att bråka sin hjärna med sådana spetsfundigheter, utan jag tänker, att det är väl bäst att taga denna sak praktiskt och säga, att för en modern uppfattning står det klart, att arvsrätten kan inte få vara så obegränsad som den varit förut. Då blir det sedan bara en praktisk fråga att sätta gränsen, där man anser det vara lämpligt.

Nu har man här funnit skäligt att utesluta även kusinerna från arv, och det är väl egentligen där, som den stora tvistefrågan blir vid detta ärendes behandling. Man har sagt, att det skulle vara en helt annan uppfattning på landet än i städerna rörande denna sak. Jag har ju haft rätt mycket att göra med landsbefolkningen, eftersom jag varit lantdomare nu i 28 år, och jag tror nog även, att det på sina håll finns en sådan där sammanhållning, men jag tror, att det långt ifrån är lika överallt, och framför allt anser jag, att bland de mindre framstående och rika lagren av landsbefolkningen finns icke samma känsla i det fallet. De äro mera rörliga. Men jag vill visst inte förneka, att det kan vara förhållandet på vissa håll. Vidare har man ju inrättat denna arvsfond, och i likhet med justitieministern vill jag säga, att jag tror, att det ur folkpsykologisk synpunkt har varit ett mycket lyckligt grepp att göra

detta, ty det kommer naturligtvis att ställa sig helt annorlunda för folket, om det vet, att en arvsfond finns, än om den inte funnits.

*Förslag till lag
om arv m. m.
(Forts.)*

Justitieministern omnämnde i förbigående ett yrkande, som är framställt i en motion från socialdemokratiskt håll och som går ännu längre än propositionen i fråga om att inskränka arvsrätten. Man har nämligen velat, att även onklar och tanter skulle uteslutas från arv. Justitieministern anmärkte, att det saknades reciprocitet, då man ville låta motsvarande personer, brorsöner och systersöner, ärva. Det har ingalunda motionärerna varit blinda för. Det är omnämnt i motionen; man har insett detta, men man har — jag förmodar, att det blir närmare utvecklat av en av motionärerna här i kammaren — sett saken praktiskt och resonerat som så, att det yngre släktet skall ärva det äldre och inte tvärtom, när man kommer in på dessa sidogrenar. Frågan har ju dessutom rätt liten betydelse, då dessa arv äro ganska sällsynta.

Sedan ha vi frågan om makes arvsrätt. Där föreligger en reservation, om vilken jag skall yttra några ord. Då vill jag erinra herrarna om det egendomliga förhållandet, att när vid 1920 års riksdag arvsrätt för make infördes, drunknade denna kolossalt viktiga sak, den försvann nästan alldeles i de övriga stora frågor, med vilka den var sammankopplad. Jag har gått igenom riksdagstrycket i ärendet, och jag finner, att man knappast har talat om den saken, fastän den var så viktig. Den vidrördes naturligtvis i utlåtandet, och det fanns även en reservant på den punkten, men det var märkvärdigt så litet intresse, frågan väckte. Jag kan också säga, att det har visat sig i praktiken, att det ännu finns på landet en hel del människor, som ha att utreda dödsbon, vilka inte känna till denna lag utan ordna arvskifteshandlingarna på samma sätt som före 1920. Lagen är inte känd ännu. Lagberedningen sade också 1920, att lagen skulle bara vara provisorisk. Jag må säga, att jag kan inte dela herr Borells betänkligheter beträffande den föreslagna arvsrätten för make. Går man till våra grannländer Norge och Danmark, har man där en mycket förmånligare uppfattning om den efterlevande makens rättigheter. Man inrymmer åt honom betydligt större fördelar än vad i den svenska rätten varit förhållandet, och jag tror, att vi kunna vara överens om att den efterlevande maken är väl ändå den, som åtminstone i de flesta fall har legat den avlidne närmast om hjärtat. Under sådana förhållanden kan jag inte se, att man nu lämpligen skulle kunna stanna vid 1920 års lagstiftning. Nu har lagutskottet ju skurit bort de paragrafer, som föreföllo särskilt osympatiska, d. v. s. rättigheten för den avlidne makens släkt att inskrida mot den efterlevande maken och lägga sig i hans åtgöranden. De få nu ge sig till tåls, tills också han är död och då inträda i sin sekundosuccession.

Herr Borell nämnde några ord om det kapitel, som handlar om de utomäktenskapliga barnen, och jag skall då också säga något därom. Han anmärkte först, såsom han också har gjort i en reservation, att man inte har full säkerhet för att erkännandet av faderskap sker vid fullt medvetande om vad vederbörande åtager sig. Lagutskottets majoritet har inte kunnat dela dessa betänkligheter. Jag föreställer mig, att folk har ganska väl reda på sig i sådana saker.

Det har vid detta samma kapitel fogats en reservation av åtskilliga av de socialdemokratiska ledamöterna i utskottet. Det blir möjligtvis tal om det längre fram, men för att jag skall slippa att begära ordet alltför ofta, skall jag nu yttra mig något om den saken också. Man hade inom lagberedningen stannat vid en mer obetydlig ändring i gällande rätt, nämligen ett införande av arvsrätt för utomäktenskapligt barn efter en förklaring av den påstådda fadern, att han verkligen var barnets fader. Däremot hade lagberedningen på mycket utförliga och ingående motiver avvisat en längre gående lagändring. Vi ha ansett, att man inte bör stanna vid vad som nu har skett utan på nytt

Förslag till lag
om arv m. m.
(Forts.)

gripa sig an med detta ytterst ömtåliga och, jag medger gärna, svårlösta problem. Därför avgavs en reservation i det syftet. För min del vill jag säga, att jag tror, att de vetenskapliga undersökningar, som nu försiggå angående blodprov, komma att mer och mer utvecklas och leda till ganska stora resultat på detta område. Möjligtvis får man inta en avvaktande hållning och se, hur denna vetenskap utvecklar sig.

Det är en annan grupp av barn, vilkas ställning ju också förtjänar att tagas under förnyad omprövning, nämligen de s. k. konkubinattbarnen. Lagberedningen har, jag vill visst inte förneka det, på ganska starka skäl avvisat problemet nu, men jag hoppas, att det tages upp till förnyat övervägande. Frågan torde inte vara olöslig.

Angående arvsfonden var det också en sak, som jag ville reagera mot i herr Borells anförande. Han sade, att det skulle kunna inträffa, att man rentav fick hitta på ändamål, som skulle kunna passa, för att få användning för dessa pengar. Nej, herr Borell, jag tror minsann inte, att man behöver leta, ty det är så oerhört mycket i den vägen att göra, att det skulle nog behövas en mycket större arvsfond än vad vi här kunna få.

Till sist ett par ord om själva lagverkets formulering. I det fallet var herr Hammarskjöld missnöjd, och jag måste ge honom rätt så till vida, att denna lagtext liksom tyvärr många andra moderna lagar är oerhört vidlyftig. Det har blivit en sed här i landet att försöka att i lagtexten utforma och reglera alla möjligen tänkbara fall, men man glömmar, att det i praxis alltid kommer att skapas ytterligare ett antal fall, som inte äro förutsedda i lagen. Det är således ett relativt hopplöst arbete detta. Men samtidigt som jag ger herr Hammarskjöld rätt så till vida, vill jag ändå, ehuru mitt ord inte betyder så mycket gentemot honom, som är en så gammal berömd lagstiftare, säga, att jag tycker, att man kan inte med fog säga, att denna lagtext inte håller måttet. Jag tycker tvärtom, att denna lag är utformad på ett mycket förtjänstfullt sätt, och det är nedlagt ett oerhört arbete därpå. Herr Hammarskjöld får inte taga illa upp, om jag erinrar om ett tillfälle i denna kammare för ett par år sedan, då vi hade att behandla en lagtext, skriven av en enskild motionär. Då tillät jag mig säga, att den lagtexten var hemsk. Det tyckte jag, men till min förvåning gick herr Hammarskjöld då upp och tog motionären under sina starka vingar, försvarade honom och sade — det var visserligen inte något vidare fint beröm, han fick — att han hade sett sämre lagtext. Det hade varit trevligt, om herr Hammarskjöld varit lika mild i dag som förra gången, men det blir väl tillfälle att tala mer om den i fortsättningen.

Herr Enhörning: Herr talman, mina herrar! Då man började att studera Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om arv m. m. blev man mer än missmodig och detta så mycket mer som även lagrådet uttalat sig för ett utslutande av kusiner från arvsrätt. Så kom första lagutskottets utlåtande, som även i huvudsak följde Kungl. Maj:t, vilket än ytterligare ökade missmodet.

Om jag förstod herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet rätt blev även han chockerad av detta faktum, men synes han hava övervunnit sina betänkligheter, vilket jag beklagar, och i alla fall lagt fram detta olyckliga förslag på kammarens bord, vilket innebär ett sönderbrytande av den gamla arvsrätten.

Herr statsrådet ansåg även att den nuvarande lagen i vissa konkreta fall är mindre tilltalande, men det synes mig, som det varit bättre att försöka komma till rätta med dessa fall och i stället låta kusiner fortfarande behålla den ställning, som de hade i den gamla lagen, som har traditioner sedan århundraden tillbaka. Herr statsrådet syntes även ställa sig skeptisk i vissa

avseenden därför, att det förelåg stora svårigheter — om jag förstod honom rätt — med att komma till rätta med vår gamla arvslag, men svårigheterna äro ju till för att övervinnas och med hans stora förmåga och den hjälp som står till förfogande synes det mig, att han bort göra ett försök att övervinna dessa, ty de konsekvenser hans förslag innebär kommer att medföra oöverskådliga konsekvenser i framtiden.

*Förslag till lag
om arv m. m.
(Forts.)*

Herr statsrådet talade även om lösa förbindelser, som jag icke riktigt kunde uppfatta, men det föreföll mig som han ansåge att arvsfonden skulle bliva av en god verkan i avseende på dylika. För min del fruktar jag, att dylika förbindelser komma att bliva ännu flera, om man av medel ur arvsfonden skall uppfostra det kommande släktet.

Nu vill man påstå, att grunden till arvsrätten icke är blodsbandet i och för sig, utan den ekonomiska och sociala samhörigheten mellan arvlåtaren och arvingarna. Detta är mig fullkomligt oförståeligt. Det är väl endast och utslutande blodsbanden, som dikterar arvsrätten kusiner emellan, även om man använder sig av testamente och så mycket mer utan och man finner huru folket synnerligast på landsbygden sätter stort värde på släktskapsbanden kusiner emellan. Ofta nog hör man talas om — synnerligast på landsbygden — att personer i Amerika resa till Sverige för att hälsa på sina kusiner och detta är väl ett gott bevis på huru nära man anser kusiner stå till varandra.

Detta lagförslag kan icke uppfattas annat än såsom ett sönderbrytande av släktbanden — i stället borde man väl betona vikten av samhörigheten släktingar emellan och tillse, att denna samhörighet växer sig starkare och icke försvaga den. Om det nu blir lag kommer det otvivelaktigt att i hög grad försvaga bandet släktingar emellan, vilket blir en olycka för vårt folk.

Man refererar nu till testamentsrätten. Ja den är utmärkt som den nu är, men huru ofta kommer väl folket i allmänhet i tidigare år — medan man ännu är frisk och stark och synes hava framtiden för sig — att tänka på att upprätta testamente. Det får bero — det ha' vi tid till framdeles, resonerar man, och en vacker dag faller någon bort och man står inför ett otrevligt faktum att testamente saknas.

Man synes nu vilja trösta sig med arvsfonden, men kan väl någon på allvar tro, att staten i framtiden skall äga förmåga att förvalta denna fond. Jag för min del fruktar, att det kommer att bli beroende på politiska vindar och till dessa bör man sannerligen icke sätta sin tro och tillit.

Det nu föreliggande förslaget om arv innebär emellertid ett fullständigt frångående av den hos vårt folk nedärvda uppfattningen om arvsrätten, eller, rättare sagt, det innebär ett fullständigt avbrytande av arvsrätten redan på ett tidigt stadium.

Kungl. Maj:t har gått så långt, att kusiner icke skola få ära, och utskottets majoritet har beklagligtvis följt regeringsförslaget, varigenom den föreslagna arvsfonden skulle träda i kusinens ställe. Kan man väl finna något som helst samband mellan kusin och en arvsfond? För min del kan jag icke finna annat än att ett dylikt avbrytande av arvslagen — nedärvd hos svenska folket sedan hedenhös — är ett våldförande av den rättskänsla och den rättsuppfattning, som hittills varit erkänd såsom en ofrånkomlig grundlag bland det svenska folket.

Det är helt enkelt ett tagande från legala arvingar och ett bortskänkande till arvsfonden av vad dem med rätta hittills i alla tider tillkommit. I stället för kusiners rätt att ära skulle nu komma det allmänna eller arvsfonden för främjande av barns och ungdoms vård och fostran, men ett sådant avbrytande av arvsrätten på ett tidigt stadium — låt vara till välgörande ända-

Förslag till lag
om arv m. m.
(Forts.)

mål — måste ovillkorligen strida mot den allmänna rättsuppfattningen i vårt land och kränka andras hittills obestridliga rätt.

Huru många hårda besvikelser skulle väl icke framkallas hos dem, som träffas därav, vilka säkerligen aldrig skulle kunna frångå den uppfattningen, att icke riksdagen begått ett ytterst svårt brott emot deras obestridliga rätt. Det skulle alstra ett osäkerhetstillstånd i fråga om lag och rätt i vårt land, som i framtiden skulle kunna medföra icke önskvärda konsekvenser på lagstiftningens område.

Har man nu kunnat beröva kusiner rätten till arv, vad kan man då icke ytterligare tillåta sig i framtiden beträffande släktarvsrätten och även på andra områden? Det gäller blott att kasta alla skrupler åt sidan, och den gamla rättsuppfattningen — vårt folks stolthet — är uppriven.

Man är helt visst berättigad att hysa en sådan fruktan, om detta förslag upphöjes till lag, ty då är vårt folks rättsuppfattning starkt på glid mot mål, som övergiva den sedan urminnes tider nedärvda uppfattningen om lag och rätt och särskilt den enskilda äganderätten.

En sådan radikal lagstiftning om släktarvsrätten har icke genomförts i något annat land i Europa förutom Ryssland. Icke ens Norge, som anses gå i spetsen för radikala åtgärder på lagstiftningens område, har vågat taga ett så vittgående steg för arvsrättens begränsning. Skulle då vårt land, som sedan uråldriga tider kan yvas över en arvsrätt — låt vara påbyggd under tidernas lopp — vilket även vunnit efterföljd i andra länder, nu frångå detta dyrbara arv efter våra fäder? För min del känner jag mig övertygad om, att tiden ännu icke är inne för en sådan radikal omvälvning av arvsrätten, och att mycket starka skäl äro för handen att nu avslå hela lagförslaget.

För närvarande pågår ju utredning om testamentsrätten, om dödsbos utredning och förvaltning, betalning av gäld och urarvtagelse samt arvskitte, och detta styrker mig så mycket mer i min uppfattning, att föreliggande lagförslag nu bör avslås för att eventuellt åter upptagas till granskning av riksdagen i ett komplex med nyss angivna lagförslag, vilka äro av lagberedningen under utarbetande. Det är enligt min mening fullkomligt oriktigt att antaga arvslagen utan att äga full klarhet, vad testamentsrätten kommer att stipulera.

Direktiv till förändring av lagförslaget har kommit till uttryck uti reservationer till utskottsbetänkandet, på grund varav man torde kunna förvänta ett nytt förslag till arvsrätt, som bättre överensstämmer med vår nedärvda uppfattning i denna för vårt land och folk så viktiga fråga.

Herr talman! På grund av vad jag nu yttrat ber jag att få yrka avslag å första paragrafen.

Herr Klefbeck: Herr talman! Jag hoppas, att kammaren känner sig tacksam för att jag icke giver mig in på att utveckla huvudpunkterna i förslaget. Detta har förut gjorts såväl av herr justitieministern som av herr Borell. Jag vill bara söka försvara utskottets ståndpunkt gent emot ett par av de invändningar, som här gjorts mot densamma. Jag kommer då egentligen att rikta mig mot den vördade man, som först här yrkat avslag å utskottets hemställan.

Den första invändningen han riktade mot förslaget, var den, att detsamma tycktes i övervägande grad vila på teoretiska grunder. Det förefaller mig litet egendomligt, att en sådan man som han just kommit med denna invändning, och ännu egendomligare förefaller det mig, när jag tänker på den motivering, som han hade för detta sitt påstående. Han erinrade, att förslaget grundar

arvsrätten icke uteslutande på blodsbandet, såsom hittills, utan även på den sociala och ekonomiska samhörigheten mellan arvlåtaren och arvtagaren. Mig synes denna princip i Kungl. Maj:ts proposition och i utskottets förslag just vara ett steg i praktisk riktning, ty blodsbandet, utsträckt mycket långt uppåt eller nedåt eller åt sidorna, tunnas ju till sist ut till den grad, att arvlåtaren i många fall kanske icke ens har en aning om vem den arvtagare är, som en gång skall träda i besittning av hans egendom. Här återigen för man in en princip, genom vilken de släktingar, som stått varandra nära i livet, som med varandra delat livets arbete och fröjd, också bli de, som vid arvlåtarens död få komma i besittning av hans egendom. Detta förslag vill sålunda skydda just de nära släktingarna, dem, som stått arvlåtaren särskilt nära.

Vidare ville han göra gällande, att utskottsmajoriteten icke riktigt själv trodde på sitt förslag och dess bärkraft, ty annars skulle den icke ha öppnat ett par så kallade säkerhetsventiler. Den första är, att testamentsrätten är fullkomligt obeskuren, och den andra är, att det införts en möjlighet för staten att avstå från det arv, som skulle tillkomma arvsfonden, till förmån för den ene eller andre släktingen. Detta skulle utskottet föreslagit såsom någon slags ursäkt för sin ståndpunkt i huvudfrågan. Även dessa bestämmelser gå, så vitt jag förstår, i just praktisk riktning, ty de åsyfta att verka på det sätt, att icke allting byråkratiskt skall skäras över en kam, utan att det i stället skall finnas möjlighet att i särskilda fall ordna förhållandena så som det är mest önskvärt. Då ett strikt följande av utskottets förslag i ett eller annat fall skulle kunna verka upprörande eller sårande, är det meningen att genom dessa så kallade säkerhetsventiler söka råda bot härpå. Principen skulle således i allmänhet gälla, men i ömmande fall skulle ett motsatt förfarande, som bättre motsvarade den allmänna rättsuppfattningen återigen kunna göra sig gällande.

Men det var nu inte bara dessa teoretiska grunder, som han anförde, utan han spelade också ganska starkt på känsloträngarna, och han riktade nästan som ett dråpslag mot hela förslaget, när han målade den framtidsbilden för oss, att en gång skall det stå i hävderna, att i hela världen är arvsrätten mest begränsad i Sovjetryssland och Sverige. Meningen var ju, att vi därav skulle få det intrycket, att detta är ett fullständigt omstörtande förslag. Det förefaller ju då egendomligt, att dess egentliga upphovsmän äro några mycket betrodda jurister i vårt land, vilka väl sannolikt aldrig ha drömt om att de skulle kunna få etiketten samhällsomstörtare på sig. Vidare har förslaget i det stora hela tillstyrkts av lagrådet, som ju heller inte är samhällsomstörtande, och därtill kommer, såsom i lagberedningens betänkande åter och åter igen framhålles, att detta förslag i mycket hög grad tillvaratagit just de rätts-tankar och den rättspraxis, som i hög grad vunnit stadga hos oss nu och som tagit sig uttryck i de olika testamenten, som arvlätare hos oss uppräta. Det anknyter således i många, många fall till en faktisk rättsställning i det svenska samhället just nu, vilken då också bör komma till uttryck i lag.

Vidare ville han mot förslaget om arvsfonden spela ut alla dessa arvtagare, som skulle berövas vad som enligt nu gällande lag skulle tillkommit dem, och för vilka pengarna nu i stället skulle gå till staten genom arvsfonden. För den, som då hörde talas om hur de nära anförvanterna och släktingarna skulle bli utan arv, steg ju osökt fram en bild av nära släktingar, kanske rent av barn eller syskon, vilka genom den föreslagna bestämmelsen skulle trängas undan. Men för den, som aldrig så litet studerat förslaget, är det ju klart, att alla dessa personer stå i okvald besittning av sin gamla rätt, och en intressekonflikt uppkommer först mellan den föreslagna arvsfonden å ena sidan och dessa långt avlägsna släktingar, som inte ha stått i något samhörighetsförhållande till arvlåtaren, å den andra sidan. När man då ställer mot varandra

Förslag till lag om arv m. m. dessa senares anspråk och den synpunkt, som kommit till uttryck i förslaget och som går ut på att hjälpa fram en del av Sveriges ungdom till bättre ställning, då förefaller det åtminstone mig, som om den oförmånliga dagen, som genom talet om de arvsberövade släktingarna kastats över förslaget om arvsfonden, i högst väsentlig grad skingras.

(Forts.)

Få vi hålla oss till realiteter och till vad förslaget verkligen innebär utan att konstruera upp en hel mängd fruktansvärda följder, som ej komma att inträffa och som aldrig avsetts med förslaget, och om vi ta hänsyn till, som jag sade för en stund sedan, att förslaget i stort sett är en legalisering av vad som redan förekommer, då tror jag, att vi kunna lämna allt tal om samhällsomstörtning åsido och i stället nyktert och kallt gå att bedöma de olika föreslagna bestämmelserna.

Jag skall från dessa utgångspunkter, herr talman, be att få yrka bifall till första paragrafen.

Efter det överläggningen ansetts härmed slutad, gjorde herr förste vice talmannen, som för en stund övertagit ledningen av kammarens förhandlingar, jämlikt föreliggande yrkanden propositioner, först på godkännande av den nu ifrågavarande paragrafen samt vidare på avslag å densamma; och förklarade herr förste vice talmannen, sedan han upprepat propositionen på paragrafens godkännande, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Wohlin* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som godkänner 1 kap. 1 § av första lagutskottets förslag till lag om arv, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, avslås nämnda paragraf.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen efter förnyad uppläsning anslagits, verkställdes till en början omröstning på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr förste vice talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser. Herr förste vice talmannen förklarade därpå, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Ekman, Karl Johan*, begärde rösträkning verkställdes nu votering medelst namnupprop; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 77;

Nej — 51.

2 §.

Godkändes.

3 §.

Denna paragraf var så lydande:

Leva ej arvlåtarens fader, moder, syskon eller syskons avkomlingar, tage farfader, farmoder, morfader och mormoder arvet. Var ärve lika lott.

Är farfader, farmoder, morfader eller mormoder död, då dele den dödes barn hans lott. Äro ej barn efter den döde, tage den andre av farföräldrarna eller

morföräldrarna eller, om även han är död men efterlämnat barn i annat gifte, hans barn den dödes lott. Finnes ej arvinge å den sidan, gånge hela arvet till arvingarna å den andra.

Förslag till lag
om arv m. m.
(Forts.)

I den av herr *Borell* m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationen hade för motsvarande paragraf förordats följande lydelse:

Leva ej arvlåtarens fader, moder, syskon eller syskons avkomlingar, tage farfader, farmoder, morfader och mormoder arvet. Var ärve lika lott.

Är farfader, farmoder och morfader eller mormoder död, då *träde i den dödes ställe hans barn eller barnbarn och dele de den lott, som skolat tillfalla den döde, på sätt i 1 § andra stycket sägs.* Äro ej barn eller barnbarn efter den döde, tage den andre av farföräldrarna eller morföräldrarna eller, om även han är död men efterlämnat barn eller barnbarn av annat gifte, *dessa* den dödes lott. Finnes ej arvinge å den sidan, gånge hela arvet till arvingarna å den andra.

Herr Borell: Jag anhåller att få yrka avslag på utskottets förslag och hemställer, att paragrafen måtte erhålla den lydelse, som innefattas i den av mig m. fl. avgivna reservationen.

Herr Åkerman: Jag anhåller att få yrka bifall till utskottets förslag.

Sedan överläggningen förklarats härmed slutad, gjorde herr talmannen i enlighet med de därunder framkomna yrkandena propositioner, först på godkännande av den nu föredragna paragrafen samt vidare på paragrafens antagande med den lydelse, som förordats för motsvarande paragraf i den av herr *Borell* m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på paragrafens godkännande enligt utskottets förslag, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Borell* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som godkänner 1 kap. 3 § av första lagutskottets i utlåtande nr 21 framställda förslag till lag om arv, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages paragrafen med den lydelse, som förordats för motsvarande paragraf i den av herr *Borell* m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen efter förnyad uppläsning anslagits, verkställdes omröstningen, enligt av herr *Anderson, Erik*, jämte 17 av kammarens övriga ledamöter före voteringspropositionens godkännande framställd begäran, medelst namnupprop; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 75;

Nej — 57.

Vid omröstningen röstades

ja av herr förste vice talmannen, herr andre vice talmannen, herrar *Klefbeck, Berglund, Thorberg, Magnuson, Möller, Carl Gustaf Ekman, Wahlmark, Julin, Fehr, Sjöblom, Carl Svensson, Nothin, von Stockenström, Åkerman, Bärg, Kobb, Björek, Oscar Olsson, Thulin, David Bergström, Pauli, Abrahams-son, Larsén, Thorén, Wagnsson, Östergren, Linder, Elof Andersson, Leander, Kropp, Jacob Larsson, Johan Nilsson i Malmö, Carl Johansson, Linders, Lind-*

Förslag till lag
om arv m. m.
(Forts.)

blad, Wigforss, Gustav Hansson, Sigfrid Hansson, Isak Svensson, Holmgren, Pettersson, Sandegård, Björnsson, Alkman, Edward Larson, Ström, August Johansson, Bergman, Schlyter, Sandén, Hellberg, Örne, Åkerberg, Gottfrid Karlsson, Petré, Dalberg, Åström, Lyberg, Sandler, Carl Eriksson, Carl Carlsson, Wallés, Lindhagen, Johan Peter Johansson, Österström, Granström, Vennerström, Rosén, Winberg, Almkvist, Jonsson, Asplund och Hansén; samt

nej av herrar Trygger, Stendahl, von Sydow, Ljunglund, greve Lagerbjelke, herrar Reuterskiöld, Hjalmar Hammarskjöld, Borell, Sederholm, John Karlsson, Westman, Carl Gustaf Hammarskjöld, Karl Andersson, friherre Beck-Friis, herr Karl Johan Ekman, greve Spens, herrar Martin Svensson, Johan Bernhard Johansson, Bismark, Per Gustafsson, Boberg, Petrus Nilsson, Erik Anderson, Wijkström, Bodin, Roos, Johan Nilsson i Kristianstad, Adolf Dahl, Clemedtsen, Alexander Nilsson, Forssberg, von Geijer, Nils Anton Nilsson, Wohlin, Antonsson, Jönsson, Boman, Hallin, Widell, Sundberg, Johan Johansson, Per Adolf Larsson, Mellén, Lundell, Fritiof Gustafson, Ernst Svenson, Valfrid Eriksson, Lindgren, Ernfors, Per Andersson, Enhörning, Tjällgren, Frändén, Henrik Andersson, Bergqvist, Gabrielsson och Stenberg.

Herrar Lithander, Strömberg och Jonas Andersson förklarade sig avstå från att rösta.

4 §.

Godkändes.

2 kap.

1 §.

Denna paragraf lydde:

Var arvlåtaren gift och lämnar ej efter sig bröstarvinge, tillfalle kvarlåtenskapen maken. Lever vid makens död den först avlidnes fader, moder, syskon eller syskons avkomling, äge de, som då äro närmast till arv efter den först avlidne, taga hälften av efterlevande makens bo, där ej nedan annorlunda stadgas.

I herr *Borells* m. fl. ovannämnda reservation hade för motsvarande paragraf förordnats följande avfattning:

Var arvlåtaren gift och lämnar ej efter sig bröstarvinge, *ärve andra maken hälften av kvarlåtenskapen, om efter den döde finnes fader eller moder eller syskon eller dess avkomling, men eljest hela kvarlåtenskapen.*

Herr **Bismark**: Herr talman! Jag har för min del ingenting att erinra emot den princip, som här har införts, att make skall ha arvsrätt efter make, när det endast finnes sådana arvingar, som tillhöra andra parentelen. Jag tror nämligen, att det är en ganska utbredd uppfattning, att make bör ha företräde i detta fall. Den mängd testamenten, som äro uppgjorda till förmån för den efterlevande maken, vittnar härom, och jag har en ganska bestämd uppfattning, att i många av de fall, där testamente inte förekommer, detta beror på att vederbörande inte har tänkt sig, att skilsmässan skulle komma så tidigt. Det gäller vanligtvis unga makar, som ha litat på att deras tid skulle bli längre. Jag tror alltså unga kan säga, att det är en allmänt utbredd uppfattning, att make bör ha företräde framför föräldrar och syskon eller deras avkomlingar, men man bör därvidlag inte gå längre än vad som enligt de allmännast förekommande testamentena brukar gälla såsom makes vilja. Det är, såsom före-

slagits i den kungl. propositionen, på det sättet, att det skall bli en sekundo-*Förslag till lag om arv m. m.*
arvsrätt för släktingar, tillhörande andra parentelen.

Nu har emellertid utskottet här strukit de bestämmelser, som Kungl. Maj:ts proposition upptagit för att garantera släktens intresse av att de tillgångar, till vilka släkten har sekundosuccession, verkligen skola komma släkten till godo, och jag förstår mycket väl de skäl, som ha anförts för en dylik strykning av bestämmelserna. Man har befarat tvister i det oändliga. Emellertid vill jag påpeka, att utskottet i tredje paragrafen vidtagit en så väsentlig förändring av det kungl. förslaget, att man där endast föreskriver vederlag för det fall, att den efterlevande maken har *genom gåva eller därmed jämförlig handling* uppsåtligen avsevärt minskat kvarlåtenskapen. Det gäller alltså bestämda fall, som torde vara mycket lätta att konstatera. Med denna ändring har faran för att ett avskiljningsförfarande skulle kunna inverka menligt på sammanlevnaden mellan den efterlevande maken och den avlidnes släktingar i hög grad undanröjts. Likväl får jag medgiva, att bestämmelsen i den kungl. propositionen, med den lydelse den har i 2 kap. 5 §, är väl vidsträckt. För min del hade jag tänkt mig, att man skulle kunna väsentligt begränsa användningen av avskiljningsförfarandet genom att man gjorde dess begagnande beroende av att den efterlevande maken, i dolös avsikt uppsåtligen orsakat väsentlig minskning av sitt gods. Om man vidtar denna synnerligen avsevärda begränsning, torde de fall vara högst få, då ansökan om ett avskiljningsförfarande kan med något som helst skäl riktas mot en lojal make. Man behöver ej heller befara att obefogade ansökningar mot en lojal make skola framkomma, då sådana äro fullständigt utsiktslösa. Det finnes särskilt ett skäl som gör, att jag anser, att man inte bör helt och hållet undanröja bestämmelsen om avskiljning, och det är hänsynen till det fall, då den efterlevande maken ingår nytt gifte. Enligt förslaget skulle i så fall arvingarna och även maken själv kunna begära avskiljning. Om man ser på de testamenten, som äro uppgjorda till förmån för den efterlevande maken, så innehålla dessa testamenten ofta, särskilt på landet, den bestämmelsen, att när make ingår nytt gifte, skall skifte ske, även om testamentet givit make oinskränkt förfoganderätt över förmögenheten. Jag tror, att det psykologiskt ligger rätt nära till hands för makar att vilja ha det på det sättet, i syfte att en efterlevande makes kommande man eller hustru icke skall draga egendomen från släkten. I händelse av nytt äktenskap, komma också svårigheterna att hålla i sär de olika förmögenhetsmassorna att bli oerhört stora, och de torde komma att yppa sig trots de bestämmelser, som man inte bör införa i andra kapitlet i avsikt att få någon reda på den punkten. För min del hyser jag alltså den uppfattningen, att man bör behålla avskiljningsförfarandet, särskilt med hänsyn till nya äktenskap, men även med hänsyn till dolöst förfarande från den efterlevande makens sida.

Vidare skulle jag vilja ha den förändringen vidtagen i 5 § enligt Kungl. Maj:ts proposition — jag tillåter mig, herr talman, yttra mig om det hela, fastän vi nu behandla 1 §, då hela kapitlet får ses som en enhet — att efterlevande make när som helst skall kunna begära avskiljning. Därigenom vinner man, att make, om det skulle bli något trassel med arvingarna, kan få den från mannen ärvda egendomen avskild som särskild förmögenhetsmassa och njuta dess avkastning. På så sätt har ju maken fullkomligt ur arvingarnas händer vridit alla de vapen, med vilka de skulle kunna trakassera henne eller honom.

Jag kommer alltså att efter föredragning av fjärde paragrafen framställa yrkande om, att 5—9 §§ i Kungl. Maj:ts förslag måtte godkännas. 5 § dock med följande ändrade lydelse: »Har efterlevande maken genom gåva eller annan åtgärd, i syfte att draga egendom undan den först avlidnes arvingar, orsakat väsentlig minskning av sitt gods eller fara för sådan minskning, för-

Förslag till lag
om arv m. m.
(Forts.)

ordne rätten etc. — — — lagen om förmynderskap. Samma lag vare, om efterlevande maken träder i nytt gifte och ansökan om avskiljande göres inom ett år därefter.

Förordnande om avskiljande skall städse meddelas, om efterlevande maken det begär eller ock medgiver skyldemans därom gjorda ansökan.»

Såsom en följd av detta yrkande kommer också 10 § att behöva ändras till överensstämmelse med Kungl. Maj:ts proposition.

Herr Borell: Herr talman! Jag tillåter mig framställa yrkande om att första paragrafen i andra kapitlet måtte erhålla den lydelse, som innefattas i den av mig m. fl. avgivna reservationen, och jag åberopar i sådant hänseende vad jag tidigare anfört.

Herr Åkerman: Herr talman! Jag har redan förut i någon mån berört denna sak, men i anledning av herr Bismarks yttrande ber jag få nämna, att utskottet varit mycket angeläget om att förebygga alla tvister mellan den efterlevande maken och den döde makens familj. Nu kan det, som herr Bismark här gjort gällande, kanske sägas, att det i de flesta fall bör vara klart, om till exempel en gåva är given utan hänsyn till den avlidne makens familj, men var inte säkra på det, mina herrar! Jag behöver väl inte säga, att jag har stora sympatier för befolkningen på landet, där jag har min verksamhet, men det finns åtskilliga bland dem, som äro förfärligt »noga» på saker och ting, som man säger, och det är min fulla övertygelse, att även ganska oskyldiga presenter till en eller annan från den efterlevande maken, gåvor, som inte vore på något sätt orimliga, skulle väcka förtrytelse hos den avlidne makens släkt och rendera den efterlevande maken en process. Man bör undvika allt sådant. Jag nämnde i mitt föregående anförande, att den, som i första rummet skall tillgodoses enligt den avlidnes önskan, är den efterlevande maken, och jag tror alls inte, att den avlidne maken haft sådan sympati för och varit så mån om sin egen släkt, att han för allt i världen önskat, att denna skall ha hela förmögenheten ograverad. Det är nog, som herr justitieministern sade så, att man får akta sig att ge upphov till sådana obehagliga familjetvister, och den verksamhet jag i många år utövat såsom lantdomare manar mig verkligen att vara synnerligen försiktig på detta område. Därför vill jag varna för förslaget om detta avskiljningsinstitut, även om det är mycket skarpsinnigt juridiskt grundat, det vill jag inte neka till, men det är inte praktiskt att ordna det så som här föreslagits, utan bort med hela detta avskiljningsinstitut! Annars tror jag lagen kommer att bli mycket osympatisk.

Nu äro vi ju inte framme vid den kritiska punkten i femte paragrafen, men eftersom jag har ordet, ber jag att få yrka bifall till 3 § i utskottets förslag. Det är ju där vi nu äro.

Efter härmed slutad överläggning gjorde herr talmannen jämlikt de yrkanden, som därunder förekommit, propositioner, först på godkännande av den nu förevarande paragrafen samt vidare på paragrafens antagande med den lydelse, som förordats för motsvarande paragraf i den av herr Borell m. fl. avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på paragrafens godkännande enligt utskottets förslag, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr Borell begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som godkänner 2 kap. 1 § av första lagutskottets i utlåtande nr 21 framställda förslag till lag om arv, röstar

*Förslag till lag
om arv m. m.
(Forts.)*

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages paragrafen med den lydelse, som förordats för motsvarande paragraf i den av herr Borell m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen efter förnyad uppläsning anslagits, verkställdes omröstningen på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

2—4 §§.

Godkändes.

5—9 §§ i 2 kap. av det av Kungl. Maj:t framlagda förslaget till lag om arv innehöllo bestämmelser om avskiljande till förmån för avlidne makes arvingar av viss del av efterlevande makes egendom. Motsvarande paragrafer saknades i utskottets förslag.

5 § i nämnda kapitel av Kungl. Maj:ts förslag var så lydande:

Har efterlevande maken, på sätt i 3 § sägs, uppsåtligen orsakat väsentlig minskning av sin egendom eller fara för sådan minskning, förordne rätten, på ansökan av skyldeman till den avlidne, som avses i 1 §, att så stor del av efterlevande makens behållna egendom, som vid tiden för ansökningen belöpte å arvingarna, skall avskiljas och ställas under vård och förvaltning av god man, varom förmäles i lagen om förmynderskap.

Efterlevande maken och de skyldemän till den först avlidne, som avses i 1 §, äga och vinna avskiljande, varom i första stycket sägs, när de äro ense därom. Går maken i nytt gifte, äge såväl han som skyldeman vinna avskiljande, om ansökan göres inom sex månader från äktenskapets ingående.

I fråga om mål angående avskiljande skall i tillämpliga delar gälla vad om boskillnadsmål är föreskrivet; dock skall skyldeman, som ej deltagit i ansökan om avskiljande, kallas att inställa sig i stad senast inom en månad och på landet senast å viss dag under det ting, som infaller näst efter en månad från ansökningen. Anteckningar om mål angående avskiljande skola verkställas i den förteckning, som föres över boskillnadsärenden.

I fråga härom anförde nu

Herr Bissmark: Herr talman! I överensstämmelse med mitt tidigare hållna anförande skall jag be att få yrka, att 5—9 §§ medtagas i lagen enligt Kungl. Maj:ts proposition, 5 § dock med den ändring, som av mig förut angivits.

Herr Schlyter: Herr talman! Jag ber att få inskränka mig till att yrka bifall till utskottets förslag på denna punkt, men måste därvid på det allra enträgnaste varna kammaren för att nu acceptera en lagparagraf, som inte ens kommit så långt, att den i utskottets utlåtande införts reservationsvis, så

Förslag till lag om arv m. m. att kammarens ledamöter hava möjlighet att studera dess innehåll. Jag föreställer mig, att det är uteslutet, att första kammaren kan ge sig in på sådana äventyrligheter som att antaga en dylik lagparagraf.

(Forts.)

Herr Bissmark: Jag skall be att få meddela, att detta formuleringsförslag varit utdelat för ungefär en månad sedan till lagutskottets ledamöter och att det granskats och godkänts av lagberedningen, för den händelse lagutskottet ville göra en dylik ändring. Det har varit föremål för ingående diskussion samt omröstning inom lagutskottet, och det förvånar mig, att detta helt och hållet undgått herr Schlyter.

Herr Schlyter: Om det inte skulle förslå med det skäl jag nyss anförde, skall jag be att få erinra om de varningar, som justitieministern uttalade i sitt anförande vid debattens början i dag för hela institutet »avskiljande». Det är emellertid icke bara fråga om att genom lagbestämmelser reglera sällsynta fall, då den efterlevande maken visat sig ha fallenhet för att illojalt skänka bort förmögenheten, utan ett införande av bestämmelser av ifrågasatt slag skulle ofrånkomligen komma att leda till att den efterlevande makens hela rättsställning bleve en annan än den, som här är avsedd av utskottet. Den efterlevande maken komme ständigt att ha den känslan, att han icke vore verklig ägare till den kvarlätenskap, som den först avlidne maken lämnat efter sig, utan att fastmera den avlidnes släktingar ägde vaka över hans handel ochandel. De hade ju enligt lagen formell rätt att stämma honom inför domstol på grund av den eller den dispositionen från hans sida. Det kan icke vara rimligt, att vi införa ett så olidligt rättstillstånd här i landet.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen yttrade, att av herr *Bissmark* framställdes det yrkandet, att kammaren skulle godkänna 2 kap. 5—9 §§ i Kungl. Maj:ts förslag i ämnet, dock med den ändring, att 5 § avfattades sålunda:

»Har efterlevande maken genom gåva eller annan åtgärd, i syfte att draga egendom undan den först avlidnes arvingar, orsakat väsentlig minskning av sitt gods eller fara för sådan minskning, förordne rätten — — — lagen om förmynderskap. Samma lag vare, om efterlevande maken träder i nytt gifte och ansökan om avskiljande göres inom ett år därefter.

Förordnande om avskiljande skall städse meddelas, om efterlevande maken det begär eller ock medgiver skyldemans därom gjorda ansökan.»

Vidare hade yrkats avslag å vad herr *Bissmark* sålunda föreslagit.

Sedermera gjordes till en början propositioner, dels på bifall till, dels ock på avslag å herr *Bissmarks* yrkande i vad det avsåg 5 §; och förklarades den senare propositionen vara med övervägande ja besvarad.

Därefter avslogs herr *Bissmarks* yrkande jämväl såvitt det angick 6—9 §§ i Kungl. Maj:ts förslag.

Fortsattes föredragningen av 2 kap. i utskottets förslag.

5—9 §§.

Godkändes.

3 kap.

1 och 2 §§.

Godkändes.

3 §.

Denna paragraf hade följande lydelse:

Förklaring, varom i 2 § sägs, skall avgivas inför den präst, som för kyrkoböckerna i församling, där barnet är kyrkobokfört, eller i tillkallat vittnes närvaro inför landsfiskal eller notarius publicus eller ock i skriftlig, av två personer bevittnad handling, som företetts inför barnavårdsmannen eller barnavårdsnämnden. Förklaringen må givas jämväl före barnets födelse. Har barnet fyllt aderton år, vare förklaringen ej gällande, med mindre den godkänts av barnet i den ordning, varom nyss är sagt.

I den av herr *Borell* m. fl. avgivna reservationen hade för motsvarande paragraf föreslagits följande avfattning:

Förklaring, varom i 2 § sägs, skall avgivas inför den präst, som för kyrkoböckerna i församling, där barnet är kyrkobokfört, eller i tillkallat vittnes närvaro inför landsfiskal, notarius publicus eller *ordföranden i barnavårdsnämnden*. Förklaringen må givas jämväl före barnets födelse. Har barnet fyllt aderton år, vare förklaringen ej gällande, med mindre den godkänts av barnet i den ordning, varom nyss är sagt.

Herr Borell: Denna paragraf innehåller föreskrifter om huru förklaring av fader till ett utomäktenskapligt barn för att bereda barnet arvsrätt skall avgivas. Jag erinrar om vad jag tidigare därom anförde, att det är av ytterlig stor vikt, att man vid sådan förklarings avgivande har säkerhet för att den förklarande verkligen vet, vad förklaringen innebär. Särskilt under tiden närmast efter denna lags tillkomst skulle det säkerligen ofta bliva så, att fäder till utomäktenskapliga barn kanske i många fall tro, att förklaringen icke innebär annat än en förklaring om faderskap enligt den gamla lagen, nämligen att de skulle bliva skyldiga att under en viss tid bidra till barnets underhåll. Den förklaring det här gäller, innebär emellertid något vida mer och är således betydligt mer ingripande i såväl faderns som barnets förhållanden. Det är således av vikt, att denna förklaring avgives under viss betryggande form, och det är därför vi reser vanter hava ansett, att man icke borde medgiva, att en sådan förklaring får avgivas privat i vittnens närvaro och sedan inlämnas till barnavårdsnämnden, utan att den alltid borde avgivas inför någon myndighet eller därmed jämförlig person. Därför hava vi föreslagit en annan avfattning av paragrafen, som går ut på att förklaringen skall avgivas inför landsfiskal, notarius publicus eller ordföranden i barnavårdsnämnden, och att det alltså icke får räcka med ingivande av en privat upprättad och privat bevittnad handling.

Jag anhåller med åberopande härav att få yrka bifall till 3 §, sådan den är avfattad i den av mig m. fl. avgivna reservationen.

Herr Åkerman: Med åberopande av vad jag förut anført i detta stycke ber jag att få yrka bifall till utskottets förslag.

Efter det överläggningen ansetts härmed slutad, gjorde herr talmannen i enlighet med därunder förekomna yrkanden propositioner, först på godkännande av den nu ifrågavarande paragrafen samt vidare på paragrafens antagande med den lydelse, som förordats för motsvarande paragraf i den av herr *Borell* m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på paragrafens godkännande enligt utskottets förslag, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Förslag till lag
om arv m. m.
(Forts.)

Herr *Borell* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som godkänner 3 kap. 3 § av första lagutskottets i utlåtande nr 21 framställda förslag till lag om arv, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages paragrafen med den lydelse, som förordats för motsvarande paragraf i den av herr *Borell* m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen efter förnyad uppläsning anslagits, verkställdes omröstningen på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

Vid 3 kap. av förevarande lagförslag hade reservationer avgivits

1) av herrar *Klefbeck* och *Schlyter*, vilka på anförda skäl hemställt, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville i samband med det fortsatta arbetet på revision av ärvdabalken låta utreda, i vad mån arvsrätten för barn utom äktenskap efter fader ytterligare kunde utsträckas;

2) av herrar *Akerman*, *Lindqvist* i Halmstad, *Leo*, *Karlsson* i Vätö och *Sjögren*, vilka instämt i den av herrar *Klefbeck* och *Schlyter* gjorda hemställan.

Härom yttrade nu

Herr **Klefbeck**: Såsom kammaren behagade finna har jag jämte en annan av utskottsledamöterna anført en reservation, som återfinnes i utlåtandet på sid. 75 och 76 och i vilken vi taga upp en skrivelse, som riksdagen avlät redan år 1917. Riksdagen beslöt nämligen då att anhålla om en förutsättningslös utredning, huruvida och under vilka villkor barn utom äktenskapet skulle njuta arv efter fader. Nu säges i propositionen, att detta ärende sedan dess har kommit i ett nytt läge och det i två olika avseenden. Först och främst har de utomäktenskapliga barnens ställning blivit i avsevärd mån förbättrad, sedan riksdagens skrivelse avläts; man har såsom exempel härpå anført, att i omkring 93 procent av samtliga fall har faderskapet och därpå grundad underhållsskyldighet kunnat fastställas. Vidare hänvisar man till att enligt den nu antagna lagen icke blott trolovningsbarn skulle äga arvsrätt utan även sådana barn, beträffande vilka fadern har avgivit på visst sätt avfattad förklaring, att barnet skall hava samma rätt till arv efter honom som barn av äktenskaplig börd. Dessutom har man velat göra gällande, att om vi vilja gå längre och införa arvsrätt för barn i vidare mån, måste man också gå in för den s. k. *exceptio plurium*, och den ledsamma historien vill man gärna slippa här i Sverige. I detta sista kan jag helt och hållet instämma, ty den är icke vidare uppbygglig. Men vi reser vanter ha menat, att det krav, som riksdagen framförde 1917, trots de förbättringar, som på området inträtt, ännu dock har en sådan styrka, att riksdagen borde förnya den skrivelse, som den 1917 avlät. Vi kunna icke komma ifrån, att det innebär en orättvisa mot dessa barn, att de äro utestängda från övriga barns rätt, nämligen att få ärva fadern. De äro ju fullständigt utan skuld till sin till-

varo. Man må klandra föräldrarna och kalla dem lösaktiga eller vad som helst, men det stackars barnet rör inte för att det kommit till världen. Och erfarenheten visar väl, att dessa barn ha oändligt mycket svårare att göra sig gällande i livet, att deras start i livet, deras utveckling och uppväxt sker under betydligt svårare förhållanden än andra barns. Det borde därför vara samhällets plikt att se till, att de så långt som möjligt även ekonomiskt få den utrustning, som de kunna behöva för att slå sig fram i världen.

Nu råder ofta det beklagliga förhållandet, att fadern mycket litet känner sitt ansvar för sitt barn och att han försöker draga sig undan att erlägga den betalning för barnets underhåll, som han är skyldig att lämna. Många fäder erlägga den ju ordentligt, men det förekommer även exempel på vad jag antydde. Men att ett sådant förhållande existerar kan enligt reservanternas mening icke på något sätt åberopas för att fritaga fäderna från deras skyldighet att också genom arv sörja för barnets framtid vid faderns frånfälle.

För att komma ifrån den ledsamma historien med *exceptio plurium* hava vi inskränkt vårt krav på arvsrätt för de utomäktenskapliga barnen i rätt betydlig grad. Vi ha uttalat önskemål om att en sådan arvsrätt skulle komma i fråga först och främst för barn till föräldrar, som under årtal levat tillsammans såsom man och hustru, och vidare för utomäktenskapliga barn i de fall, då faderskapet blivit otvetydigt erkänt. Genom dessa begränsningar ha vi sålunda totalt förebyggt den svårigheten, att ett införande av arvsrätt åt barnen skulle behöva nödvändiggöra tillåtande av *exceptio plurium*.

Det förefaller mig, som om en på detta sätt genomförd begränsning av det krav, som riksdagen redan 1917 uttalade, borde även av 1928 års riksdag kunna godtagas. Jag skall därför be, herr talman, att få yrka bifall till det skrivelseförslag, som återfinnes i vår reservation, vilken är anförd på sid. 75 och 76 i utlåtandet och som huvudsakligen innebär ett uppreparande i begränsad omfattning av den skrivelse, som riksdagen avlät 1917.

Herr Bismark: Herr talman! Då vi förut i dag behandlade kusinarvet, uteslötos kusinerna från arvsrätt, ehuru man, såsom det framgick av herr statsrådets anförande, erkände, att det inom vida kretsar av befolkningen mellan kusiner förekom den ekonomiska och sociala samhörighet, som jämte blodsbandet borde vara en förutsättning för arvsrätten. Man ansåg nämligen, att man borde skära bort så mycket som möjligt för att sedan desto säkrare få behålla arvsrätten i övrigt. Här åberopar man som grund för arvsrätten blodsbandet jämte den ekonomiska och sociala samhörighet, som borde finnas men som icke finnes. Man säger, att det *borde* finnas en samhörighet emellan barnet och fadern i detta fall, men man erkänner, att en sådan samhörighet vanligen icke finnes. Varpå beror det? Jo, naturligtvis på livets lagar, som icke låta kommendera sig av några maximer. Den bristande samhörigheten är ett faktum, och jag vill mycket starkt ifrågasätta, om det verkligen i de flesta fall vore önskligt, att en sådan samhörighet upprätthölles i den utsträckning, som reservanterna tyckas anse vara eftersträvansvärd. Kunde det vara så lämpligt, om ett utom äktenskapet fött barn växer upp tillsammans med t. ex. sin moders familj, sedan hon gift sig, och hennes f. d. älskare skall hålla sig i nära kontakt med henne och barnet samt lägga sig i dettas uppfostran och därigenom kanske framkalla split och otrevnad i den familj, där barnet fått sitt hem. Det är vida naturligare, att barnet växer samman med de syskon det kan få i detta hem och slipper att allt för mycket påminnas om sitt ursprung. Om mannen gifter sig och kvinnan förblir ogift, kan det icke heller annat än väcka split och otrevnad, ifall mannen skall ägna sig åt omsorgen om den familj han har på annat håll. Det är bättre

Förslag till lag om arv m. m. att banden där fullständigt slitas. Jag tvivlar således starkt på riktigheten av den uppfattning, åt vilken reservanterna här givit uttryck, nämligen att det som allmän regel är *önskvärt* att bevara denna samhörighet. Jag tror, att frågan har lösts efter naturliga lagar och på det sätt, som är bäst för samhället. Jag vågar bestrida, att den grund, som här åberopats för arvsrätt, är hållbar.

Nu framhölls emellertid, att man, för övrigt i överensstämmelse med vad den kungl. propositionen innehåller, borde kunna vara med om en utvidgning av arvsrätten i sådana fall, där faderskapet är otvetydigt. Jag har fattat det så, att bestämmelserna i den kungl. propositionen just ha gått ut på att det skulle föreligga ett otvetydigt erkännande från faderns sida och att i så fall arvsrätt skulle tillkomma barnet. Detta förslag har ju nyss av kammaren godkänts. När man antager en lag, som förverkligar just detta önskemål, att arvsrätt skall föreligga, då faderskapet är otvetydigt erkänt, vad menar man då med att samtidigt föreslå en skrivelse och begära en ändring av denna lag? Är det icke att gå något för hastigt tillväga? Om man icke ansett sig hinna utarbeta en formulering av bestämmelsen i 3 kap., som bättre uttryckte vad man här eftersträvar, förmodar jag, att det särskilt varit hänsynen till konkubinatsbarnen, som gjort, att man ställt sig tveksam. Beträffande konkubinatsbarnen anser man, att faderskapet är så pass otvetydigt, att det i normala fall icke bör råda någon tvekan därom. Ja, det kan ju många gånger vara riktigt, men jag vill dock erinra om att det finnes många olika grader av lösa förbindelser, så att det även därvidlag torde vara starkt av behovet påkallat, att man fordrar ett otvetydigt erkännande av faderskapet.

Men därtill kommer, att man ofta, när man vill göra gott i en riktning, verkar ont på ett annat håll. Vad som driver människor till att legalisera lösa förbindelser, är ofta just hänsynen till barnen. Det sker för att bereda dem en sådan ställning, att de skola kunna få arvsrätt och icke ha den fläcken över sig, att de äro födda utom äktenskapet, om man nu skall kalla det en fläck. Vad blir följden, om man undanröjer detta motiv, genom att giva barnen i alla avseenden samma ställning som inom äktenskapet födda barn? Jo, dylika lösa förbindelser komma icke att i på långt när samma utsträckning som nu legaliseras, och vilken går det ut över? Jo, det går ut över kvinnan. Det är hon, som då blir lidande. Hon får icke den arvsrätt, som lagen tillförsäkrar hustrun, och hon kommer alltså att i många fall få en sämre ställning än hon skulle få, om vi icke taga denna hänsyn till barnen. Jag är övertygad om att i och med införandet av bestämmelser i den riktning, som här föreslagits, skulle antalet lösa förbindelser bliva större än det är för närvarande. Jag erinrar om vad herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet nämnde om att en upplösning av samhället kan komma inifrån familjen oberoende av arvsrättens begränsning. Jag vill icke säga, att man direkt banar väg för en sådan upplösning, men man underlättar den dock i viss mån genom bestämmelser i den riktning, som i skrivelsen föreslagits.

Det är en allmän uppfattning hos dem, som kämpa för de utomäktenskapliga barnens arvsrätt, att det är en akt av rättvisa att bereda dem sådan, och allt som har en karaktär av abstrakt rättvisa, drager ju alltid sympatierna till sig. Man tänker inte så mycket på rättvisan i de konkreta fallen, men jag undrar, om alla de, som svärma för de utomäktenskapliga barnens arvsrätt, också tänkt på vad detta innebär för kvinnorna. En sådan reform går i regel ut över kvinnorna, d. v. s. änkorna. De ha förlorat sin familjeförsörjare och känna sig tröstlösa. De ha kanske sin lilla förmögenhet, på vilken de nödtoftigt kunna draga sig fram. Så kommer det, innan mannen

ens är jordfäst, en advokat och anmäler sig som representant för en person, som de aldrig ha hört talas om, och framställer arvsanspråk för honom som naturlig son till den avlidne. Får man inte tänka på den sorg och den smärta, som vållas den efterlämnade maken i sådana fall? Den legitima familjens intresse har härvidlag mycket litet beaktats av lagberedningen. Den har helt och hållet förbigått detta, men jag får säga, att jag fäster desto större avseende härvid, som jag har haft tillfälle att i det verkliga livet se, vilken sorg och förvirring dylika anspråk kunna vålla. Det har gällt personer, som gjort gällande anspråk på att hava varit hävdade under äktenskapslöfte och på den grund hava arvsrätt.

Herr talman! Jag ber att i anslutning till vad jag nu har yttrat få yrka avslag på herr Klefbeck's förslag.

Herr Klefbeck: Herr Bismark utnyttjade mycket skickligt den inkonsekvens jag gjorde mig skyldig till och som jag själv var medveten om, fast jag icke ville onödigt förlänga debatten genom att gå in på den saken, nämligen att jag, då jag första gången yttrade mig, nämnde, att grunden för arvsrätten efter den nya lagen skulle vara icke blott blodsbandet utan även den sociala och ekonomiska sambörigheten mellan arvlåtaren och arvtagaren, medan det i nu föreliggande fall icke finnes någon sådan ekonomisk och social sambörighet. Jag var som sagt fullt på det klara med detta före herr Bismarks anförande. Men denna till synes föreliggande motsats löses för mig på det sättet, att i det förra fallet, då det gällde släktingar i långt avlägset led, blodsbandet var i hög grad uttunnat, medan det i detta fall är det allra närmaste blodsband, som tänkas kan, nämligen mellan far och barn.

Sedan var det bara en enda sak till, som jag ville svara på. Herr Bismark utgick från det exemplet, att en kvinna med ett utomäktenskapligt barn ingår gifte med en annan person än barnets fader. Skall det då vara lämpligt, frågade herr Bismark, att fadern till barnet gör sig påmind i fråga om sitt barn, sedan modern blivit gift med en annan? Tanken utvecklades även på ett annat sätt, i det han pekade på det fall, att en kvinna, med vilken en man, som har s. k. oäkta barn, gift sig, blivit änka och därefter barnets ombud kommer och framställer krav på arv för barnet. Jag vill då gent emot detta endast svara, att herr Bismarks invändning icke så mycket riktar sig mot den här föreslagna rätten till arv, utan betydligt mer mot redan gällande rätt för barnet att erhålla underhållsbidrag av sin fader. Detta är fadern nu skyldig att lämna, och han har på den grund oupphörligt skyldighet att sätta sig i förbindelse med barnets moder. Arvsanspråket framställes däremot blott en enda gång, vid faderns frånfälle. Dennes änka, som under mannens livstid mycket väl haft reda på, att han haft ett barn, som han underhållit, bör icke bli så särdeles överraskad över att barnet också vill ärva efter honom. Jag menar sålunda, att de invändningar, som framförts, icke så mycket drabba det föreliggande förslaget som den redan gällande lagen om underhållsbidrag, och jag vidhåller därför mitt yrkande.

Herr Möller: Jag har ju inte besvärat kammaren med att lägga mig i den föregående debatten, men jag kan inte underlåta att på denna punkt taga till orda och det inte minst på grund av det anförande, som herr Bismark höll. Jag har hela tiden, sedan denna fråga fördes upp på riksdagens bord, varit angelägen att få höra, vilken art av argumentation man har för att motsätta sig yrkandet, att det oäkta barnet på denna punkt likställes med det äkta. När jag hört herr Bismarks anförande, sade jag mig, att om den argumentationen verkligen skall ha någon vikt, gäller den i precis lika hög grad det oäkta barnets arvsrätt efter modern. Står man på den ståndpunkt, som herr Bismark in-

Förslag till lag
om arv m. m.
(Forts.)

tager, borde man rätteligen yrka, att de oäkta barnens arvsrätt överhuvud taget skall försvinna. Nu kan man icke draga en sådan konsekvens. Moderskapet är ju utomordentligt lättare att konstatera än faderskapet, och om en kvinna har fött ett oäkta barn till världen, får hon dragas med alla de svårigheter och alla de bekymmer, som herr Bissmark här målat upp för oss ur faderns synpunkt eller ur det nya giftets synpunkt. Vad är det för en skillnad mellan det fall, då en kvinna skall ingå gifte och hon har ett oäkta barn, som hon — vilket ingen kan motsätta sig — skall taga med sig i den familj, som skall bildas, eller eventuellt hava utackorderat, och det fall, att en fader har ett oäkta barn och nödgas säga den kvinna, med vilken han tänker ingå äktenskap, hur läget är, och låta henne förstå, att hans barn kan komma att uppträda med vissa anspråk? Jag kan inte för min del erkänna, att det finns någon verklig ansvarskänsla bakom hela det resonemang, som anföres emot en utredning på denna punkt. Kräver man ansvarskänsla, skall den vara lika för mannen som för kvinnan, och den skall gälla lika gent emot de barn en man avlat utom äktenskapet som gent emot de barn han avlat inom äktenskapet. Jag kan inte erkänna, att det finnes någon moralisk överlägsenhet i den ståndpunkten, att en person skall kunna — inte precis bära sig åt hur som helst, ty man kan ju ålägga honom de förpliktelser, som herr Klefbeck nyss erinrat om gent emot herr Bissmark, men att han i varje fall skall ha mycket mindre ansvar, om han icke är lagligt gift än om han är lagligt gift. Jag kan icke gå med på att icke detta resonemang i själva verket är lika samhällsupplösande som ett medgivande åt de utomäktenskapliga barnen att med avseende på arv få åtnjuta samma rättigheter som de inomäktenskapliga. Såvitt jag förstår måste en lagstiftning, som på denna punkt inte gör någon skillnad mellan man och kvinna — ty det är detta frågan gäller — om den överhuvud taget skall ha några verkningar, *tvinga fram en större känsla av ansvarighet hos den manliga parten* än den lagstiftning, som vi nu ha. Han vet, att det inställer sig konsekvenser, som han inte kan undanhålla sin egen familj. Han vet, att det inställer sig konsekvenser, som han inte kan undanhålla den kvinna, med vilken han, övergivande den andra, tänker ingå äktenskap, och jag tror, att det i regel skulle vara till stort gagn även för det äktenskap han ingår med en annan kvinna än den, som han tidigare har fått barn med, att det inte finns några dolda historier, vilka, som herr Bissmark sade, kanske dyka upp först vid gravens brädd, utan att de därav berörda verkligen känna till dem på förhand. Det kan inte vara något intresse för samhället, att det så att säga godkänner, att mannen har en rätt att hålla sitt tidigare liv — i den mån det kunnat föra till den konsekvensen, att han har utomäktenskapliga barn — som en hemlighet för den kvinna, med vilken han verkligen tänker bilda familj. Jag måste följaktligen säga mig, att ur principiella synpunkter kan det inte vara rimligt att motsätta sig en förnyad skrivelse på denna punkt.

Det, som väl antagligen ur konservativ synpunkt skulle vara det verkliga huvudskälet, förmodar jag är, att parter, som leva i konkubinät, skulle förlora det lilla tryck, som nu kan ligga i att de utomäktenskapliga barnen inte ha någon laglig arvsrätt. De skulle förlora detta tryck till att legitimera det s. k. konkubinätet. Man har alltså nu ett slags säkerhet för att det »samhällsupplösande» fria äktenskapet kanske inte får så stor utbredning, som det möjligen skulle komma att få, därest man medgav arvsrätt för barn, födda i sådana s. k. konkubinät. Ja, jag kan förstå ett sådant argument, men jag anser det ingalunda ha någon likvärdig betydelse med att man — och det är min bestämda övertygelse, att man faktiskt gör — stärker ansvarskänslan hos unga män och bidrar till att skapa större öppenhet även uti ett äktenskap, som ingås med en annan kvinna än den med vilken mannen tidigare fått barn.

Slutligen tycker jag uppriktigt sagt, att det är rätt upprörande, att man

behandlar själva *barnets rätt* med denna axelryckning, som man här gör. Man må ha vilka åsikter man vill om konsekvenserna i andra avseenden av fria förbindelser, man må ha vilka åsikter man vill om huruvida sådana skola motarbetas eller ej, men vad jag bestrider är, att man har rättighet att med sådana utgångspunkter beröva barnet något av dess rätt. Den skuld man kan anse, att en ogift man och en ogift kvinna ha gentemot ett utom äktenskapet avlat barn — i varje fall i de kretsar, där man lever i äldre föreställningar — den skulden är redan den så pass stor, att man inte skall belasta *barnet* med denna skuld, ty barnet är under alla omständigheter oskyldigt, och det är barnets rättigheter, som efter min uppfattning ett samhälle har all anledning att ta med det allra största allvar. Jag bestrider, att barnets rätt verkligen blir tillgodosett, om inte det utomäktenskapliga barnet jämställs med det inomäktenskapliga barnet.

Det är från dessa utgångspunkter, som jag yrkar bifall till den av herrar Klefbeck och Schlyter avgivna reservationen och till det yrkande, som är framställt här. Detta yrkande är mycket moderat, och man har därmed velat undgå ett av de farligaste av de blindskär, som naturligtvis kunna finnas, då det gäller en lagstiftning på ett så pass ömtåligt område. Jag tycker för min del, att den vänstermajoritet, som vi ha konstaterat i detta ärende här i dag, bör, elva år efter det riksdagen en gång skrivit om saken, hålla även på denna punkt. Jag är övertygad om att vi därigenom bara visa, att den starka rättskänsla, som en gång fört fram kravet på att de oäkta barnen i fråga om arv skola jämställas med de äkta, alljämt finnes kvar, inte bara hos ledamöterna av det socialdemokratiska partiet utan även hos ledamöterna inom de borgerliga grupperna. Jag skulle alltså för min del vilja vädja till kammaren att bifalla denna reservation.

I herr Möllers yttrande instämde herrar *Sandegård, Östergren, Pauli, Berglund, Linders, Jacob Larsson* och *Johan Nilsson* i Malmö.

Herr Bissmark: Herr Möller började med att uttala, att han var ytterligt nyfiken att höra vilka skäl, som skulle kunna anföras emot en utredning i den riktning, som här föreslagits, och jag får säga, att herr Möller lyckats kuva denna nyfikenhet ganska lätt, då han inte tagit del av lagberedningens mycket utförliga utlåtande på denna punkt, vari lagberedningen med styrka framför de invändningar, som kunna göras mot den ifrågasatta utvecklingen av de utomäktenskapliga barnens arvsrätt. Särskilt beträffande konkubinatsbarnen har det framhållits mycket starka skäl. Jag ansåg mig i mitt uttalande inte behöva gå in på alla de skäl, som lagberedningen anført, ty jag förutsatte, att de voro kända, då de jämväl delvis äro upptagna i utskottets utlåtande. Emellertid är det påfallande, att herr Möller i sitt resonemang gått vida utöver vad reservanterna krävt. Han fordrar fullständig likställighet mellan man och kvinna i avseende å barnen. Ja, detta är ju, som jag sade, ett av de där abstrakta kraven, som låta så tilltalande, men hur ställa de sig till verkligheten? Finns det likställighet mellan kvinna och man i avseende å barnets födande? Den stora skillnaden är, att kvinnan vet, att det är hennes barn, under det att mannen beklagligtvis i många fall — och dessa fall tyckas enligt min erfarenhet som domare bli allt talrikare — kan göra gällande, att han inte är far till barnet eller att det åtminstone är tveksamt. Det är just hänsynen till dessa invändningar, som gjort, att man inte utan vidare velat godtaga faderskapet enbart på ett erkännande, att en förbindelse ägt rum. Jag ser inte, hur man kan komma till herr Möllers ståndpunkt på annan väg än genom att införa denna invändning om att någon annan lika väl kan vara fader till barnet. Jag ser inte, hur man kan komma ifrån detta. Det är en mycket tungt vägande anmärkning, och så vitt jag

Förslag till lag om arv m. m. förstår slår den helt och hållet ihjäl herr Möllers fantasier om att man skall ha full likställighet på detta område. Det finns ingen möjlighet att få denna likställighet, så länge omständigheterna äro så olika, som de äro och alltid komma att förbli.

(Forts.)

Det talas här mycket om barnets rätt, och det låter ju så sympatiskt, men överallt där det är fråga om människors rätt, så får man väga olika rättigheter mot varandra. Vi få dock tänka oss, att det finns många fall, där mannen och hustrun gemensamt förvärvat sin förmögenhet, och då mannen faller ifrån, så skulle hustrun få dela med sig åt personer, vars existens hon ej avvetat. Kanhända hon infört alltsammans själv i boet, och då blir det ett ytterligt osympatiskt fall. I de fall, där mannen gjort klara och tydliga utfästelser genom att erkänna barnet som sitt och medge arvsrätt, får man väl anta, att han haft så mycket samvete, att han underrättat hustrun om detta förhållande, men i de fall, där det inte föreligger ett sådant erkännande, utan där det blir bevisning på annat sätt, kanske t. o. m. efter mannens död, så blir situationen en helt annan. Här får man väga de olika intressena mot varandra, väga kvinnans, änkans, intresse mot barnets, vilket senare dock, säga vad man vill, genom att gå miste om arvet inte kommer i sämre läge än det stora flertalet av svenska barn.

Jag ber alltså att få vidhålla mitt yrkande.

Herr Winberg: Jag hade inte tänkt delta i debatten om arvsfrågorna, men det var ett uttalande av herr Bissmark i hans första anförande, som föranledde mig att begära ordet. Såvitt jag fattade honom rätt, gjorde han gällande, att det var *naturliga lagar*, mot vilka det var omöjligt att kämpa, som föranledde, att detta närmare förhållande mellan barn och föräldrar inte fanns, då det rörde sig om s. k. oäkta barn. Tillåt mig säga, att det är ett av de mest vågade uttryck man kan använda. Ty om det är något, som är *onaturligt*, så är det väl den omständigheten, att människor av rena bekvämlighetsskäl, familjehänsyn och dylikt, offra barnets rätt och barnets intresse. Det är inga naturliga lagar detta, herr Bissmark, utan det är den mest onaturliga uppfattning man överhuvud taget kan komma fram med. Vi skola komma ihåg, att det är en primitiv uppfattning, som ser på de rent ekonomiska intressena och bortser från de mera allmänna synpunkterna och framför allt från barnets rätt.

När herr Bissmark sedan i mycket bjärta färger målade upp vilken sorg och smärta det skulle föranleda inom äktenskapet, därest vid ett visst tillfälle utomäktenskapliga arvingar anmälde sig, så är det alldeles samma förhållande därvidlag. Han menade, att det kanske skulle motarbeta dessa lösliga förbindelser, som uttrycket nu är, om man inte gäve de oäkta barnen arvsrätt. Ja, det är verkligen också en härlig moral. För att överhuvud taget åstadkomma andra former för sammanlevnaden mellan man och kvinna vill man göra detta via barnen, d. v. s. genom att bestraffa barnen. Är det verkligen en förstklassig moral? Det har jag anledning att fråga.

Det är en hel del saker i samband härmed, som det skulle vara anledning att påpeka, men jag skall inte vidare ta tiden i anspråk annat än för att påpeka vilken oerhört ihålig moral man här verkligen företräder, därest man ser djupare på frågan. Jag förstår så väl, att det är bekvämlighetssynpunkter: en man vill inte bli påmind om sådana saker, som han begått i ungdomen o. s. v. Men jag frågar fortfarande: är det detta, som är det avgörande, att man skall se till att inte barnafadern får några obehagligheter längre fram i tiden, eller är det inte naturligare, att barnen under alla omständigheter skola ha sin rätt? Det är den förstnämnda uppfattningen, som åtminstone enligt

min mening är så pass föråldrad och så primitiv, att det verkligen är på hög tid att reagera mot densamma.

Nu vill jag gärna erkänna, att det förslag, som innefattas i reservationen, inte heller löser frågan. Det är, som redan framhållits, till ytterlighet modererat, men det innehåller i alla fall någonting i den rätta riktningen, och om inte annat, herr talman, så av den anledningen anser jag mig böra ansluta mig till detta krav, så ofullkomligt det än är.

Förslag till lag
om arv m. m.
(Forts.)

Herr Hellberg: Herr talman! Jag känner mig nästan behöva be om ursäkt för att jag tar till orda vid det första arbetsplenium, som jag bevisar efter mitt återinträde i denna kammare. Men det är med mig, som det berättas om de gamla kavallerihästarna: då de få höra trumpeteten, känna de lust att gnägga. Jag har i denna fråga ett gammalt patos, som sitter kvar sedan 1917, och därför har jag också känt mig uppfordrad att säga några få ord i denna debatt.

Jag erinrar mig, herr talman, att jag, då jag hade ordet den gången för elva år sedan, använde det uttryck om denna sak, som nu är på tal, att det här gällde ett barnaoffer, som samhället bedrivit sedan århundraden, och att det kunde begäras av ett kultursamhälle, att det skulle göra slut på detta barnaoffer, så långt i dess förmåga står. Hur vi än argumentera i denna sak, lär man väl inte komma ifrån vad som här av flera talare har framhållits, nämligen att man låter det gå ut över de värnlösaste varelser, som finnas i vårt samhälle, över de s. k. oäkta barnen. Det är dessa, som skola plikta för vad föräldrarna eventuellt gjort. För att bespara föräldrarna obehag drar man sig inte för att offra dessa barn, och det upprör mig i min själs innersta.

Nu är jag på det klara med att vad som begäres i denna reservation med dess anhållan om en skrivelse naturligtvis ingalunda innebär någonting, som ger en fullständig lösning av frågan. Man stöter på punkter, där omöjligheter inställa sig, som man inte kan övervinna, men reservationen visar dock en vilja att så långt som i mänsklig förmåga står åstadkomma rättelse i ett svårt missförhållande. Jag tycker det vore beklagligt, om denna kammare nu skulle uppge den ståndpunkt, som den intog för elva år sedan. Vad som här begäres är något i viss mån moderat, försiktigare än vad som begärdes då, men just därför vore det beklagligt, om det skulle avslås.

Jag anhåller därför, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Häri instämde herrar *Bergman, Holmgren* och *Granström*.

Herr Borell: Herr talman, mina herrar! Jag hade inte tänkt att yttra mig i denna del av ämnet, men jag finner mig nödsakad att göra det i anledning av de senaste uttalandena.

Det förefaller mig, liksom det föreföll herr Bismark, att de herrar, som senast talat, inte tagit del av den utredning, som föreligger i denna fråga. De utgå från att utskottets ställningstagande hänför sig till obenägenhet att beakta barnens rätt. Så är emellertid ingalunda förhållandet. Propositionen och lagutskottets utlåtande gå ut ifrån den efter en mycket omsorgsfullt gjord utredning intagna ståndpunkten, att man just genom det ställningstagande, som är gjort i propositionen, på bästa sätt man i denna ofullkomliga värld kan, befrämjar barnens rätt. Herrarna torde erinra sig, att vi år 1917 fingo en lagstiftning om barnavård, och herrarna kanske också veta, att den lagen i tillämpningen utfallit mycket bättre än någon vågat hoppas. Statistiken visar, att huvudsakligen tack vare denna lagstiftning — jag återupprepar nu vad som finns i lagberedningens utredning — ha 93 % av de utomäktenskapliga bar-

Förslag till lag
om arv m. m.

(Forts.)

nen fått en far, som är ålagd att bidraga till barnets underhåll och vilken, som herrarna veta, man i detta avseende håller efter så mycket det överhuvud taget är möjligt. Utav dessa 93 procent — om jag tar dem som en helhet — ha i inte mindre än i 90 procent av fallen fastställande av faderskapet grundats på erkännande. Endast i 10 procent av fallen har det varit nödvändigt att få faderskapet konstaterat genom domstolsförfarande.

Hur har nu detta gått till? Jo, i allmänhet så, att barnavårdsmanen vänt sig till den person, som modern utpekat som far, och uppmanat honom, att medge faderskapet och utfästa sig att bidraga till barnets underhåll. Den invändning är då icke ovanlig från vederbörande, att han väl medger att han kan vara far till barnet men att han ej är viss därom, enär kvinnan under konceptionstiden haft umgänge även med annan eller andra män. Barnavårdsmanen upplyser honom då om, att en sådan invändning ej har någon betydelse att således, om en man haft beröring med kvinna på sådan tid, att han *kan* vara far till hennes barn, hans invändning, att möjligen någon annan kan vara far ej tages upp av domstol, utan det gjorda medgivandet föranleder till fastställande av faderskapet och åläggande av betalningsskyldighet. Då man har gjort detta klart är det många, som frivilligt medgiva faderskap, och det är på detta sätt man kommit fram till så goda resultat. Nu är man emellertid tämligen enig om, att skulle man låta ett fastställande av faderskap inte blott ha den verkan, att fadern får betala understöd till barnet utan också att barnet skulle få arvsrätt — alltså vida större verkningar än hittills — så måste man fordra en helt annan bevisning om faderskapet än man nu gör. Man kan inte rimligen fastställa, att ett visst barn skall ha arvsrätt, utan att man konstaterar, att den man, som barnet skall arva, verkligen är dess far. Man måste då i rättegång härom komma att tillåta en invändning från svarandepartens sida att även andra än han under konceptionstiden haft umgänge med henne. En sådan invändning plägar benämnas invändning om *exceptio plurium*. Om man skulle tillåta en sådan invändning och upptar bevisning därom, är det all anledning att anta, att det ej längre blir så lätt som nu att få ett erkännande av mannen, då motivet för att ge ett sådant erkännande fallit bort och han givetvis i många fall kommer att begagna sig av den möjlighet som framställande av invändning om *exceptio plurium* innebär. Man kommer då in på bevisningsfrågor, som äro synnerligen svårlösta. Kan det då konstateras inför domstol, att det verkligen förelegat sådana förhållanden, att antingen den eller den kan vara far — man vet inte vilken —, så har man flera alternativ att välja på. Man kan antingen säga, att som det inte kunnat med visshet konstateras, att svaranden är far till barnet, så kan man varken ålägga honom underhållsskyldighet eller tillerkänna barnet arvsrätt och detta är väl det med rättskänslan mest överensstämmande. Väljer man denna utväg, så mister barnet inte bara arvsrätt, utan det mister också rätten till underhåll. Eller också kan man säga, att det visserligen ej är konstaterat, att svaranden är far till barnet, men att som han är stämd av modern och det är utrett, att han *möjligen* kan vara far till barnet, så får han lämna underhåll och barnet får också arva. Det är en utväg, som man emellertid inte rimligen kan välja; den skulle strida mot den sunda rättsuppfattningen. Så har man den tredje utvägen. Man kan säga, att eftersom det är konstaterat, att flera män haft beröring med kvinnan, så föreligger den möjlighet att en var av dem kan vara far till barnet, och därför få de betala var sin del av barnets underhåll. Barnet kommer då att tillhöra de s. k. *bolagsbarnen*. Denna utväg har man valt i ett enda land, nämligen i Norge, men för övrigt har man som det synes mig med fullt fog reagerat mot ett sådant system, som ju lätteligen föranleder till att sådana barn bli en särskilt olyckligt ställd klass bland de utomäktenskapliga barnen. Det är just inför

dessa bevisningssvårigheter, som man ryggat tillbaka. Man har funnit, att 1917 års barnavårdslagar ha verkat på ett utmärkt sätt till barnens förmån, just därför att det är så lätt att få fram ett erkännande av barnets far. Tvingas man att medge invändning om *exceptio plurium*, så uppkommer som jag sökt påvisa en försämrad situation. Man har blivit övertygad genom detta resonemang, och jag måste dela den uppfattningen, att ur barnets synpunkt är det bäst att inte tillåta invändning och ge sig in på en prövning om *exceptio plurium*, men det kan man inte underlåta, om man skall ge barnet arvsrätt efter fadern i andra fall än då faderskapet grundar sig på frivilligt erkännande. Det är sålunda barnets verkliga fördel och barnets verkliga nytta man haft för ögonen, när man stannat vid det nu föreliggande förslaget. Genom att gå vidare gör man barnet en verklig skada och man sätter på spel hela den nytta, som 1917 års barnavårdslagar otvivelaktigt medfört. Det är detta, som ligger bakom, och det är inte alls någon bristande hänsyn till barnets rätt, utan tvärtom en verkligt varm omtanke om denna rätt, som har motiverat det ställningstagande, vartill lagberedningen i denna fråga har kommit, och vari utskottets majoritet instämt.

*Förslag till lag
om arv m. m.
(Forts.)*

Herr Möller: Herr talman! Jag nödgas taga ordet igen, närmast för att påpeka en sak mot herr Bissmark. Det är riktigt, att mitt anförande, där jag gick efter de principiella linjerna, borde ha utmynnats i ett längre gående yrkande än vad som innehålles i den nu föreliggande reservationen, men människorna äro ofullkomliga, och samhället är ofullkomligt, och om jag inte kan få en renodlad princip fullt genomförd, så försöker jag följa den så långt omständigheterna medge. Jag tycker, uppriktigt sagt, att det är ett ganska dåligt argument mot en ståndpunkt att säga, att den icke kan genomföras helt och hållet.

Vad herr Borells anförande beträffar, så vill jag säga, att det är klart, att man inte skall vara blind för de svårigheter, som kunna uppstå, men jag kan inte medge, att det förhållandet, att vissa fäder skulle bli mera tveksamma att erkänna sitt faderskap, är ett tillräckligt skäl för att man inte, i den mån omständigheterna överhuvud taget medge detta, skall införa likställigheten på detta område och se till att barnets rätt skyddas.

Jag tror för övrigt, att de farhågor, som nu uttalas, skola visa sig mycket överdrivna en gång, när man försöker i det levande livet föra ut de tankar, som innehållas i reservationen, och jag tycker överhuvud taget, att det i själva verket mera ligger ett skrämselformoment än någon verklig realitet i den argumentation, som herr Borell här kommer med. Därför kan jag inte se, att de skäl, som här anförts, väga över de i mitt tycke mycket starka skäl, som tala för reservationen. Jag behöver ju icke understryka, att reservationen är så pass moderat, att *exceptio plurium* faktiskt kan undgås.

Herr Holmgren: Herrar Bissmark och Borell ha i sina sista anföranden mycket utförligt uppehållit sig vid svårigheten att konstatera faderskap och framhållit detta såsom ett huvudargument mot den skrivelse, som herrar Klefbeck och Schlyter här föreslå. Det är alldeles klart, att det möter mycket stora svårigheter att avgöra, vem som är far till ett barn — svårigheterna äro ju i själva verket lika stora och av samma art, också när föräldrarna äro gifta — men hur man kan anföra detta förhållande som argument mot ett förslag om skrivelse, vari det begäres en utredning om i vad mån arvsrätten för barn utom äktenskap efter fader ytterligare må kunna utsträckas, det förstår jag för min del icke.

Förslag till lag
om arv m. m.
(Forts.)

Sedan överläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att därunder yrkats dels bifall till den av herrar Klefbeck och Schlyter i reservation vid 3 kap. av föreliggande lagförslag gjorda hemställan om en skrivelse till Kungl. Maj:t, dels ock avslag å nämnda hemställan.

Därefter gjorde herr talmannen propositioner enligt dessa båda yrkanden och förklarade sig anse propositionen på avslag å berörda hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Herrar *Schlyter* och *Möller* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som avslår den av herrar Klefbeck och Schlyter i reservation vid 3 kap. av föreliggande förslag till lag om arv gjorda hemställan om en skrivelse till Kungl. Maj:t, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles nämnda hemställan.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser, samt voteringspropositionen efter förnyad uppläsning anslagits, verkställdes till en början omröstning på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser.

Då herr talmannen fann tvekan kunna råda angående omröstningens resultat, verkställdes härefter votering medelst namnupprop; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 69;

Nej — 57.

4 kap.

Godkändes.

5 kap.

1 §.

Denna paragraf var så lydande:

Finnes ej arvinge jämlikt ovan givna bestämmelser, tillfalle arvet en fond, benämnd allmänna arvsfonden.

I herr *Borells* m. fl. förut omnämnda reservation hade för motsvarande paragraf förordats följande lydelse:

Finnes ej arvinge jämlikt ovan givna bestämmelser, tillfalle *kvarlåtenskapen staten såsom danaarv*.

Herr Borell: Här möta vi bestämmelserna om arvsfonden. Med åberopande av vad jag förut anfört ber jag att få yrka avslag på denna paragraf. Även om lagen nu i huvudsak är antagen, är det naturligtvis icke nödvändigt att inrätta en arvsfond, utan man har även den utvägen att låta medlen inflyta till statsverket precis som de nuvarande danaarven. På grund av vad jag förut anfört, hyser jag den uppfattningen, att den sista anordningen är den lämpligaste, åtminstone tills vidare, tills man får ut någon erfarenhet om verkningarna av den nya lagen.

Jag yrkar således, att första paragrafen får den lydelse, som angives i den av mig m. fl. avgivna reservationen.

*Förslag till lag
om arv m. m.
(Forts.)*

Herr **Åkerman**: Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottsförslaget.

Efter härmed slutad överläggning gjorde herr talmannen jämlikt föreliggande yrkanden propositioner, först på godkännande av den nu föredragna paragrafen samt vidare på paragrafens antagande med den lydelse, som förordats för motsvarande paragraf i den av herr Borell m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på paragrafens godkännande enligt utskottets förslag, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Borell* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som godkänner 5 kap. 1 § av första lagutskottets i utlåtande nr 21 framställda förslag till lag om arv, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages paragrafen med den lydelse, som förordats för motsvarande paragraf i den av herr Borell m. fl. vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen efter förnyad uppläsning anslagits, verkställdes till en början omröstning på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser. Herr talmannen förklarade därpå, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Borell* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst namnupprop; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 76;

Nej — 54.

2 §.

Godkändes.

3 §.

Denna paragraf lydde:

Arv, som tillfallit fonden, må, där det med hänsyn till omständigheterna får anses billigt, enligt Konungens förordnande helt eller delvis avstås till arvlåtarens skyldeman eller annan, som stått arvlåtaren nära.

I en vid förevarande paragraf avgiven reservation hade herr *Leo* föreslagit, att åt paragrafen skulle givas följande lydelse:

Arv, som tillfallit fonden, må, där det med hänsyn till omständigheterna får anses billigt, enligt beslut av *Konung och riksdag* helt eller delvis avstås till arvlåtarens skyldeman eller annan, som stått arvlåtaren nära.

Förslag till lag
om arv m. m.
(Forts.)

Herr Klefbeck: Herr talman! Jag vill fästa uppmärksamheten vid en sak, som reellt är rätt obetydlig men som principiellt synes mig vara av vikt. Det har ju varit så, att när ingen arvinge funnits, så har arvet såsom dana-arv tillfallit staten. Enligt den nu antagna första paragrafen skall sådant arv gå till arvsfonden, och det skall under vissa villkor kunna avstås till förmån för skyldeman. Men nu komma de olika ståndpunkterna.

Enligt utskottsförslaget skall sådant avstående äga rum efter Konungens förordnande. Förut har förhållandet under lång tid varit det, att både Konung och riksdag ha fattat beslut om danaarvs avstående, och det har icke, synes det mig, anförts något skäl för att riksdagen nu skulle avstå från en rätt, som den så länge har haft. Det har sagts, att det skulle vålla vederbörande så mycket besvär, men vår erfarenhet av behandlingen av danaarvsärenden ger vid handen, att vi haft mycket litet besvär därav.

I en reservation av herr Leo, vid vilken reservation jag också skulle ha varit antecknad — detta har emellertid inte skett på grund av något miss-tag — yrkas, att det gamla förfarandet alltjämt skall bibehållas, så att sådant avstående endast skall äga rum efter beslut av Konung och riksdag.

Jag skall, herr talman, be att få yrka bifall till denna reservation.

Herr Åkerman: Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottsförslaget. Jag tror, att det är alldeles onödigt att bibehålla de tunga former, som ha praktiserats hittills, nämligen att varje ärende av ifrågavarande art går till riksdagen. Herrarna veta, att vi behandla sådana frågor vart år, men de ha aldrig varit annat än rena expeditiönsärenden. Jag tror, att man tryggt kan överlåta denna sak till Kungl. Maj:t. Det är min fulla övertygelse, att vilken färg de resp. regeringarna än komma att få, så komma de i detta avseende att förfara så, att deras handlingssätt står i samklang med den uppfattning, som är rådande i riksdagen.

Jag vill också fästa herrarnas uppmärksamhet på att den mycket viktiga frågan, om man skall låta testamenten vinna laga kraft eller ej, också hör hit. Man har alltid klandrat testamentena för säkerhets skull, då riksdagen skulle blandas in i saken. Jag tycker, att det är allt skäl i att man försöker komma ifrån dessa tunga former. Det är väl ändå så, att riksdagen och regeringen i stort sett ha samma uppfattning i hithörande frågor.

Jag tror sålunda, att man inte alls kan säga, att man efterskänker någon av riksdagens rättigheter i detta fall. Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter i enlighet med de därunder förekomna yrkandena gjordes propositioner, först på godkännande av den nu föredragna paragrafen samt vidare på antagande av det förslag till paragrafens lydelse, som innefattades i den av herr Leo vid förevarande paragraf avgivna reservationen; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

4 §.

Godkändes.

Aterstående delar av förevarande lagförslag.

Godkändes.

Utskottets förslag till lag angående införande av lagen om arv.

Godkändes.

Utskottets förslag till lag om allmänna arvsfonden.

*Förslag till lag
om arv m. m.
(Forts.)*

1 §.

Denna paragraf hade följande avfattning:

(i Kungl. Maj:ts förslag:)

(i utskottets förslag:)

Den egendom, som i arv tillfaller allmänna arvsfonden, så ock egendom, som må tillfalla fonden genom gåva eller testamente, skall utan sammanblandning med andra medel förvaltas av statskontoret såsom en särskild fond för främjande av barns och ungdoms vård och fostran.

Den egendom, som i arv tillfaller allmänna arvsfonden, så ock egendom, som må tillfalla fonden genom gåva eller testamente, skall utan sammanblandning med andra medel förvaltas av statskontoret såsom en särskild fond för främjande av barns och ungdoms vård och fostran *samt till vård av behövande kroniskt sjuka och ålderstigna.*

Av medel, som under ett räkenskapsår influerit, skall vid årets utgång en tredjedel läggas till fonden. Återstoden skall jämte årets avkastning från och med nästföljande år vara tillgänglig för utdelning.

Vid förevarande paragraf hade reservation avgivits av herrar *Klefbeck, Larson* i Lerdala, *Schlyter* och *Lindqvist* i Halmstad, vilka på anförda skäl hemställt, att 1 § första stycket måtte godkännas i den avfattning, förslaget i den kungl. propositionen innehölle.

Herr Klefbeck: Jag skulle vilja lägga kammaren på hjärtat att begrunda denna paragraf. Den handlar om det ändamål, vartill arvsfondens medel skola användas. Kungl. Maj:t har, såsom justitieministern anförde i början av debatten, föreslagit, att arvsfondens medel skulle användas till främjande av barns och ungdoms vård och fostran. Utskottet har utvidgat användningen till att även omfatta vård av behövande kroniskt sjuka och ålderstigna.

Jag vill säga alldeles detsamma som justitieministern, att det är mycket svårt att tala emot ett sådant förslag. Vad mig beträffar har ju min verksamhet i mycket hög grad gått i den riktningen, att jag försökt underlätta livsördan för de gamla och utslitna människorna, men jag har ansett det vara min plikt att här liksom annars, när man skall stifta lagar, försöka se bort ifrån mina känslor och resonera nyktert och kallt, så långt jag det förmår. Då säger jag mig, att syftet med denna arvsfond måste vara just det, som Kungl. Maj:t angav, att främja barns och ungdoms vård och fostran, ty i själva arvet ligger väl, att det i allmänhet bör utgå till ett yngre släkte och åsyfta att hjälpa detta till en bättre start i livet. Däremot är det någonting för arvet mera främmande, att man därigenom skulle förljuva en åldrings sista dagar. Detta är de rent principiella betänkligheterna mot utvidgningen av syftemålet.

Sedan är det en sak, som man, om man vill se realistiskt på saken, inte kan komma ifrån. Vi veta inte, hur mycket denna arvsfond kan komma att belöpa sig till, åtminstone inte i början. Danaarvens belopp ha i allmänhet varit mycket små. Det är väl antagligt, att åtminstone första tiden folk, som inte har några arvingar, i större utsträckning än förut kommer att använda testamentsrätten. Sälunda skulle arvsfondens medel åtminstone under den första tiden bli rätt obetydliga. Det synes mig då vara synnerligen opraktiskt att fördela denna fond på en mängd ändamål, varigenom intet blir ordentligt tillgodosett. Det förefaller mig nästan, om jag får säga något så vanvördigt, som om man bra mycket diskuterade, hur man skall använda björnens päls, långt innan björnen är skjuten.

Förslag till lag
om arv m. m.
(Forts.)

I enlighet med förslaget principer och med den uppfattning, jag har, om hur denna arvsfond kommer att gestalta sig under den första tiden, anser jag det sålunda vara synnerligen klokt, om första kammaren ville biträda Kungl. Maj:ts förslag, vilket är detsamma, som återfinnes i den av oss avgivna reservationen. Skulle det i framtiden visa sig, att arvsfonden kommer att uppgå till högre belopp, är ju riksdagen fullkomligt oförhindrad att införa nya syftemål, för vilka den vill använda denna fonds penningar.

Jag skall därför be att få yrka bifall till Kungl. Maj:ts förslag, vilket är detsamma som vår reservation.

Herr Åkerman: Herr talman! Naturligtvis finns det goda skäl för den åsikt, som herr Klefbeck har uttalat, men man bör inte totalt förbise det rent folkpsykologiska momentet. Som även justitieministern erinrade om i sitt inledningsanförande, är det nog så, att en hel del människor ömmar mera för de gamla orkeslösa och kroniskt sjuka, och då kan det väl vara en stor tröst för dessa personer att veta, att den allmänna arvsfonden är lagd så, att den bringar hjälp inte allenast åt barnen och ungdomen, utan även åt gamla och sjuka människor. Jag kan inte förstå annat än att fonden blir så att säga mer populär med den läggning, som utskottet har givit den.

Nu är det väl också ganska antagligt, att det visst inte blir så ont om penningar i fonden, som herr Klefbeck tänkt sig, sedan det fattats avgörande beträffande kusinarven. För övrigt vill jag säga, att det är Kungl. Maj:t, som skall utdela dessa medel, och det vore väl märkvärdigt, om inte Kungl. Maj:t skulle kunna reda upp en så pass enkel sak som att utdela penningar åt det håll, dit de rätteligen böra komma. Och jag hyser ingen tvekan om hans förmåga att tillgodose båda ändamålen. Man får naturligtvis börja så nått; det är ju klart, att fonden inte är färdig med det samma, och man får gå försiktigt fram. En del penningar skall ju också fonderas. Men det är min förhoppning, att när apparaten har kommit i gång om några år, böra medlen räcka till båda syftemålen.

Jag ber att få yrka bifall till utskottsförslaget.

Herr Larson, Edward: Herr talman! Det är en något egendomlig situation, när man å ena sidan säger, att det inte skall bli mycket i fonden, och å andra sidan söker utvidga dess ändamål till att omfatta mer än vad som är föreslaget i den kungl. propositionen. Om vi göra klart för oss, att ett arvs främsta uppgift är att tillgodose det uppväxande släktet, borde det vara tämligen klart, att den främsta första uppgift, som en sådan fond skulle få, borde vara att bereda barn och ungdom vård och fostran. Det är ju dock så, att landets framtid till huvudsaklig del beror på hur ungdomen fostras, och det synes mig böra ligga alla verkliga fosterlandsvänner om hjärtat, att man, så långt det är möjligt, bereder ungdomen en sådan fostran och en sådan daning, att den blir såväl sig själv som landet till nytta. Det är ju gott och väl, att man här tänker på även gamla och kroniskt sjuka, men jag delar den uppfattning, som en föregående talare här har gjort gällande, att skulle det visa sig, att fonden bleve så stor, att den skulle räcka till mer än barns och ungdoms fostran, är det ju en ganska lätt sak för riksdagen att företaga en sådan ändring i lagen, att den omfattar vad en del utskottsledamöter redan nu vill ha med, nämligen de sjuka och åldringar. Hur man än ser saken, så är det ju uppenbart, att det allra viktigaste är, att barnen beredas en sådan fostran och en sådan vård, att de bli goda medborgare. Med hänsyn till detta goda syfte förefaller det mig, som om de allra flesta skulle kunna ena sig om att vi nu bilda en arvsfond, vars uteslutande syftemål skulle åtminstone tills vidare vara det av Kungl. Maj:t föreslagna, nämligen att främja barns och

ungdoms vård och fostran. Jag ber, herr talman, med anledning därav att få *Förslag till lag om arv m. m.* yrka bifall till propositionen eller reservationen, vilket är detsamma.

(Forts)

Herr Borell: Herr talman, mina herrar! När man i denna punkt grundar sitt ställningstagande på det resonemanget, att det är fråga om arv, är denna utgångspunkt enligt min uppfattning felaktig. Här är icke fråga om arv, åtminstone icke i den betydelse, som vi hittills givit åt detta begrepp, utan här är fråga om ett alldeles nytt sätt, varpå staten till sig överför egendom från de enskilda och använder dem för sina ändamål. Ur arvssynpunkt finns sålunda ingenting som indikerar därhän, att den egendom, som staten nu tar från de enskilda, skulle användas till barns uppfostran och vård, utan den kan enligt min mening med lika berättigande användas till vilket statsändamål som helst. När det alltså är fråga om att bestämma omfånget, synes det mig vara klokare att icke bestämma detsamma för snävt. Det är väl givet att i början, innan fonden nått någon avsevärdare storlek, dess medel i första hand komma att användas till barns vård och uppfostran. Men otvivelaktigt kommer fonden att en gång växa sig stor och stark — även om åtminstone jag har den förhoppningen, att man efter denna lags tillkomst mer och mer skall lära sig inse nödvändigheten att göra testamenten, kommer ändå under tidernas lopp säkerligen att flyta in ganska mycket till fonden. En tredjedel skall ju fonderas, och då måste sådan tillväxt ske att till slut samlas en betydande tillgångssumma i denna fond. Då förefaller det mig vara klokt, att ändamålet göres så vidsträckt, att man kan fylla även andra behov än dem, som föreligga för barns vård och uppfostran. Det har sagts förut i dag av justitieministern, att det är så många intressen, som inrikta sig på vård av sjuka och gamla, att man kan sätta omtanken om dem i andra rummet, och att det är viktigare att tänka på vården av barn och unga. I förstnämnda hänseende kan jag ej dela justitieministerns mening. Är det några, som lätt bli bortglömda, så är det de gamla och de sjuka. Samhället har mera intresse för och tar mera vård om de uppväxande och unga, och detta är principiellt riktigt, men det kan i många fall ske på bekostnad av andra hjälpbehövande.

Mig tilltalar det sålunda även ur denna synpunkt, att man ger åt fondens verksamhet de fylligare bestämmingar, som äro avsedda i utskottets förslag, och jag tillåter mig att yrka bifall till detsamma.

Herr Sandler: Herr talman! Jag får tillkännagiva, att jag har en helt annan uppfattning om arvsfondens uppgift än den siste ärade talaren gav uttryck åt. Jag har uppfattat sammanhanget mellan en begränsning av arvsrätten och upprättandet av en arvsfond sålunda: då man beskär arvsrätten i vissa, av lagen uppräknade hänseenden, och sätter in staten såsom ett slags universalarvinge, sker det ingalunda för att göra staten rent privatekonomiskt eller statsfinansiellt sett till arvtagare i stället för de enskilda. Utan staten uppträder här som universalarvinge, såsom representant, efter mitt sätt att se, för de rätta arvtagarna, nämligen barnen i samhället, och jag tänker härvid på det stora överväldigande flertalet av vårt samhälles barn, som ingen glädje kan få av alla de föregående paragraferna i detta lagförslag, därför att de ingen utsikt ha att få ärva. För detta flertal, mina herrar, av vårt samhälles barn är det egentligen detta kapitel i den nya arvslagen, som har någon reell betydelse, och ur den synpunkten skulle jag beklaga, om man icke ville vidhålla den synpunkt, som finnes nedlagd i den kungl. propositionen, och låta avkastningen av arvsfonden gå till där angivna ändamål. Endast då vidhåller man, synes det mig, något slags sammanhang mellan de olika delarna i detta lagförslag.

Därtill kommer en annan betänklighet, som redan tidigare har framförts, och

Förslag till lag
om arv m. m.
(Forts.)

då emot upprättandet av arvsfonden överhuvud taget. Det är en betänklighet, som jag väl förstår; det är nämligen resonemanget att det bryter emot numera såsom traditionella erkända budgetprinciper, eller att man såvitt möjligt skall sammanhålla inkomsterna inom budgeten, och sedan icke anvisa särskilda inkomster för vissa speciella utgiftsändamål. Jag kan så gott förstå, att det inom regeringen är just finansministern, som i denna punkt anmält en avvikande mening. För min del har jag den uppfattningen, att om man, såsom regeringen gjort, begränsar arvsfondens uppgift till det i propositionen angivna ändamålet, så kan man gott stå till svars med att upprätta en sådan fristående arvsfond, vars medel äro disponerade för alldeles speciella ändamål. Jag har därför icke kunnat låta min lilla tvekan på denna punkt gå därefter, att jag ansett mig böra gå emot förslaget om upprättandet av en särskild arvsfond. Men jag måste säga, att dessa betänkligheter stegras i hög grad, i fall man på det sätt, som utskottsmajoriteten vill göra, utvidgar ändamålet för arvsfundsmedlens användning. Ty då kommer det uppenbarligen att bli en mycket, mycket större risk att just det inträffar, som har antytts tidigare under överläggningen, nämligen att avkastningen av arvsfonden till slut kommer att träda i stället för vanliga budgetanslag. Det förefaller mig vara ganska uppenbart, att man närmar sig den risken i hög grad genom att införa, såsom utskottsmajoriteten här har gjort, såsom anslagsändamål även vård om kroniskt sjuka och åldringar, uppgifter som eljest skulle komma, såsom jag vill förmoda, att täckas på budgetvägen av vanliga anslagsmedel.

Det är dessa synpunkter, som göra att jag för min del här ger min röst för den kungl. propositionen och sålunda, herr talman, yrkar bifall till den avgivna reservationen.

I detta anförande instämde herrar *Örne* och *Schlyter*.

Herr Fehr: Herr talman! Efter vad herr Sandler nu har anfört skulle också jag kunna inskränka mig till att instämma med honom, då han efter min mening i sina få ord har fångat det väsentliga i syftet med arvsfonden. Jag hade emellertid begärt ordet redan tidigare, och jag besväras därför nu kammararen en halv minut för att påpeka en liten synpunkt gent emot herr utskottsordförandens uttalande. Han sade, att det finns många, som ha intresse för gamla och orkeslösa människor; det finns kanske flera som ha intresse för dem än som ha intresse för ungdomen. Därför måste vi se till, att detta nya intresse blir tillgodosett genom arvsfonden, då man annars riskerar att de, som framförallt vilja främja de gamlas intressen, skola göra särskilda testamenten.

Jag vill fråga, om man icke genom denna dubbling av arvsfondens ändamål riskerar att sätta sig mellan två stolar. Antag att någon frågar oss, eller att vi själva överväga, om vi skola upprätta ett testamente eller icke, vad skola vi svara? Jo, att man i själva verket icke vet vart dessa pengar skola gå, därest det icke upprättas testamente. Kanhända gå de till ungdomens fostran, men likaväl kunna de gå till ett helt annat ändamål. Under sådana omständigheter måste man väl i regel tillråda personer i denna ställning att göra testamente, och att alltså låta egendomen gå arvsfonden förbi.

Jag tror att man gör klokast i att icke sätta sig mellan dessa båda stolar. Skulle arvsfonden bli alltför stor för detta ändamål — jag vet nu inte vilka belopp som skulle behövas för att man skall kunna anse, att det finns för mycket pengar att ägna åt ungdomens vård och fostran — så må man i framtiden beträffande framtida arv vidtaga en ändring i lagen om arvsfonden.

Jag ber alltså, herr talman, att få instämma i yrkandet om bifall till den kungliga propositionen.

I herr Fehrs yttrande instämde herr *Kobb*.

Hans excellens herr statsministern **Ekman**: Herr talman! Jag ber endast att i korthet, med avseende på den tvekan, som fanns inom regeringen emot ett upprättande av arvsfonden, få vitsorda att denna tvekan skingrades hos flertalet bland regeringens ledamöter med hänsyn till det speciella ändamål, som det här gällde att tillgodose, och som enligt regeringens mening naturligt växte samman med arten av de medel, som det gällde att för ändamålet använda. Jag tillåter mig därför också uttala den förhoppningen, att reservationen må vinna kammarens bifall.

*Förslag till lag
om arv m. m.
(Forts.)*

Herr **Åkerman**: Jag vet icke att det behöver vara nödvändigt, att man sätter sig mellan ett par stolar. Man kan också sitta på två stolar, det går säkerligen för sig ibland!

Jag vill här fästa uppmärksamheten på en bestämmelse, som finnes i en följande paragraf, där det stadgas att fondens medel icke få användas till något ändamål, som det eljest skulle åligga staten eller kommunen att tillgodose. Det är ju ganska viktigt att observera detta. Och vidare stadgas, att om det är fästade villkor vid ett testamente, skola dessa respekteras. Någon grund för de av herr Sandler och herr Fehr uttalade farhågorna i denna punkt anser jag följaktligen icke förefinnas.

Efter det överläggningen ansetts härmed slutad, gjorde herr talmannen enligt de yrkanden, som därunder framkommit, propositioner, först på godkännande av den under behandling varande paragrafen samt vidare på paragrafens godkännande med den lydelse, Kungl. Maj:t föreslagit; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på paragrafens godkännande enligt utskottets förslag, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr **Klefbeck** begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som godkänner 1 § av första lagutskottets förslag till lag om allmänna arvsfonden, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, godkännes paragrafen med den lydelse Kungl. Maj:t föreslagit.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen efter förnyad uppläsning anslagits, verkställdes omröstningen på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser; och befanns därvid, att flertalet röstade för nej-propositionen.

2 §.

Denna paragraf lydde:

Understöd ur fonden utdelas av Konungen.

Ej må understöd lämnas för åtgärd, vars bekostande åligger stat eller kommun.

Tillgängliga medel må, såvitt omständigheterna därtill föranleda, läggas till fonden.

Förslag till lag
om arv m. m.
(Forts.)

I en vid ifrågavarande paragraf avgiven reservation hade herr *Johanson* i Huskvarna på åberopade grunder hemställt, att paragrafen måtte erhålla följande lydelse:

Understöd ur fonden utdelas av Konungen.

Tillgängliga medel må, såvitt omständigheterna därtill föranleda, läggas till fonden.

Herr **Borell**: Herr talman! Till denna punkt har herr *Johanson* i Huskvarna fogat en reservation, däri han yrkat, att andra stycket i paragrafen skall utgå. Med hänvisning till vad jag tidigare anfört ber jag att få yrka bifall till denna reservation.

Herr **Åkerman**: Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Sedan överläggningen förklarats härmed slutad, gjordes i enlighet med därunder förekomna yrkanden propositioner, först på godkännande av den nu föredragna paragrafen samt vidare på bifall till den av herr *Johanson* i Huskvarna vid denna paragraf avgivna reservationen; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

3—7 §§.

Godkändes.

8 §.

Denna paragraf var så lydande:

Egendom, som i arv tillfallit fonden, skall av boutredningsmannen försäljas å offentlig auktion, där ej kammaradvokatfiskalsämbetet efter framställning från boutredningsmannen annat medgiver. Fordringar må dock försäljas allenast i den mån de ej kunna indrivivas.

Boutredningsmannen skall ock ombesörja betalning av den dödes gäld. Såframt anledning därtill är för handen, vare han pliktig avträda den dödes egendom till konkurs. Försummar han det, svare han borgenärerna för skadan.

För indrivning av boets fordringar äge boutredningsmannen anhängiggöra och utföra talan utan bemyndigande av kammaradvokatfiskalsämbetet.

Enligt en vid förevarande paragraf avgiven reservation hade herr *Schlyter* av angivna orsaker hemställt, att paragrafen måtte erhålla följande lydelse:

Lös egendom, som i arv — — — — — ej kunna indrivivas. *Beslut om försäljning av fast egendom träffas av Konungen i varje särskilt fall, där ej Konungen, beträffande fastighet av visst slag eller under visst värde, förordnat, att försäljning må ske utan sådant samtycke.*

Boutredningsmannen — — — — — för skadan.

För indrivning — — — — — kammaradvokatfiskalsämbetet.

Herr **Schlyter**: Herr talman, mina herrar! Den föredragna paragrafen inbegär bl. a., att när fast egendom tillfaller fonden, skall denna fasta egendom utan vidare försäljas av boutredningsmannen. Vi veta att i varje annat fall, när det gäller att försälja staten tillhörig fast egendom, erfordras beslut av Kungl. Maj:t och riksdagen, med vissa begränsningar i fråga om mindre fastigheter, beträffande vilka riksdagen har överlåtit åt Kungl. Maj:t att själv fatta beslut. Inom utskottet voro meningarna mycket delade på denna punkt. Det fanns emellertid inom utskottet majoritet emot Kungl. Maj:ts förslag, men

denna majoritet delade sig på två linjer. Den ena gruppen utskottsledamöter ansågo de tillräckligt, att Kungl. Maj:t ensam prövade, huruvida den fasta egendomen borde försäljas; den andra gruppen, som bland reservanterna är representerad av herr Leo, ville att Kungl. Maj:t och riksdagen skulle fatta beslut om dylik försäljning. Det egendomliga inträffade att omröstningen slutade så, att den faktiska utskottsminoriteten kom att diktera utskottets beslut.

För min del har jag vid denna punkt fogat en reservation, i vilken jag yrkar, att försäljning av fast egendom skall vara beroende allenast på Kungl. Maj:ts prövning, men för den händelse detta yrkande icke skulle vinna kammarens bifall hoppas jag, att det är någon som även yrkat bifall till herr Leos reservation, ty då går jag för min del hellre med på att besvara även riksdagen med dessa angelägenheter. Att utan vidare överlåta åt förste bäste boutredningsman att försälja statens fastighet på auktion, utan att man ens har någon garanti för att statens myndigheter ha kännedom om densamma, därest de skulle vilja förvärva fastigheten, tycker jag är alltför lättvindigt. Jag ber därför att få yrka bifall till min reservation.

Herr Åkerman: Det vore väl märkvärdigt, om denna lag skulle praktiseras såsom herr Schlyter nu beskrivit för herrarna. Mig förefaller det som om det skulle komma att gå till i verkligheten på ett helt annat sätt. Jag föreställer mig att, när en boutredningsman blivit förordnad, vederbörande domstol har att därom underrätta kammaradvokatfiskalen. När detta skett, kommer det att etableras en intim samverkan mellan denna advokatfiskal och övriga kronans verk, som äro intresserade i en sådan sak — domänverket framför allt. Inte är det väl någon, som tror, att en boutredningsman ute i orterna får handla och vandla som han finner för gott. Nej, han kommer att stå under mycket noggrann uppsikt av kammaradvokatfiskalen.

Jag vill verkligen säga, att kammarkollegium är ett verk, som hittills handhaft kronans rättigheter på ett sådant sätt, att man med fullt förtroende kan lägga i detta verks händer att sköta sådana saker. Ännu finns det något av Karl XI:s anda över detta verk, och jag tror verkligen icke, att det verket kommer att slumpa bort något. Ingalunda! Om det nu är så att i detta förordnande av god man, som kommer kammaradvokatfiskalen tillhanda, nämnes — vilket bör framhållas — att det finns fast egendom i boet, så ser han genast efter om denna egendom ligger på område, som kan vara något att spekulera på för kronans räkning, t. ex. för arrendering av någon kronan redan tillhörig domän. Det finns absolut ingenting, som hindrar domänverket att under hand från fonden förvärva den fastighet, som behövs, och vederbörande kunna göra upp affären sins emellan. Vidare kan kronan, t. ex. såsom järnvägsstyrelse eller telegrafstyrelse köpa av kronan såsom arvsfond. Det är intet märkvärdigt; konstigare saker har man väl sett, och icke kommer väl detta att göra så att boutredningsmännen på landet bli lössläppta och få fara fram som de vilja. Nej, ingalunda!

För min del vill jag framhålla, att jag anser, att de ärade reservanterna i den delen göra sig alldeles onödiga bekymmer.

Vad beträffar omröstningen inom utskottet, när denna fråga behandlades, vilken omröstning herr Schlyter här talat om, kan jag varken vitsorda eller bestrida vad han sade därom, ty jag kommer icke ihåg hur det var med den saken. Jag har icke fäst någon vikt vid den, men att de principer, som här äro uttalade och som jag yrkat bifall till, äro riktiga, därom tror jag icke det råder någon tvekan, och därför yrkar jag bifall till utskottets förslag.

Herr Klefbeck: Herr talman! Det är möjligt, att denna paragraf kan komma att tillämpas på det sätt herr ordföranden i utskottet här framhållit,

Förslag till lag om arv m. m. (Forts.) men det står dock i lagförslaget, att egendom, fast egendom också, som i arv tillfallit fonden, skall av boutredningsmannen försäljas, och jag kan inte komma ifrån den tanken, att jag tycker det stadgandet är väl löstsinnigt, om jag får använda ett så starkt ord.

Jag har för min del varit med om herr Leos reservation om att både Konungen och riksdagen skulle besluta den här saken, men det har kammaren förut i dag visat sig icke vilja vara med om, och därför skall jag icke driva den längre, utan ber nu att få instämma i herr Schlyters yrkande.

Efter härmed slutad överläggning gjorde herr talmannen jämlikt de yrkanden, som därunder framkommit, propositioner, först på godkännande av den nu ifrågavarande paragrafen samt vidare på bifall till den av herr Schlyter vid denna paragraf avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på paragrafens godkännande, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Schlyter* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som godkänner 8 § av första lagutskottets förslag till lag om allmänna arvsfonden, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles den av herr Schlyter vid denna paragraf avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen efter förnyad uppläsning anslagits, verkställdes till en början omröstning på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser. Herr talmannen förklarade därpå, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Schlyter* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst namnupprop; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda;

Ja — 70;

Nej — 55.

Återstående delar av förevarande lagförslag.

Godkändes.

De övriga av utskottet framställda lagförslagen.

Godkändes.

Utskottets hemställanden i punkterna A och B.

Biföllos, i vad de ej kunde anses besvarade genom kammarens föregående beslut.

Föredrogs ånyo konstitutionsutskottets utlåtande nr 17, i anledning av väckt motion angående revision i visst syfte av § 38 regeringsformen.

I en inom andra kammaren väckt motion, nr 419, hade herr *Forssell* hemställt, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föranstalta om en utredning avseende en sådan revision av § 38 regeringsformen, att överensstämmelse avvägabragtes mellan paragrafens text och tjänlig befunnen praxis, samt för riksdagen framlägga de förslag till grundlagsändringar, vartill denna utredning kunde föranleda.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet på anförda skäl hemställt, att förevarande motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Reservation hade avgivits av herrar *Engberg*, *Stendahl*, *Reuterskiöld* och *Forssell*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort erhålla den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, i anledning av motionen II: 419, i skrivelse till Kungl. Maj:t begära utarbetande och framläggande för riksdagen av förslag till sådan ändring av regeringsformens bestämmelser rörande expedition av Kungl. Maj:ts beslut, att Konungens underskrift och expeditjonsbefallning, tecknad å de i statsrådet förda protokollen, skulle vara tillräcklig för utfärdande av expeditioner i enlighet med dessa protokoll, där ej annorlunda vore i lag eller författning stadgat.

Herr Reuterskiöld: I det nu föreliggande betänkandet ifrån konstitutionsutskottet i anledning av en motion av herr *Forssell* i andra kammaren har utskottet avstyrkt motionen i sin kläm, men i sin motivering fullt erkänt, att en reform är behöfvig, därför att formerna för expediering av Kungl. Maj:ts beslut sakna stöd i gällande regeringsform. Men utskottet motiverar sitt avstyrkande utlåtande därmed att utskottet påstår, att det utbildat sig en fast praxis, enligt vad som var utrett år 1917. Utskottet förbiser därvid att det sedan 1917 har varit ganska många växlingar i denna praxis och att fortfarande denna praxis är under utbildning och utveckling på fullkomligt oregelbundet och oreglerbart sätt, kan man säga. Den beror på de sittande regeringarna och det kan däri göras en ändring då och då.

Jag skall bara tillåta mig påpeka en enda sak, nämligen att det ingalunda är ovanligt, att en författning, som utfärdats av Kungl. Maj:t med Konungens underskrift, ändras genom ett beslut i statsrådet, vilket beslut helt enkelt meddelas vederbörande genom en skrivelse från departementet eller statsrådet. För min del skulle jag vara ytterst tveksam, om jag i första hand hade att tillämpa ett sådant beslut. Jag skulle säkerligen ställa mig på den ståndpunkten, att ett statsrådsmeddelande om ett sålunda fattat beslut ingalunda upphäver den författning, som har Konungens underskrift, och under sådana förhållanden skulle jag vägra fullgöra den förändrade lydelsen eller tillämpa den. Det kunde kanske betraktas såsom ämbetsbrott, men jag tvivlar på att något ansvar skulle kunna för detta ämbetsbrott åläggas vederbörande.

Det förefaller mig icke vara synnerligen tilltalande, när man har en sådan situation, att man sedan, som utskottet gör, söker försvara den genom att säga, att praxis får utveckla sig själv. Då emellertid frågan redan fallit i andra kammaren, ehuru, såsom jag har förvissat mig, det inom andra kammaren fanns mycket starka sympatier för reservationen, skall jag, herr talman, icke här göra något yrkande om bifall till reservationen, men jag tillåter mig vända mig till hans excellens herr statsministern och uttala en förhoppning om att denna fråga, som ju närmast beror av regeringen, också kunde av regeringen upptagas och av dess eget initiativ ett förslag på grundvalen av reservationen framläggas för nästa riksdag.

Med uttalande av denna förhoppning ber jag, herr talman, att få sluta anförandet utan något yrkande.

Efter det överläggningen ansetts härmed slutad, bifölls vad utskottet i förevarande utlåtande hemställt.

Föredrogos ånyo statsutskottets utlåtanden:

nr 71, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående inköp av mark och uppförande därå för postverkets räkning av tillbyggnad till telegrafhuset i Borås; samt

nr 72, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående beredande av förbättrade lokaler för lantmäterikontoret och länsstyrelsen i Kopparbergs län m. m.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredrogos ånyo statsutskottets utlåtande nr 73, i anledning av väckta motioner angående övergångsbestämmelser för vissa postexpeditörer och förste postexpeditörer.

Uti två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren (nr 148) av herr *T. Julin* och fröken *K. Hesselgren* och den andra inom andra kammaren (nr 231) av fröken *B. Wellin*, hade hemställts, att riksdagen måtte förklara, att postexpeditörer och förste postexpeditörer skulle från och med den 1 juli 1928, i den mån de uppnått eller uppnådde 40 levnadsår, vara berättigade att uppflyttas i löne- och pensionshänseende till 15:e resp. 16:e lönegraden, under förutsättning, att vederbörande tjänsteman den 1 juli 1925 genomgått av generalpoststyrelsen anordnad fackutbildning i s. k. postelevkurs.

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet på åberopade grunder hemställt, att de av herr *Julin* och fröken *Hesselgren* samt fröken *Wellin* i ämnet väckta motionerna (I: 148 och II: 231) icke måtte av riksdagen bifallas.

Herr *Julin*: Herr talman! Jag skall icke gäcka kammarens förhoppningar om att få komma härifrån utan kvällsplenum. Jag skall nämligen icke på denna punkt framställa något yrkande, ehuru jag ju kunde ha skäl därtill, då jag i egenskap av motionär fått medhåll icke endast från hörda myndigheter, utan även ifrån statsutskottet.

Emellertid säger statsutskottet nu som det i sådana frågor alltid säger, att en enskild motionärs framställning icke är lämplig grund för ett riksdagsbeslut, utan att framställningen bör komma via Kungl. Maj:t.

Nu har jag i den här frågan — det gäller ju dessa i samband med behörighetslagen i löneskalan felaktigt inplacerade kvinnliga postexpeditörers rätt att med stöd av behörighetslagen komma till den löneställning, som deras kompetens, jämförd med deras manliga kamraters kompetens, berättigar dem till — nu har jag upprepade gånger, säger jag, fört fram den här frågan; och jag vore på sätt och vis skyldig statsutskottet en ursäkt för att jag kommer tillbaka och icke ger mig till tåls, men jag tror att det sätt, på vilket utskottet nu måst taga på frågan, rättfärdigar, att man icke släpper den, utan håller den vid liv.

Denna gång har emellertid statsutskottet givit en så tydlig anvisning på hur frågan bör skötas, att jag vågar uttala den förhoppningen, att den också kom-

Ang.
formen för
expediering av
Kungl. Maj:ts
beslut.
(Forts.)

Ang.
övergångs-
bestämmelser
för vissa post-
expeditörer
m. fl.

mer att skötas på det sättet och föreläggas riksdagen i sådant skick, att man icke längre kan ha några formella skäl, på vilka man kan yrka avslag.

Sedan överläggningen förklarats härmed slutad, bifölls vad utskottet i det under behandling varande utlåtandet hemställt.

Ang.
övergångs-
bestämmelser
för vissa post-
expeditörer
m. fl.
(Forts.)

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 74, i anledning av väckt motion angående förbättrad löneställning för vissa tjänstemän i kommunikationsverken.

Uti en inom första kammaren av herr *T. Julin* väckt motion, nr 149, hade hemställts, att riksdagen måtte medgiva, att postassistent samt stations- och kontorsskrivare vid statens järnvägar, som tillhört eller med tillämpning av avlöningsreglementets bestämmelse om tillgodoräknande av tjänstetid kunde anses hava tillhört för dem bestämd lönegrads högsta löneklass i fyra år och uppnått en levnadsålder av 40 år, skulle äga att under de för uppflyttning i högre löneklass eljest gällande villkor åtnjuta lön i närmast högre löneklass inom närliggande lönegrad såsom om denna senare löneklass tillhörde den för tjänstemännen bestämda lönegraden.

Ang.
förbättrad
löneställning
för vissa
postassistenter
m. fl.

Utskottet hade i det nu ifrågavarande utlåtandet av angivna orsaker hemställt, att herr *Julins* berörda motion I: 149 icke måtte av riksdagen bifallas.

Herr **Julin**: Herr talman! Denna fråga ligger precis till på samma sätt som den andra, kan jag säga. Jag har nämligen denna gång, liksom då jag tidigare framfört denna fråga, haft ett stöd i vissa uttalanden från statsutskottet, men jag medger, att jag ej lyckats pressa fram frågan den väg, som riksdagen och speciellt statsutskottet vill, att frågan skall komma fram. Det hoppas jag dock, att den skall kunna göra ett annat år.

Jag stöder denna min säkra förvisning på det svar, som på remiss av frågan lämnats av generalpoststyrelsen, vilken tydligen medger den ohållbara situation, som inom trafikverken uppstått genom att man överrekryterat rekryteringslönegraden vid början av seklet, så man nu icke har någon möjlighet att honorera dessa befattningshavare, för de kvalifikationskrav, man ställt på dem. Generalpoststyrelsen har i sitt svar sagt, att den inser, att något måste göras. Den till och med lovar, att något skall göras, och den har redan satt i gång en utredning. Då jag vet det, vet jag också, att frågans lösning är på väg och på god väg.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i förevarande utlåtande hemställt.

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtanden:

nr 75, i anledning av väckta motioner angående beuyndigande för statskontoret att vid gäldenärers obestånd träffa vissa uppgörelser; samt

nr 76, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utvidgning av ångkraftstationen i Västerås m. m.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkanden:

nr 29, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående viss ändring i den vid förordningen den 9 juni 1911 (nr 80) med tulltaxa för inkommande varor fogade tulltaxa, i vad angår hydreringsprodukter av naftalin;

nr 30, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående förfarandet i vissa fall vid oriktig avgiftsberäkning hos tullverket ävensom en i ämnet väckt motion; samt

nr 31, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av §§ 1 och 4 i förordningen den 15 november 1912 (nr 298) om provianteringsfrilager ävensom en i ämnet väckt motion.

Vad utskottet i dessa betänkanden hemställt bifölls.

Föredrogos ånyo jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 17, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående överlåtelse till lantförsvaret av kronoegendomarna $\frac{1}{2}$ mantal Broby nr 1 och $\frac{2}{3}$ mantal Kvarnberga nr 1 i Akers socken av Södermanlands län m. m.;

nr 18, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av vissa statens järnvägar tillhöriga markområden m. m.;

nr 19, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående överlåtelse till lantförsvaret av den till kronoegendomen Gudhem nr 1—9 med Holmäng nr 1 Hulegård i Gudhems socken av Skaraborgs län hörande utgården Knype;

nr 20, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av kronans andelar i den till vissa soldatrotar i Hedens by i Överluleå socken hörande soldatjorden;

nr 21, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av ett till Flyinge Kungsgård i Malmöhus län hörande jordområde;

nr 22, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående överlåtelse till staten av viss fastighet för anordnande av en station för fiskeribiologiska undersökningar m. m.;

nr 23, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående dispositionen av vid utmarksdelningen å Öland för allmänt behov avsatta områden:

nr 24, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 18 och 19 §§ i lagen den 27 juni 1896 om rätt till fiske m. m.;

nr 25, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ändrade grunder för försäljning av vissa Växjö hospital tillhöriga markområden;

nr 26, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utbyte av mark mellan kronan och staden Eslöv;

nr 27, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av vissa under vattenfallsstyrelsens förvaltning ställda fastigheter; samt

nr 28, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av en tomt jämte byggnader i Hälsingborg.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredrogs ånyo jordbruksutskottets utlåtande nr 29, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av viss del av Västgöta och Skaraborgs regementens förutvarande mötesplats Axvalls hed.

Herr andre vice talmannen: Då ifrågavarande kungl. proposition skall behandlas av statsutskottet, får jag hemställa, att kammaren måtte besluta, att det nu föredragna utlåtandet från jordbruksutskottet icke föranleder någon kammarens åtgärd.

Efter det överläggningen ansetts härmed slutad, bifölls vad herr andre vice talmannen därunder hemställt.

Vid förnyad föredragning av första kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande nr 6, i anledning av väckt motion angående vissa ändringar i villkoren för inträde vid tandläkarinstitutet, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Herr talmannen hemställde nu, att behandlingen av det återstående ärendet på föredragningslistan måtte få uppskjutas till ett annat sammanträde samt att de anslag, som utfärdats till det pågående sammanträdet fortsättande på aftonen, måtte få nedtagas.

Vad herr talmannen sålunda hemställt bifölls.

Herr **Lindhagen** erhöll på begäran ordet och yttrade: Vid innevarande riksdag föreligga på kammarens bord två kungl. propositioner rörande lapparnas förhållanden. Det har under många år förebådats, att det skulle komma till en ny s. k. definitiv lösning av lappfrågan, och det föreligger nu förmodligen — såsom alltid — blott ett experiment. Frågan kommer förmodligen igen, men för närvarande få vi sysselsätta oss med den som föreligger.

Den är i år sönderdelad i två propositioner, av vilka den ena, som rör de renskötande lapparnas rätt, gått till första lagutskottet, och en proposition, som rör bosättningsmöjligheterna för icke renskötande lappar, gått till jordbruksutskottet. För den som intresserar sig för denna fråga, för att ett främmande folk, som lyder under Sveriges domvärjo, skall få en värdig och enhetlig behandling, är det ganska bekymmersamt, att denna fråga blivit söndersplittrad i två propositioner och gått till två ovidkommande utskott. Om någon fråga är en lagfråga av verkligt social betydelse, så är det väl denna, och då borde dessa bägge ämnen, som höra ihop med varandra, ha gått till andra lagutskottet. Nu ligga de som sagt på skilda utskott.

Vidare är det en annan ganska intressant fråga, som föreligger vid denna riksdag, nämligen frågan om svenskarnas bosättningsmöjligheter i det egna landet genom rikets kolonisation m. m., och det sammanhänger också på sätt och vis med lapparnas bosättningsfråga, därför att lapparna göra anspråk på likställighet i möjligaste mån med svenskarna. Detta krav kan åtminstone ej nu i hela sin vidd genomföras, därför att renskötseln ligger emellan, men lapparna vilja i alla fall, att deras bosättning skall bli lika så stadig och trygg som möjligt, och att de skola få samma rättigheter som de svenske, i den mån det är möjligt. Det enda värdiga sättet att behandla dessa två frågor synes mig varit, att de obesuttna svenskarnas bosättningsfrågan samt lapparnas bosättningsfråga och de renskötande lapparnas rätt till land och vatten behandlas gemensamt i ett särskilt utskott.

Tiden härför är nu förlupen, och jag har ju själv försummat att väcka en sådan ordning. Men nu har det inträffat, att svenskarnas bosättningsfråga gått till ett sammansatt lag- och jordbruksutskott i följd av att den motion, som jag väckte, fick den formuleringen, att den framtvingade en sådan behandling. På det sättet har i alla fall den sociala frågan, såsom alltid förut varit fallet, kommit till sitt lagliga forum, i viss mån, nämligen till andra lagutskottet. Då nu lapparnas bosättningsfråga ligger hos jordbruksutskottet, utan att den ännu remitterats till någon av dess avdelningar eller att det fattats beslut om densamma, skulle det rätta förhållandet vara, att jordbruksutskottet överlämnade denna proposition helst till första lagutskottet, som ju har den övriga lappfrågan. Man kan dock ej tänka sig, att den nu överföres till andra lagutskottet eller till ett sammansatt utskott, därför att första lagutskottet läred redan ha slutbehandlat sin berörda anpart av lappfrågan.

*Ang.
viss frågas
hänskjutande
till samman-
satt utskott.*

*Ang.
viss frågas
hänskjutande
till samman-
satt utskott.*

(Forts)

Då återstår endast, att de icke renskötande lapparnas bosättningsfråga överlämnas till det sammansatta lag- och jordbruksutskottet, som ännu ej ens börjat sin behandling av svenskarnas bosättningsfråga. Då tiden därtill sålunda ännu icke är försutten, och ingen annan utsikt står mig till buds, vill jag fästa uppmärksamheten på lämpligheten av en sådan åtgärd från jordbruksutskottets sida, då det nästa vecka skall fatta beslut om denna sak. Varom icke har mitt anförande tjänat det ändamålet att fästa de utskottsledamöters, som skola behandla frågan på ena eller andra stället, uppmärksamhet på att det här är en viktig fråga, och att man bör uppbjuda hela sin goda vilja för att skapa åt detta undanskjutna folk de bästa möjliga existensvillkor.

På gjord proposition beslöt kammaren, att detta yttrande skulle överlämnas till jordbruksutskottet.

Ordet lämnades härefter till herr **andre vice talmannen**, som anförde: Jag får hemställa, att kammaren ville besluta, att bevillningsutskottets betänkande nr 32 och bevillningsutskottets betänkande nr 33 i nu nämnd ordning måtte uppföras främst bland två gånger bordlagda ärenden på föredragningslistan för sammanträdet nästkommande onsdag.

Denna hemställan bifölls.

Anmälades och godkändes bankoutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

- nr 111, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående delaktighet i statens pensionsanstalt för svenska smörprovningarnas befattningshavare;
- nr 112, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående extra provinsialläkarnas pensionskassas anslutning till statens pensionsanstalt m. m.; samt
- nr 113, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående avsättande av en reservfond för postgironörelsen.

Anmälades och bordlades

första lagutskottets utlåtanden:

- nr 24, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående fylleri m. m., dels ock en i ämnet väckt motion;
- nr 25, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av §§ 15 och 41 i förordningen den 15 juni 1923 om motorfordon;
- nr 26, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om tillägg till 5 § i lagen den 17 oktober 1900 om straffregister; och
- nr 28, i anledning av väckt motion angående bättre tillvaratagande av samhällets och aktieägares intressen i större bolag vid revisorers tillsättande; samt bankoutskottets memorial och utlåtanden:
- nr 28, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut beträffande bankoutskottets utlåtande nr 27, i anledning av väckta motioner om uppflyttning i högre lönegrad av förste bibliotekariebefattningen vid riksdagsbiblioteket; och
- nr 29, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående pensionering av vissa förutvarande regementspastorer vid armén, jämte i ämnet väckta motioner.

Upplästes en till kammaren inkommen ansökning, som jämte därvid fogat läkarintyg var så lydande:

Till riksdagens första kammare.

Undertecknad får härigenom, med åberopande av bilagda läkarintyg, anhålla om ledighet från riksdagsarbetet under tiden 15—30 innevarande april.
Stockholm den ¹⁴/₄ 1928.

Vördsamt
Alb. Bergström.

Att riksdagsman *Albert Bergström* som sedan början av mars lidit av lungkatarr, för sin hälsas återställande är i behov av ett par veckors vistelse på landet, intygas.

Stockholm den 13 april 1928.

Sigge Wikander,
leg. läkare.

Den begärda ledigheten beviljades.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 4.45 e. m.

In fidem
G. H. Berggren.